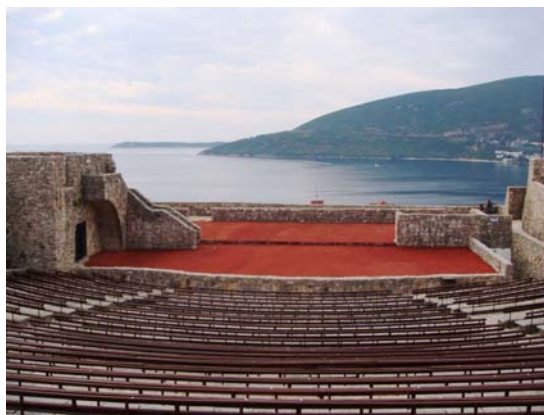

**Program socio- ekonomskog razvoja Herceg
Novog**
(verzija nacrt)

Ovaj dokument pripremio je Regionalni centar za životnu sredinu za centralnu i istočnu Evropu (REC), kancelarija u Slovačkoj (Vysoká 18, 81106, Bratislava, SLOVAKIA).

Gábor Lelkes, PhD.
Vladimír Hudek, PhD.
Mgr. Alexandra Dubničková
Michal Tvrdoň, MSc.

uz finansijsku podršku Slovačke razvojne agencije *Slovak Official Development Assistance*

ZAHVALNOST

REGIONALNI CENTAR ZA ŽIVOTNU SREDINU ZA CENTRALNU I ISTOČNU EVROPU (REC), kancelarija u Slovačkoj, za doprinos ovom strateškom dokumentu želi da zahvali sljedećim ekspertima i institucijama:

**REGIONALNI CENTAR ZA ŽIVOTNU SREDINU ZA CENTRALNU I ISTOČNU EVROPU (REC), kancelarija u Crnoj Gori (Bulevar Ivana Crnojevića 16/II. 81000 Podgorica, Crna Gora)
G-đa. Srna Sudar Vilotić, G-đa. Jelena Peruničić**

Opština Herceg Novi

Dragana Stanišić – koordinatorka u Opštini Herceg Novi
Slobodan Radović - koordinator u Opštini Herceg Novi

Radna grupa za životnu sredinu, tehničku infrastrukturu i domaćinstvo (WGETH)

Predsjedavajući: Slobodan Radović, vođa tima, konsultant za zaštitu životne sredine, Opština Herceg Novi

Članovi:

- Valentina Matković, prevodilac za engleski – crnogorski, crnogorski - engleski za konsultantsku grupu MACS;
- Tanja Stamenković, konsultantkinja za zaštitu životne sredine, Vodosnabdijevanje Herceg Novi;
- Amy Watson, stanovnik Herceg Novog, američki građanin;
- Ljubo Radojičić, konsultant za medicinske nauke, Institut Dr Simo Milošević;

Radna grupa za socijalni razvoj (WGSD)

Predsjedavajući: Danijela Đurović, vođa tima, glavna asistentkinja za marketing i obavještanje, Javno preduzeće "Čistoća"

Članovi:

- Milica Ilić, Javno preduzeće "Čistoća"
- Sofija Dabović, menadžerka u turizmu
- Milina Kovačević, Organizacija za kulturu HERCEF FEST
- Jasna Požgaj, turistički radnik

Radna grupa za ekonomski razvoj (WGED)

Predsjedavajući: Danica Sijerković, vođa tima, konsultantkinja za ekonomski razvoj, Opština Herceg Novi

Članovi:

- Dragana Gajić, pomoćnica menadžera, Opština Herceg Novi

Program socio - ekonomskog razvoja Herceg Novog

- Vesna Samardžić, sekretar mjesne zajednice Baošići
- Marina Vuksanović, projekt menadžerka
- Nebojša Vasović, menadžer u turizmu, Opština Herceg Novi
- Zoran Bijelić, savjetnik za saobraćaj, Opština Herceg Novi
- Vasilije Bjeletić, pravni savjetnik, Opština Herceg Novi
- Milena Rajković, konsultant za saradnju i informisanje, Opština Herceg Novi

Bratislava (Slovačka), Herceg Novi (Crna Gora)
2009.

Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog
usvojen je na sjednici Skupštine Opštine Herceg Novi
.....2009. godine i stupio je na snagu2009. godine

SADRŽAJ

PREDGOVOR

POGLAVLJE 1: MULTIDISCIPLINARNA ANALIZA RESURSA OPŠTINE HERCEG NOVI I NJENOG REGIONA (PREGLED POLITIČKOG, PRIRODNOG, DRUŠTVENOG, EKONOMSKOG I TEHNIČKOG OKRUŽENJA)

- 1.1 PRIRODNI USLOVI, ŽIVOTNA SREDINA
- 1.2 DEMOGRAFIJA, LJUDSKI RESURSI
- 1.2.1 SOCIO-EKONOMSKE KARAKTERISTIKE STANOVNIŠTVA
- 1.3. STANOVANJE I DOMAĆINSTVA
- 1.4 EKONOMIJA
- 1.5 TEHNIČKA INFRASTRUKTURA
- 1.6 JAVNE SLUŽBE
- 1.7 JAVNA UPRAVA, LOKALNA SAMOUPRAVA
- 1.8 OKVIRNI DOKUMENTI ZA RAZVOJ

1.8.1. REGIONALNA POLITIKA I KOORDINACIJA STRUKTURNIH FONDOVA

POGLAVLJE 2: OCJENA DOBRIH STRANA, SLABOSTI, MOGUĆNOSTI I PRIJETNJI RAZVOJA HERCEG NOVOG (SWOT ANALIZA)

- 2.1. SWOT ANALIZA ZA OPŠTINU HERCEG NOVI U ODNOSU NA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE, INFRASTRUKTURU I DOMAĆINSTVA
- 2.2. SWOT ANALIZE ZA OPŠTINU HERCEG NOVI U ODNOSU NA EKONOMSKI RAZVOJ
- 2.3. SWOT ANALIZE ZA OPŠTINU HERCEG NOVI U ODNOSU NA SOCIJALNI RAZVOJ

POGLAVLJE 3: STRATEŠKA FAZA

- 3.1. DEFINICIJA GLOBALNOG CILJA – VIZIJA BUDUĆEG RAZVOJA HERCEG NOVOG
- 3.2. OBLASTI STRATEŠKOG RAZVOJA

POGLAVLJE 4: PRILOZI

PRILOG 1 – REZULTATI JAVNOG ISTRAŽIVANJA U HERCEG NOVOM

PRILOG 2 – CRNA GORA – GLAVNI EKONOMSKI POKAZATELJI

PRILOG 3 - BIBLIOGRAFIJA, LITERATURA, IZVORI

Predgovor

Program socio-ekonomskog razvoja (ESDP) predstavlja osnovni strateški dokument razvoja na lokalnom nivou za srednjoročno planiranje u Evropskoj uniji. On postavlja viziju (sveobuhvatna strategija) koja usmjerava razvoj za period od sedam godina (najmanji period planiranja u Evropskoj uniji). Ovaj dokument, Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog postavlja krajnju socio-ekonomsku razvojnu strategiju Herceg Novog (odnosi se na funkcionalno područje Skupštine Opštine Herceg Novi) za period od 2009. do 2015, i obezbjeđuje osnovu za koordinaciju javnog i privatnog razvoja u okviru ovog područja; on daje lokalnoj zajednici mogućnost da učestvuje u planiranju i izboru odgovarajućeg razvoja u ovom području.

Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog ima značajnu ulogu u stimulisanju i koordinaciji aktivnosti i ciljeva javnog i privatnog sektora, kako bi se obezbijedilo da sve politike budu implementirane tako da se zajednički i uzajamno dopunjuju. On ističe politike Skupštine Opštine za razvoj opštine Herceg Novi za narednih šest godina i dalje od toga. Ima za cilj da promoviše i koordinira redosljed razvoja opštine Herceg Novi, kao jednog od glavnih komercijalnih, stambenih, socijalnih i obrazovnih centara Crne Gore.

Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novi je neophodan dokument za dobijanje finansijske podrške od strane Evropske unije (osnovni uslov). ESDP predstavlja integrisani pristup javnih i privatnih investicija u interesu održivog razvoja Herceg Novog kao grada umjerenog razvoja. Ovaj dokument temelji se na brojnim opštim ciljevima koji su dizajnirani da bi poboljšali kvalitet života stanovništva Herceg Novog i okolnih zabačenih predjela, a koje će Skupština Opštine Herceg Novi pokušati da implementira u toku perioda planiranog za implementaciju.

- Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog utemeljen je na brojnim generalnim ciljevima, kojima je svrha da poboljšaju kvalitet života u opštini Herceg Novi;
- Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog usvojila je Skupština Opštine Herceg Novi, koja će pokušati da implementira ovaj program u toku perioda planiranog za realizaciju;
- Usvojeni Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog zakonski je obavezujući za Skupštinu Opštine, ali predstavlja otvoren dokument (s mogućnošću ažuriranja u svako doba);

Program socio-ekonomskog razvoja Herceg Novog pripremljen je timski, uz korišćenje multidisciplinarnog pristupa u procesu konsultacija i aktivnog učešća (odličan partnerski rad¹) u vremenskom periodu od februara 2008. do jula 2009. Dokument se sastoji od četiri poglavlja:

- Poglavlje 1 sadrži analizu, tabele i dijagrame koji prikazuju trenutnu situaciju,
- Poglavlje 2 sadrži SWOT analizu - ocjenu dobrih strana, slabosti, mogućnosti i prijetnji za razvoj Herceg Novog,
- Poglavlje 3 sadrži razvojnu strategiju,
- Poglavlje 4 sadrži dodatke.

Politike i ciljevi u ovom dokumentu pokušavaju promovisati socio i ekonomski razvoj gradskog područja na način koji ispunjava zahtjeve građana, čuvajući životnu sredinu da bi i buduće generacije mogle uživati u njoj. Politike obezbjeđuju razvoj Herceg Novog kao centra gdje građani mogu uživati u dobrom kvalitetu života, u životnoj sredini koja olakšava širenje i razvoj postojećih i novih aktivnosti, a u isto vrijeme osiguravajući zaštitu prirodne i izgrađene životne sredine.

Ciljevi politike postavljeni u ovom planu mogu se implementirati samo u okviru raspoloživih finansijskih izvora. Shodno tome, predlozi politika ovdje iznijeti ne obavezuju Skupštinu Opštine da implementira šeme ili doprinosi radovima za koje ne postoje finansijska sredstva na raspolaganju ili se ona ne mogu obezbijediti.

Nacrt svake politike i cilja u planu urađen je s posebnim osvrtom na potencijalni uticaj na životnu sredinu, ukoliko se usvoje ili eventualno implementiraju ove politike i ciljevi.

Ovaj dokument uzeo je u obzir sva programska dokumenta do sada urađena, uključujući programska dokumenta sakupljena na nivou Vlade, a koja se odnose na razvoj Crne Gore i razvoj specifičnih sektora.

Skupština Opštine Herceg Novi nastojaće da implementira ciljeve i politike plana na proaktivan način. Skupština Opštine će u taj proces komunikacije uključiti sve relevantne zainteresovane strane, statutarne i nestatarne agencije i organizacije, kroz proces razvoja kontrole. ESPD predstavlja glavni instrument za regulaciju i kontrolu. Od Skupštine Opštine Herceg Novi zahtijeva se da ocijeni predloge razvoja u skladu s politikama i ciljevima postavljenim u ESPD.

Program socio-ekonomskog razvoja (ESPD) Herceg Novog ne može predvidjeti sve buduće probleme i potrebe. Skupština Opštine Herceg Novi će, stoga, osigurati da ESPD bude podvrgnut redovnom praćenju i neophodnoj kontroli. Od Skupštine Opštine Herceg Novi se zahtijeva da napravi plan svakih sedam godina.

¹ Uz učešće svih relevantnih zainteresovanih strana: predstavnika Gradskog savjeta, Skupštine Opštine Herceg Novi, opštinske administracije, poslovne zajednice, civilnog društva, novinara, predstavnika akademskih asocijacija i NVO. Broj ljudi uključenih u proces pripreme iznosio je 500. Ovako široko učešće čini da se za ovaj dokument zna i da mogućnosti za njegovo sprovođenje budu veće.

POGLAVLJE 1: Multidisciplinarna analiza resursa Opštine Herceg Novi i njenog regiona (pregled političkog, prirodnog, društvenog, ekonomskog i tehničkog okruženja)

Osnovna socio-ekonomska pozicija Opštine Herceg Novi

Opština Herceg Novi predstavlja veoma atraktivnu opštinu smještenu na jugozapadu Republike Crne Gore, s vrijednim nasljeđem i divnom životnom sredinom, veličanstvenim ljepotama i mogućnostima. Uprkos maloj veličini, Herceg Novi ima izuzetno raznoliku topografiju i geomorfologiju koja ide od visoko nabranog krečnjaka do uske primorske ravnice. Grad je smješten na ulazu jednog od najljepših zaliva na svijetu Boka kotorska² a u podnožju padina planine Orjen (1892m). Orjen je smješten tamo gdje se spajaju tri granice: Crne Gore, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, što stavlja Crnu Goru u izuzetno povoljan geografski položaj.

Crna Gora ima 21 opštinu s 40 gradskih - urbanih naselja (postoje centri i glavni nosioci ekonomskog i socijalnog razvoja) i 1216 seoskih - ruralnih naselja (karakteriše ih niska gustina naseljenosti; stanovništvo je uglavnom zaposleno u oblasti poljoprivrede i šumarstva; mreža naselja u seoskim područjima sastoji se uglavnom od manjih naselja gdje se pruža manje usluga i aktivnosti nego što je slučaj u gradu; većina seoskih naselja mogu se klasifikovati kao raštrkana naselja s raštrkanom prostornom strukturom).

Tabela 1: Teritorijalna podjela Crne Gore

Opštine	21
Naselja	1256
Gradska - urbana naselja	40
Mjesne zajednice	368

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Gustina mreže naselja u tri regiona Crne Gore veoma je neravnomjerna (zavisi od gustine stanovništva i površine teritorije). Najgušće naseljena mreža naselja je obalni dio s oko 15 naselja na 100 km² (Budva - 27 i Tivat - 26). Najmanja gustina naseljenosti je u sjevernom području s prosječno 7,8 naselja na 100 km², s izuzetno niskom gustinom naseljenosti u opštinama Mojkovac, Plav i Šavnik. Opštine centralnog područja imaju gustinu naseljenosti u prosjeku 8,8 naselja na 100 km², što je blizu prosječne gustine naseljenosti naselja na nivou države koja iznosi 8,98 naselja na 100 km².

² Prosječna dubina vode u zalivu je 27,8 m, s maksimalnom dubinom od 61m. Od 1997. godine, Bokokotorski zaliv zvanično se pridružio Asocijaciji 28 najljepših zaliva na svijetu.

Map 1: Opštine u Crnoj Gori

Tabela 2: Teritorijalna podjela Opštine Herceg Novi

Naselja	26
Gradska - urbana naselja	7
Mjesne zajednice	21

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Herceg Novi je imao veoma turbulentnu prošlost uprkos činjenici da je jedno od najmlađih naselja na Jadranu. Grad je 1382. godine osnovao Stefan Vukčić Kosač, srpski kralj iz Bosne. Originalno ime bilo je Sveti Stefan, ali je 1414. godine promijenjeno u Herceg Novi (herceg je naziv za titulu vladara, a novi znači novi grad). U periodu 1420 - 1797 Herceg Novi je bio dio Albania Veneta, odnosno Republike Venecije). Istorija različitih okupacija stvorila je mješavinu različitih i slikovitih arhitektonskih stilova u gradu. Obalna pozicija na granici Mediterana i Balkana uticala je na različito kulturno nasljeđe i tradiciju Herceg Novog. Albania Veneta, Turci, Italijani, Portugalci i Španci pokušali

su da osvoje grad, u čemu nijesu uspjeli. Do 1018. godine bio je dio Austrougarske imperije, 1918 – 1941. godine dio Kraljevine Jugoslavije, 1945-1991. dio SFR Jugoslavije, a u periodu 1991 – 2006. dio Savezne Republike Jugoslavije, 2006. godine dio Crne Gore.

Slika 1: Herceg Novi na razglednici iz 1926. godine

Tabela 3: Tri regiona definisana u Prostornom planu Crne Gore do 2020. godine - koji se izdvajaju zbog svojih prirodnih karakteristika, načina korišćenja prostora i prostornog razvoja, privrednih aktivnosti i različitih komparativnih prednosti za razvoj:

1. Obalni region (opštine Cetinje, Kotor, Tivat, Budva, Bar i Ulcinj).
2. Centralni region (opštine Podgorica, Danilovgrad, Nikšić i Cetinje).
3. Sjeverni region (opštine Plužine, Šavnik, Žabljak, Pljevlja, Mojkovac, Kolašin, Bijelo Polje, Berane, Andrijevica, Plav i Rožaje).

Izvor: Prostorni plan Crne Gore do 2020, 2008. godine

Opština Herceg Novi se prostire od Prevlake do tjesnaca Verige. Skoro neprekinuti niz gradova leži duž ovog obalnog pojasa u kojem živi 33 000 stanovnika opštine. Ovi gradovi uključuju Igalo, Herceg Novi, Meljine, Kumbor, Đenoviće, Baošiće, Bijelu i Kamenare. Zbog blizine, Herceg Novi i Igalo obično se smatraju jednim gradom sa kombinovanim stanovništvom od 16 493. Zvaničan podatak je da Herceg Novi trenutno broji 12 739 stanovnika.

Najveća naselja u okviru Opštine, po osnovu broja stanovnika su: Baošići, gradsko naselje - 1473; Bijela, gradsko naselje - 3748; Bijelske Kruševice – 25; Đenovići, gradsko naselje - 1272; Đurići – 326; Zlijebi – 11; Zelenika, gradsko naselje - 1444; Igalo, gradsko naselje – 3754; Josice – 343; Kameno - 146; Kruševice - 152; Kumbor, gradsko naselje - 1067; Kuti - 607; Luštica - 338; Meljine,

gradsko naselje - 1120; Mojdež - 280; Mokrine - 131; Podi -1199; Prijedor - 121; Provodina - 664; Ratisevina -138; Sasovici - 458; Sutorina 458; Sušcepan - 492; Trebešin - 224; Ubli - 33.

Najbliži gradovi (udaljenost u kilometrima i njihov broj stanovnika) od Herceg Novog su Tivat (23 km udaljenosti, s 9500 stanovnika), Kotor (udaljenost 40 km s 235000 stanovnika), Podgorica (112 km udaljenosti, s 136000 stanovnika), Trebinje (44 km udaljenosti, s 30000 stanovnika). Grad u inostranstvu najbliži Herceg Novom je Dubrovnik (45 km udaljenosti, s 44 000 stanovnika).

Opština Herceg Novi je dio jedne aglomeracije (Herceg Novi – Tivat).

Opština Herceg Novi učestvuje u više međuopštinskih saradnji. Članica je Zajednice opština Crne Gore. Cilj ove Zajednice jeste podrška pozicioniranju lokalne samouprave u zemlji kroz njene predstavnike i njihovo učešće na sastancima Vlade. Te aktivnosti izuzetno su važne, a posebno prilikom donošenja budućih zakona koji utiču na funkcionisanje opština.

Opština Herceg Novi učestvuje u regionalnoj saradnji da bi pomogla obezbjeđivanje usluga u kriznim situacijama i prirodnim katastrofama – problemi i perspektive (opštine Trebinje, Ravno, Neum, Dubrovnik, Herceg Novi). Ova regionalna saradnja uspostavljena je 2008. godine. Opština Herceg Novi, takođe, učestvuje u saradnji opština i ministarstava unutrašnjih poslova Crne Gore, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, uspostavljenoj 2008. godine.

Opština Herceg Novi učestvuje i u međunarodnoj saradnji Euro – District – koja je uspostavljena sporazumom između nekih lokalnih zajednica iz Albanije, Italije, Crne Gore radi razvoja bliskih odnosa i saradnje. Uspostavljena je 2008. godine.

1.1 Prirodni uslovi, životna sredina

Prirodna životna sredina može igrati važnu ulogu u razvoju lokalne ekonomije. Ukoliko se upravlja na održiv način, prirodna životna sredina ima potencijal za unaprjeđivanje kvaliteta života i obezbjeđivanje značajne konkurentne prednosti za promovisanje opštine ili regiona kao specifične destinacije.

Prirodni uslovi i životna sredina daju posebnu dimenziju ekonomskom razvoju Herceg Novog (posebno po pitanju razvoja turizma koji je pokretač lokalnog razvoja u opštini, jer može ponuditi planine i plaže, bogatu faunu i floru).

Najviša tačka u opštini je 1895m nadmorske visine. Najniža tačka opštine je 0 m. Nadmorska visina grada Herceg Novog iznosi 30 m.

Obalno područje opštine odlikuje mediteranska klima sa suvim i toplim ljetima i toplim zimama (prema unutrašnjosti, u zavisnosti od nadmorske visine, klima se mijenja i, zbog toga, u ovom malom području prisutne su različite klime : od mediteranske do alpske). Herceg Novi ima specifičnu mikro klimu, koja je rezultat južne izloženosti, blizine mora, krečnjačke podloge i planinskog zaleđa koje sprječava prolaz hladne vazdušne mase. Herceg Novi ima u prosjeku 200 sunčanih dana godišnje. U julu i avgustu ima prosječno oko 11 sunčanih sati dnevno. Prosječna godišnja temperatura iznosi 16,3°C. Česte su male temperaturne oscilacije; prosječna dnevna temperaturna fluktuacija je samo 4 °C. Prosječna temperatura od maja do septembra je oko 25 °C, što omogućava sezonu plivanja preko pet mjeseci, jer je prosječna temperatura mora prilično visoka i kreće se između 22 °C i 26 °C.

Prosječna godišnja količina padavina iznosi 2113,7 m³. Relativna vlažnost vazduha je na najvišem nivou i iznosi 80 % u jesen. Najniži nivo - 63% izmjeren je u ljeto.

Tabela 4: Prosječna temperatura vazduha u dužem vremenskom periodu u Herceg Novom (°C)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GodinaG
Temperatura (°C)	7,8	8,8	10,5	15,4	16,8	22,4	25,5	24	21,3	18,	13,	11,3	16,3

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 5: Prosječna količina padavina u dužem vremenskom periodu u Herceg Novom (mm)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Godina
Količina padavina (mm)	144	310	234,	135,	163,	184,	70,7	19,8	71,1	162,	335,	282	2113,7

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 6: Izabrane klimatske karakteristike

Sunčani sati u toku godine	4800
Dominantni smjer vjetra	Sjeverni i južni
Broj tropskih dana u toku godine	10-15
Broj ljetnjih dana u toku godine	200
Broj ledenih dana u toku godine	10-15
Broj dana u toku godine sa snježnim pokrivačem	100-150

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Glavne vrste zemljišta u opštini su: crvenica – crveni ljuskavi krečnjak, bijeli krečnjak, lokalno smeđe zemljište, obalni nanos, aluvijalni nanos, krečni sedimenti, crnica i antropogenetsko zemljište.

Kvalitet zemljišta u opštini nije dobar. U nekim oblastima postoji visoka koncentracija hroma, nikla. Na kopnu postoji visoka koncentracija kadmijuma, olova, bora i cinka.

Nepropisno odlaganje otpada predstavlja veliki problem u Herceg Novom.

Dvije glavne rijeke u opštini su: Suturina i Opačica. Ima 47 izvora u regionu. Protok vode je veoma brz (sezona kiša) – otprilike 128 dana u godini.

U opštini nema jezera.

Najuobičajniji prirodni resurs koji se može naći u opštini jeste krečnjak. S ekonomskog aspekta, najvažniji prirodni resurs u opštini predstavlja mineralna voda s izvora 'Igaljka' (20 l/s) u Sutorinu. Ova mineralna voda utiče na cirkulaciju kod ljudi, opušta mišiće, umanjuje bol i stvara osjećaj opuštenosti. Voda se testira i pumpa iz Instituta „Dr Simo Milošević” i koristi se u terapeutske svrhe. Ovaj vodeni resurs nije zaštićen.

Svi izvori energije u opštini su obnovljivi.

Flora i fauna u opštini predstavljaju jednu od najbogatijih u Crnoj Gori. Vrste flore uključuju endemske i rijetke, ali i ugrožene vrste. Posebnu pažnju treba obratiti na nove vrste, koje brzo osvajaju novonaseljene oblasti. Postoji dekorativna flora koja je rezultat duge tradicije kultivacije dekorativnih biljaka domaćeg i stranog porijekla (u parkovima, gradovima, zelenim oblastima, dvorištima, kućnim baštama, stanovima itd.). Faunu čine kosmopolitske, holarktičke, paleartičke, i mediteranske vrste.

Zaštićene oblasti

Nema nacionalnih parkova u opštini, ali opština obiluje zaštićenim istorijskim zgradama i parkovima.

Stari grad Herceg Novi je zaštićena gradska zona sa srednjovjekovnim tvrđavama (Forte mare, Kanli Kula, i Spanjola). Unutar opštine zaštićene su sve crkve i manastiri. Zaštićene zelene površine su: Savina, Orijen, Subra, Borići i Luštica.

Tabela 7: Izabrane karakteristike zaštićenih oblasti Herceg Novog

Ime	Oblast (ha)	Visina (m)
Luštica	47	586
Orijen	7102,52	1895
Savinska Dubrava	-	-

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Korišćenje zemlje

Korišćenje zemljišta predstavlja ljudsku modifikaciju prirodne životne sredine ili divljine u izgrađenu životnu sredinu, kao što su obradiva zemlja, bašte, voćnjaci, vinogradi, livade, pašnjaci i naselja.

Herceg Novi karakteriše velika raznolikost upotrebe zemljišta koja je tokom vremena evoluirala u prepoznatljiv način korišćenja. Ovaj način korišćenja uticao je na skorašnji razvoj, oblikovanje i strukturu grada.

Zemljište kao ekonomski resurs najviše se koristi u poljoprivredi. Poljoprivredno zemljište u opštini pokriva oblast od otprilike 8 584ha, što predstavlja 36,5% cjelokupne površine. Pašnjaci pokrivaju oblast od oko 6 498ha. Vinogradi pokrivaju oblast od oko 108ha.

Tabela 8: Osnovne karakteristike korišćenja zemljišta u Herceg Novom

	Ukupno	Poljoprivredno zemljište			Zemlja pod šumama			Ostalo
		ukupno	%	obradi vo	šume	%	neobradi vo	Naselja, putevi, kamenite oblasti
Oblast zemljišta u ha	23 500	8 584	36,53	2083	13 806	58,75	2 154	1 110

Napomena: Podaci su validni za 2008.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Sječa šuma predstavlja tekući problem u opštini zbog povećane izgradnje i prikupljanja drva za ogrijev zimi (hrast i bukva su najtipičniji).

Drugo goruće pitanje u opštini jeste degradacija zemljišta. Ovaj problem se javlja zbog nedostatka sanitarnih deponija, nepropisnog odlaganja i bacanja otpada i pojave odrona zemlje u nekim dijelovima opštine (najugroženiji dio čini selo Mojdež).

Posljednjih par godina, zemljište se intenzivno prodavalo stranim državljanima, posebno zemljište na najatraktivnijim lokacijama (od užeg i šireg pojasa obale). Prodaja zemljišta praćena je agresivnom izgradnjom novih objekata, veoma često bespravno građenih i bez poštovanja tradicionalne gradnje. Promjena namjene i stalno gubljenje zemljišta rezultiralo je uništavanjem poljoprivrede, kao i

očiglednim štetama i negativnim posljedicama – eroziji zemljišta, zagađenju životne sredine, uništavanju kulturnog nasljeđa i smanjenju atraktivnosti pojedinih područja.

Drugi elementi životne sredine

Kvantitet i kvalitet javnih zelenih površina se smanjuje. U gradskim oblastima postoji jedva nekoliko zelenih oblasti za rekreaciju i uživanje, ali i njih je sve manje zbog brzog razvoja u oblasti gradnje. Najbolje javne zelene površine koje služe za rekreaciju i uživanje stanovništva izvan su gradske zone, na primjer, Luštica i planinske oblasti, koje još uvijek nijesu razvijene.

Tabela 9: Osnovne karakteristike javnog zelenila u opštini

Broj javnih parkova	5
---------------------	---

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Otvoreni prostori

Kvalitet gradske životne sredine i to kako će se svidjeti stanovnicima i posjetiocima u velikoj mjeri zavisi od mreže kvalitetnih otvorenih površina. Otvoreni prostor daje mogućnost ljudima svih dobi da se opuste, druže, ostaju u formi, igraju i uče o prirodi, a isto tako, mogu da obezbijede važna staništa za divlji svijet.

Najpopularniji otvoreni prostori u opštini su široke šetačke staze duž plaža i zaliva, staze za planinarenje na planini Orijen, trгови u starom gradu, i stajališta Zvinje i Sušćeapan.

Kvantitet otvorenih prostora mora se povećati, a njihov kvalitet trebalo bi poboljšati.

Zagađenje

Glavni zagađivači životne sredine u opštini su saobraćaj, mesna industrija „Pantomarket” u Meljinama, masovni turizam, Zelenika (3km od starog grada), Jadransko brodogradilište u Bijeloj, Aleksandrija u Bijeloj u oblasti prehrambene industrije, kamenolom u Kamenom, razvoj gradnje u regionu, slab kanalizacioni sistem, nedostatak kapaciteta za odlaganje otpada i nepostojanje deponija za otpad.

Sveobuhvatna procjena životne sredine

U Crnoj Gori su učinjeni značajan napredak i napor na usvajanju evropskih standarda u oblasti zaštite životne sredine. Crna Gora je razvijala zakonodavstvo u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije i napravila je veliki iskorak u dijelu horizontalnog zakonodavstva, kvaliteta vazduha i hemikalija. Učinjeni su napor da se uzme u obzir zaštita životne sredine prilikom pripremanja drugih sektorskih

politika. Nacionalna strategija održivog razvoja, kao i akcioni plan za integraciju održivog razvoja, uključeni su u obrazovni sistem za period 2007 – 2009. Strateška procjena životne sredine sprovedena je u toku izrade Strategije razvoja kapaciteta u Crnoj Gori za period 2007 – 2010 i Strategije obnovljivih izvora energije (vjetar, sunce i energija biomase). Vlada je usvojila Strategiju za integrisano upravljanje obalnim područjem i Nacionalni program za eliminisanje supstanci koje uništavaju ozonski omotač.

Opština Herceg Novi predstavlja interesantno mjesto za život i turizam zbog očuvane životne sredine. S intenzivnim razvojem grada, posebno gradskog dijela, značajan dio zelenih površina je razoren i opustošen. Štaviše, stari dio grada je u opasnosti zbog povećane izgradnje novih stambenih objekata i mjesta za parkirališta. S povećanom migracijom stanovništva ka Herceg Novom, postojeća infrastruktura postala je nedovoljna. Postoje problemi s vodosnabdijevanjem i odlaganjem smeća, kao i s povećanim zagađenjem u obalnim područjima mora. Zbog nedostatka putne infrastrukture kroz opštinu, saobraćaj je često zakrčen, što uzrokuje povećanu buku i emisiju štetnih gasova.

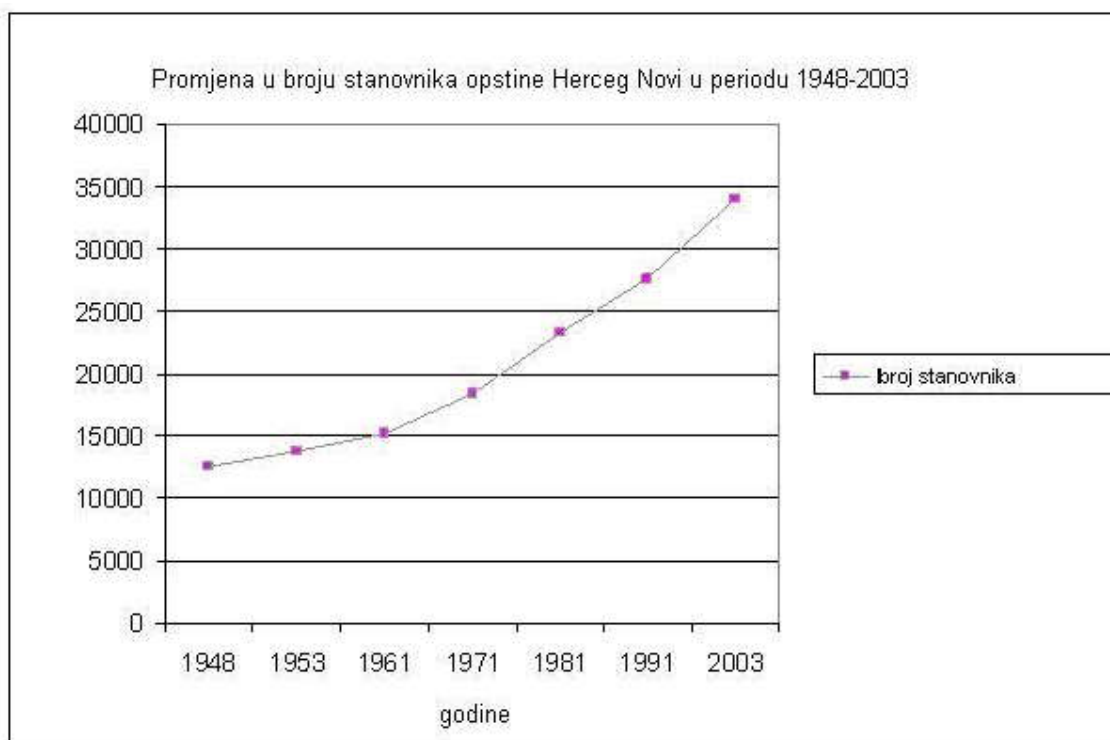
Nedostatak sanitarne deponije, takođe predstavlja problem i veliku prijetnju cijelom gradu, posebno s obzirom na činjenicu da se čvrsti otpad odlaže izvan grada u mjestu zvanom Ubli (na 1000m nadmorske visine).

1.2 Demografija, ljudski resursi

Stanovništvo Herceg Novog predstavlja osnovu za izgradnju uspješne ekonomije koja može nastati u budućnosti.

Stanovništvo opštine Herceg Novi lagano raste - krajem 2007. godine, bilo je 39 000 stanovnika. Gustina stanovništva je visoko iznad prosjeka za zemlju: u opštini, gustina stanovništva iznosi preko 140 po km². Otprilike 42% stanovništva živi u gradskim oblastima (nivo urbanizacije u cijeloj Crnoj Gori iznosi 62,8%). Procjenjuje se da će ubrzo broj stanovnika dostići 40000.

Slika 1:

Izvor: Statistički Godišnjak za Crnu Goru 2008.

Tabela 11: Promjene broja stanovnika u opštini za period 2003-2007

	2003.	2007.
Stanovništvo – ukupan broj od 31. decembra	33000	39000
Gradsko stanovništvo	22000	16000
Gustina stanovništva po 1 km ²	140	166

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Ustav Crne Gore u dijelu II, u članovima 79 i 80, pruža i garantuje članovima manjinskih zajednica i drugih etničkih grupa prava i slobode koje se mogu propovijedati pojedinačno ili zajedno s drugim pravima i slobodama. Ustav, takođe, zabranjuje bilo kakvu asimilaciju članova manjinskih

zajednica i drugih etničkih grupa. Herceg Novi predstavlja opštinu u kojoj su različite nacionalnosti koegzistirale kroz istoriju, saradujući u miru i harmoniji jedni s drugima. Većina stanovnika Herceg Novog čine etnički Srbi (52,9%). Crnogorci čine drugu najveću etničku grupu (28,6 %), dok Hrvati predstavljaju treću najveću etničku grupu (2,4%).

Tabela 12: Polna i starosna struktura na opštinskom nivou

	Broj stanovnika
Ukupno stanovništvo	33 034
Stanovništvo - muškarci	16 007
Stanovništvo – žene	17 027
Stanovništvo - preproduktivnost (0-14) - Ukupno	5 780
Stanovništvo – produktivnost – Ukupno	19 830
Stanovništvo - produktivnost (15-54) Žene	9 773
Stanovništvo - produktivnost (15-59) Muškarci	10 057
Stanovništvo - post-produktivnost (55+F, 60+M)	4286, 2786
Total	
Prosjek godina	37

Napomena: Podaci su validni za 2003.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 13: Religiozna struktura stanovništva

Religija	Broj stanovnika
Katolici	1 440
Srbi – pravoslavci	27 785

Napomena: Podaci su validni za 2003.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 14: Nacionalnost / etnička struktura stanovništva

	Broj stanovnika
Crnogorci	9447
Srbi	17470
Jugosloveni	270
Albanci	25
Bosanci	79
Egipćani	13
Italijani	19
Makedonci	112
Mađari	44
Muslimani	220
Njemci	13
Romi	198
Rusi	23
Slovenci	67
Hrvati	798
Ostali	212
Nedefinisani i neopredijeljeni	2746
Nepoznato	748
Ukupno	33034

Napomena: Ovi podaci su validni za 2003.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Religiozna struktura stanovništva je najznačajnija kulturna karakteristika društva, s jakim dugoročnim uticajem na ponašanje stanovništva ne samo s demografske tačke gledišta. Herceg Novi predstavlja multikonfesionalno društvo. Većina stanovništva pripada pravoslavnoj religiji.

Prirodni rast / opadanje broja stanovnika

Dugoročni demografski podaci u Herceg Novom ukazuju na očekivanost povećanog životnog vijeka stanovništva. Takvo poboljšanje je pozitivan pokazatelj kvalitetnog društvenog razvoja u Herceg Novom (takođe i u Crnoj Gori uopšte), što ukazuje na poboljšanje kvaliteta zdravstva i zdravstvenih usluga.

Nivo prirodnog priraštaja opada. Prosječna smrtnost u Herceg Novom u 2007. godini iznosila je 14,26:1000, što predstavlja veći iznos nego smrtnost na nacionalnom nivou (te godine smrtnost u Crnoj Gori je bila 10,55:1000). Najubičajeniji uzroci smrtnosti ne razlikuju se od uzroka smrtnosti u drugim državama regiona; svi vidovi kancera, plućne i srčane bolest, srčane bolesti prouzrokovane plućnim poremećajima, zakrećenje moždanih i krvnih sudova i hronične bolesti respiratornog sistema najčešći su uzrok smrtnosti.

Prosječna stopa novorođenčadi u Herceg Novom niža je nego prosječna stopa novorođenčadi u ostalim dijelovima zemlje - u 2007. godini prosječna stopa novorođenčadi u Herceg Novom iznosila je 9,66:1000, dok je stopa nataliteta u Crnoj Gori iznosila 12,11:1000. Podaci o broju abortusa nijesu raspoloživi.

Javno zdravlje u Herceg Novom je dobro. Ne postoje uobičajene infektivne bolesti, niti epidemije. Najčešći uzroci smrti su svi vidovi kancera i prirodna smrt.

Ono što stanovnici Opštine Herceg Novi očekuju od života otprilike odgovara prosječnim očekivanjima crnogorskog stanovništva. Demografski podaci ukazuju na to da stanovnici Herceg Novog dugoročno imaju povećano očekivanje od života. Ovakvo napredovanje predstavlja pozitivan pokazatelj kvaliteta ljudskog razvoja u Herceg Novom (kao i u Crnoj Gori uopšte), što pokazuje poboljšanje kvaliteta zdravstva i medicinskih usluga.

Tabela 15: Izmjene u pogledu stanovništva u Opštini I

	2002.	2003.	2004.
Broj živorođenih - ukupno	308	353	307
Broj mrtvorodenih - ukupno	291	306	310

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 16: Izmjene u pogledu stanovništva u Opštini II

	2002.	2003.	2004.
Broj brakova	174	171	154
Broj razvoda	50	45	43

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Migracija

Migracije, kako unutrašnje tako i spoljašnje, uzrokovane su ekonomskim uticajem. One nekada u kratkom vremenskom periodu mogu dramatično da se izmijene. Pored prirodnih promjena, demografski profil Herceg Novog zabilježio je i emigraciju. Jedine raspoložive informacije po pitanju migracije u opštini jesu za period 1991-2003, što pokazuje da postoji pozitivan balans migracija u opštini (8 950 ljudi preselilo se u opštinu tokom ovog perioda).

Socio–ekonomske karakteristike stanovništva

Obrazovna struktura

Obrazovna struktura stanovništva odražava se na etapu razvoja društva, njegovu ekonomsku i socijalnu zrelost. Obrazovni status stanovništva zavisi uglavnom od obrazovnog sistema pojedinačnog dijela društva.

Vlada nastavlja s reformama programa, kako bi poboljšala stručno i tehničko obrazovanje, unaprijedila obuku nastavnika i poboljšala ukupan učinak. S 5% bruto domaćeg proizvoda, izdatak za obrazovanje je priličan, od čega nekih 80% ide na tekuće troškove. Cilj programa reforme jeste da opredijeli veći dio za infrastrukturu i nabavku kompjutera i udžbenika.

Tabela 17: Postignuti nivo obrazovanja – najveći nivo završenog obrazovanja na regionalnim nivoima

Naziv	Herceg Novi		Crna Gora	
	Ukupno	žene	Ukupno	žene
Osnovna škola	4192	2586	113085	62114
Srednja škola	15425	7613	238671	111050
Više škole	2457	1169	24822	10636
Univerziteti	2628	1113	37017	15862

Napomena: Podaci su validni za 2003.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Uprkos padu stope nezaposlenosti i rastu nivoa zaposlenosti, tržište radne snage nastavlja da se suočava sa značajnim izazovima. Glavni razlozi su struktura nezaposlenosti, jasno uspostavljena shema sezonskog zapošljavanja (izgradnja, poljoprivreda i turizam) i značajan uticaj na neformalni sektor. Sadašnji zakonski okvir donosi visoke troškove za otpuštanje radnika s posla, malu fleksibilnost po pitanju plata i prilično visoke porezne stope primanja.

Od ukupne, trenutne radne snage u Herceg Novom, 1,3% angažovano je u primarnom sektoru (poljoprivreda i šumarstvo) i više od 70% u sektoru usluga (činovnički poslovi, komercijalni i tehnički poslovi). U skladu s nacionalnim trendom, očekuje se da će se u narednih 20 godina, procenat radnika u sektoru usluga povećati do 80% ili više, i da će se procenat sekundarnih radnika smanjiti na manje od 15%.

Tabela 18: Struktura zaposlenosti na različitim regionalnim nivoima

Title	Herceg Novi		Crna Gora	
	Zaposleni		Zaposleni	
	ukupno	žene	Ukupno	žene
UKUPNO	10405	4787	171325	67900
Poljoprivreda, šumarstvo i hidroenergetska privreda	103	20	15185	4670
Ribarstvo	19	3	15185	4670
Rudnici i kamenolomi	9	3	3546	531
Proizvodnja	1149	272	23558	7272
Proizvodnja i obezbjeđivanje električne energije, gasa i vode	222	45	5139	1054
Izgradnja	383	50	6101	807
Trgovina na veliko i malo, popravka vozila, predmeta i stvari iz domaćinstva	2197	1287	24514	13554
Hoteli i restorani	1060	555	9957	4714
Transport, skladištenje i komunikacija	609	138	14280	2987
Finansijsko posredovanje	80	48	2278	1403
Nekretenine, izdavanje i biznis	363	219	3903	1913
Državna administracija i obavezna socijalna zaštita	1394	384	22709	7009
Obrazovanje	520	383	11947	7738
Zdravstveni i socijalni rad	1453	1031	10689	7958
Ostale aktivnosti zajednice, socijalnih i ličnih usluga	514	242	9861	3960

Napomena: Podaci su validni za 2003.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Nije uobičajeno za prosječnog stanovnika da radi van opštine, ali ako je potrebno, putovanje do posla obično je u okviru Bokokotorskog zaliva.

Situacija po pitanju nezaposlenosti u Herceg Novom mnogo je bolja nego u zemlji u prosjeku – u Herceg Novom ta stopa iznosi oko 6%, dok je neka srednja vrijednost u Crnoj Gori 12%. Strukturne promjene uticale su na nejednakost na tržištu radne snage, što je dovelo do smanjenja prekomjerne zaposlenosti u industriji. Ekonomija još nije u stanju da stvori dovoljno novih radnih mjesta koje mogu nadomjestiti gubitak mogućnosti za zapošljavanje.

Najugroženiju grupu na tržištu rada čine mladi ljudi, osobe s invaliditetom, osobe s niskim nivom kvalifikacija i stari (posebno žene). Osobe nezaposlene već dugu niz godina, mladi ljudi i članovi romskih marginalizovanih zajednica ,najkritičnije su grupe među nezaposlenima. Većinu nezaposlenih čine nekvalifikovani radnici.

Tabela 19: Neke od karakteristika ekonomski aktivnog stanovništva na različitim regionalnim nivoima

	Herceg Novi		Crna Gora	
	Broj	%	Broj	%
Ekonomski aktivno stanovništvo - ukupno	14280	36,615	264276	42,781
Ekonomski aktivno stanovništvo - muškarci	7707	19,762	142107	23,004
Ekonomski aktivno stanovništvo – žene	6573	16,854	122169	19,777
Ekonomski aktivno stanovništvo – ukupan broj	10405	26,679	171325	27,734
Ekonomski aktivno stanovništvo – zaposleni muškarci	5618	14,405	103425	16,742
Ekonomski aktivno stanovništvo – zaposleni - žene	4787	12,274	67900	10,992

Ekonomski aktivno stanovništvo – ukupan broj	890	2,282	30257	4,898
Ekonomski aktivno stanovništvo – nezaposleni	465	1,192	16924	2,740
Ekonomski aktivno stanovništvo – nezaposleni - žene	425	1,090	13333	2,158

Napomena: Podaci su validni za 2003.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 20: Promjene u stopi nezaposlenosti (%) na različitim regionalnim nivoima

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Opština Herceg Novi	-	-	-	-	-	-	6,2
Crna Gora	20,3	22,7	27,7	30,3	29,6	19,3	11,0

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Pored nezaposlenosti, najozbiljniji socijalni problem u opštini je siromaštvo. Većina stanovništva u opštini visoko je skoncentrisana oko granice siromaštva. Materijalna sigurnost je mnogo manja, jer su primanja mnogo niža nego prosječna primanja na nivou države. Dok je prosječna plata u Herceg Novom u 2007. godini iznosila 281,00 €, prosječna plata u prvom kvartalu 2008. godine u Crnoj Gori iznosila je 393,00 € i 320,00 € u Herceg Novom.

1.3. Stanovanje i domaćinstva

Stanovanje se smatra jednom od osnovnih ljudskih potreba. Ono je povezano sa sveobuhvatnim socio–ekonomskim razvojem stanovništva, kako na mikro, tako i na makro nivou, s demografskim razvojem, njegovom strukturom i distribucijom. Stanovanje, takođe, utiče na umnožavanje radne snage i dovodi se u vezu sa stilom života uopšte i standardom življenja stanovništva.

Aдекватnost i fleksibilnost u obezbjeđivanju stanova neophodni su za implementaciju održive strategije razvoja Herceg Novog. Neadekvatan, mali broj stambenih prostora samo će izvršiti pritisak na postojeće, i cijene stanova će vještački porasti. U ovom kontekstu, važno je ulagati u obezbjeđivanje stanova unaprijed, prije tražnje, kako bi se smanjili takvi pritisci.

Politika stanovanja u Herceg Novom, kao i u Crnoj Gori, bila je uslovljena promjenama političkog sistema devedesetih godina 20. vijeka. Privatizacija državnih stanova od strane stanara i smanjena izgradnja kuća za iznajmljivanje, prouzrokovale su povećanje u sektoru vlasništva nad objektima za stanovanje i troškova za iznajmljivanje kuća za stanovanje. Privatizacija stanova koji su bili u državnom vlasništvu, smanjivanje gradnje novih stanova za izdavanje uzrokovala je porast stanova u sopstvenom vlasništvu na račun iznajmljivanih stanova. Privatizacijom, država je prebacila odgovornost za popravke i održavanje na nove vlasnike.

Dovoljno zemljišta na teritoriji opštine opredjeljeno je za izgradnju novih stanova. Prostorni plan opštine Herceg Novi je usvojen i koristi se od februara 2009. godine .

Plan za unapređivanje uslova života za ugroženo stanovništvo (marginalizovane grupe) ne postoji, ali lokalne vlasti, u okviru raspoloživih finansijskih sredstava, uvijek su pomagale stanovništvu u svim sferama života.

Zbog stalne gradnje u ovoj oblasti, teško je odrediti broj stanova u ovom trenutku. Zbog velikog broja vikendica, teško je odrediti koliko je stanova zauzeto a koliko se koristi u kom trenutku.

Stambeni fond Herceg Novog u 2003. godini iznosio je 18 221 stanova. Skoro 60% od ovih stanova koriste se za stalni boravak. Broj stanova koji se koriste kao vikendice i za odmor iznosi 5242.

Tabela 21: Neke karakteristike stanova u Herceg Novom

	Ukupno	Stanovi					Ostale prostorije koje se koriste			Broj osoba	
		Za stalni boravak			koriste se za		Stanovi koje isključivo koriste radnici	Poslovne prostorije koje su zauzete	Prostorije koje se po potrebi koriste	U stanu	U ostalim prostorijama koje su zauzete
		zauzeti	Slobodni		odmor i rekreativnu	Tokom sezonskih radova u oblasti poljoprivrede agricult.					
			privremeni	napušteni							
Stanovi	18221	10780	1756	132	5242	111	200	106	120	32749	667
Površina - m ²	1076215	718954	101093	6342	233342	5776	10708	4849	2739	-	-

Napomena: Podaci su validni za 2003.

Izvor: Statistički godišnjak Crne Gore za 2008.

Tabela 22: Neke karakteristike koje se tiču izgradnje stanova u Herceg Novom

Godina	Ukupan broj izgrađenih stanova	m ²	Stanovi po broju soba					Nezavršeni stanovi	
			Studio i jedna soba	2 sobe	3 sobe	4 sobe	5 soba i više	Broj	m ²
2005	44	2159	19	17	6	2	-	291	23240
2006	88	4408	57	3	25	3	-	334	18188
2007	294	23733	120	41	59	46	28	662	34080

Izvor: Statistički godišnjak Crne Gore za 2008.

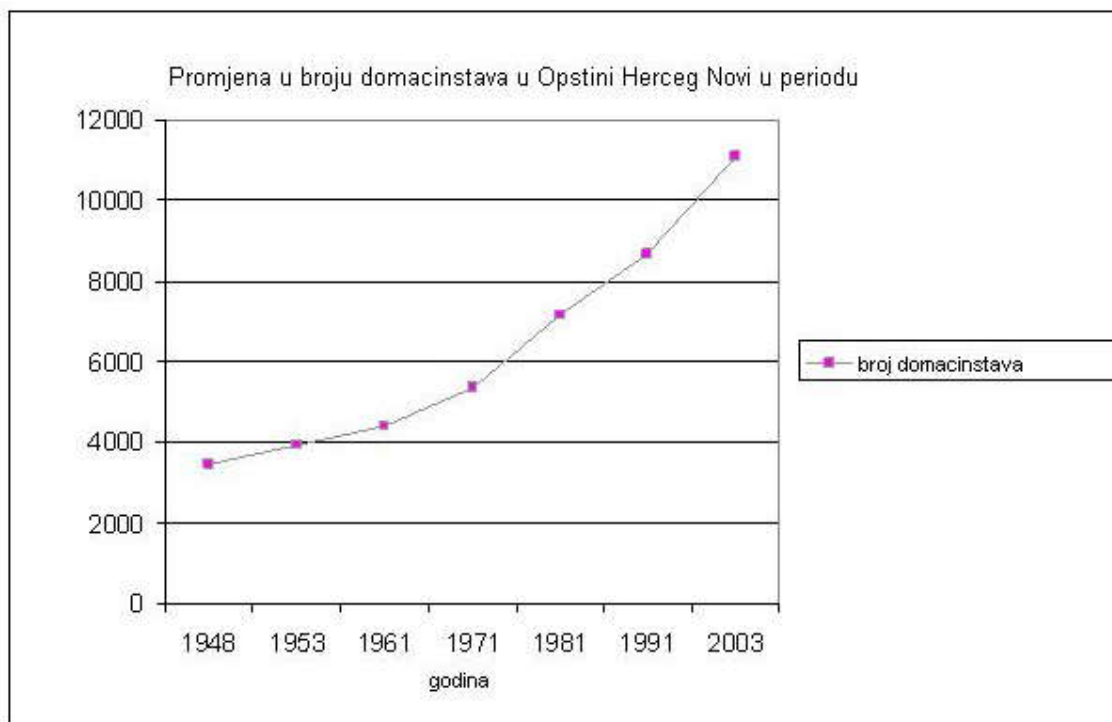
Bespravna gradnja

U opštini, visoki broj bespravno podignutih objekata predstavlja faktor rizika za prirodne resurse i ekonomski razvoj. U osnovi, bilo koja bespravna gradnja znači ne samo bespravnu uzurpaciju prava na zemlju, već isto tako, tipično izbjegavanje plaćanja nadoknada za korišćenje javne infrastrukture. Stoga ove troškove snose oni koji grade i rade u skladu sa zakonom. Bespravna gradnja je poseban problem u najatraktivnijim područjima, kao na primjer, u prirodno zaštićenim područjima, posebno gdje postoji masovna izgradnja i gdje graditelji ostvaruju veliki profit, uglavnom na štetu javnih interesa i javne svojine koju ugrožavaju.

Broj domaćinstava je ukupno porastao na 7 591 u toku perioda 1948-2003. U 2003. godini broj domaćinstava u opštini iznosio je 11 076.. Domaćinstva pokazuju raznolikost u sastavu, ali porodice su tradicionalno odgovorne za veliku većinu svih domaćinstava, iako je proporcija u ukupnom broju znatno niža nego u različitim periodima u prošlosti. Promjene u društvu doprinijele su promjenama u sastavu domaćinstava – broj osoba po domaćinstvu u prosjeku je opao. Od 90-ih velika domaćinstva postala su manje uobičajena.

Samohranih roditelja je sve više (većina samohranih roditelja ili se nikad nije vjenčavala ili su trenutno razvedeni).

Slika 2:

Izvor: Statistički godišnjak Crne Gore za 2008.

1.4 Ekonomija

Održivi ekonomski razvoj traži balans u optimizaciji ishoda koji se dobijaju iz raspoloživih izvora, kako bi se obezbijedilo da buduće generacije ostvare svoje potrebe i ciljeve blagovremeno.

Ciljevi modernog razvoja usredsređuju se na izgradnju jakih inkluzivnih zajednica, koje prate adekvatna zapošljivost, obezbjeđivanje stanova, obrazovanje, transport i sanitarna infrastruktura, bezbjednost, blagodati i usluge koje prate dokolicu i slobodno vrijeme.

Kvalitet života unutar zajednice može se mjeriti dostupnošću ovih usluga, i njihovo pružanje je neodvojivo povezano s ekonomskim razvojem.

Bitni elementi ekonomske politike, makroekonomija

Crna Gora trenutno prolazi kroz konačnu fazu tranzicije, započete ranih 90-ih, koja se postepeno reformiše i priprema ekonomski sistem za fazu pristupanja Evropskoj uniji. U prethodnom periodu, smjernice za ekonomski razvoj definisane su u skladu s obavezama iz Agende ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2002-2007, a koja je u skladu sa smjericama Strategije regionalnog razvoja Crne Gore, Strategije za smanjenje siromaštva u Crnoj Gori, nacrtom Prostornog plana za Crnu Goru do 2020, Reformom državne uprave, Strategijom za razvoj informacionog društva i Strategijom za razvoj pojedinačnih oblasti.

Crnogorska ekonomija prošla je kroz značajne promjene tokom 2006. i 2007. godine u odnosu na prethodne godine³, i one se odražavaju u makroekonomskoj stabilnosti, jakom rastu bruto domaćeg proizvoda, prilivu direktnih stranih investicija, intenzivnom razvoju tržišta nekretnina i osnovnog tržišta, smanjenju nezaposlenosti, strukturnim reformama, višku budžeta, rastu velikog broja biznisa⁴ itd. U 2006. godini, budžetski višak od 3,4% bruto domaćeg proizvoda zabilježen je prvi put, a pozitivni trendovi nastavili su se u toku 2007. Stopa inflacije u 2006. godini porasla je na 2,1%.

Crna Gora predstavlja otvorenu ekonomiju. Vlada Crne Gore je podnijela svoj prvi Ekonomski i fiskalni program (EFP) u decembru 2006. za period 2007-2008. . Ovaj program postavlja konzervativni makroekonomski scenario, u kome je cilj fiskalnog okvira da učvrsti fiskalni i smanji javni dug. U januaru 2007. godine, Crna Gora je postala članica Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke. Konačno, crnogorske vlasti odlučile su da ne podrže privremeni sporazum s MMF-om. Svjetska banka

³ Dinamičan proces ekonomskih reformi za period 2002-2007. sprovodio se kroz Agendu ekonomskih reformi, kao ključnog dokumenta za razvoj, koji je usvojila crnogorska Vlada.

⁴ U prethodnom periodu, značajni rezultati postignuti su u procesu registrovanja kompanija, koji sada traje četiri dana, a fiksni kapital iznosi €1 (s izuzetkom dioničarskih kompanija). Po tom kriterijumu, Crna Gora je najbolja u regionu (Izveštaj Svjetske banke).

usvojila je Državnu strategiju partnerstva koja je usredsređena na reformisanje tržišta rada, unaprjeđenje životnih standarda i jačanje administrativnih kapaciteta.

Bruto domaći proizvod rastao je 6,5% godinu za godinom u 2006. Glavni pokretači bili su velika ekspanzija u oblasti turizma i gradnje, podržana od strane masivnog priliva direktnih stranih investicija i podizanjem nivoa zajmova od strane banaka. Ovakav trend nastavio se i u 2007. i 2008. godini, kada je godišnji rast bruto domaćeg proizvoda bio otprilike 7 %. Industrijska proizvodnja porasla je samo za 1% u 2006. godini. Prosječna neto plata u 2006. porasla je na 246,00 €, a za prvih šest mjeseci u 2007. godini iznosila je 323,00 €. Zvanično zabilježena stopa nezaposlenosti pala je na 14,7% krajem 2006. godine, i još je pala na 11% do kraja 2007. Najveći porast zaposlenosti zabilježen je u uslugama, posebno u trgovini na malo i veliko. Poslovno okruženje u Crnoj Gori je prilično liberalno, i ima više od 32 000 registrovanih kompanija (počev od 1. februara 2007), što pokazuje da je kompaniju lako registrovati.

Turizam je u zemlji identifikovan kao sektor od strateškog značaja i predstavlja glavni izvor prihoda. Uprkos tekućim infrastrukturnim nedostacima, ovaj sektor je odgovoran za 17% bruto domaćeg proizvoda u 2006. U Agendi ekonomskih reformi, osnovni cilj identifikovan u sektoru turizma jeste „održivi turistički proizvod koji privlači postepeni rast broja gostiju, brz rast prihoda i stvaranje novih mjesta za zapošljavanje”. Glavni produkt koji se proizvodi (aluminijum) odgovoran je za 11% bruto domaćeg proizvoda i 40% vrijednosti izvoza. EU predstavlja glavni trgovinski partner Crne Gore. Trgovina sa Srbijom takođe je značajna, i čini 32,7% ukupnog izvoza i 28,2% uvoza u 2006.

Lokalna ekonomija

Lokalna ekonomija ima veoma značajnu ulogu. Ona može da obezbijedi mnogim ljudima u lokalnoj zajednici direktnu i dugoročnu zaradu i prosperitet i to je trenutno jedini način da ukupna ekonomija postane manje totalna. Preduzetnici su počeli da igraju veliku ulogu u lokalnoj ekonomiji 90-ih, kada je nastao veliki bum privatnog biznisa, novih oblika biznisa, biznis aktivnosti i poslovnih subjekata koji su se pojavili.

Aktivnosti na promovisanju značaja uloge malih i srednjih preduzeća u crnogorskoj ekonomiji intenzivirane su proteklih nekoliko godina, u skladu s obavezom Crne Gore da se usaglasa sa sistemskim okruženjem i poboljšanjem preduzetničke atmosfere, privatne inicijative, i razvoja malih i srednjih preduzeća. Poslovno okruženje u Herceg Novom značajno se unaprijedilo, u tom pogledu, tokom proteklih nekoliko godina.

U opštinskoj ekonomiji, preovladavaju mala preduzeća. Tekuće ekonomije jasno pokazuju da preduzetnici i sitni preduzetnici igraju važnu ulogu u ekonomskom razvoju Herceg Novog (pošto situacija na lokalnom tržištu rada nije ponudila nikakvu drugu mogućnost) i značajno doprinosi stvaranju

novih radnih mjesta. Kada je u pitanju struktura preduzeća, fizička lica prednjače u odnosu na pravna lica. Većina preduzetnika, malih preduzeća, aktivna je u prehrambenim uslugama i prehrambenoj industriji. Kada su u pitanju registrovani biznisi unutar privatnog sektora, prednjače sitni biznisi koje čine 1-2 radnika i porodični biznisi. Nedavno sprovedena reforma poreskog sistema u Crnoj Gori, dovela je do porasta broja malih preduzeća.

Cjelokupna ekonomska situacija u opštini je zadovoljavajuća zbog stalnog rasta i stabilnog razvoja u oblasti turizma i malih i srednjih preduzeća. Ovo je zbog geografskih i klimatskih uslova grada, kao i ostalih gradova u Bokokotorskom zalivu. Ipak, u interesu je opštine da unaprjeđuje turizam van sezone (zimski mjeseci).

Lokalna vlada Herceg Novog igra važnu ulogu u stvaranju konkurentnog poslovnog okruženja. Dugoročni cilj opštine jeste da razvije turizam kao najvažniji prioritet.

Poljoprivreda

“Strategija o proizvodnji hrane i ruralnom razvoju – crnogorska poljoprivreda i Evropska unija” (usvojena 2006) obezbjeđuje osnovu za dalje dublje reforme i rad na zakonodavstvu koji je neophodan za modernizaciju poljoprivrede. U oblasti poljoprivredne politike, programi i mjere pomoći u poljoprivrednom sektoru podešavaju se u skladu s novim reformama u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici, posebno u oblasti politike ruralnog razvoja. Strategija je predložila koncept održivog razvoja poljoprivrede s jakim naglaskom na podesnom balansu između ekonomskog razvoja, zaštite životne sredine i socijalne politike. Multifunkcionalnost predstavlja suštinski princip ovog koncepta.

Poljoprivredna oblast u opštini iznosi 8 584ha. Poljoprivreda u Herceg Novom nije istaknuta, konkurentnost opštinske poljoprivrede kao i konkurentnost na nivou Crne Gore je niska (između ostalog, zbog nepovoljnih prirodnih uslova, malih ulaganja i nedovoljno brige za planiranje i zaštitu zemlje). Strukturne odlike su prilično nepogodne: male porodične farme, fragmentisane i isparcelisane domaćinstva s niskom stopom produktivnosti, koja rezultira niskom konkurentnošću većine poljoprivrednih proizvoda.

U predgrađima, postoje neke male privatne farme za individualne potrebe i one obezbjeđuju proizvode za mala lokalna tržišta. Ove farme uglavnom se fokusiraju na proizvodnju citrusnog voća, kao što su: limuni, pomorandže i sezonsko povrće. Broj produktivnih maslinjaka iznosi 70 000 (u 2007. godini, iznosio je 70 160). Broj produktivnih čokota prelazi 300 000 (u 2007. godini taj broj iznosio je 327 240), ali postoji opadajuća tendencija (za period 2003-2007, uočen je pad od 2%). Broj produktivnih citrusnih voćaka otprilike iznosi 8 000 (u 2007. taj broj iznosio je 8 020).

Poljoprivreda Herceg Novog ima svoje prednosti koje se odražavaju u neiskorišćenim zemljišnim resursima, niskoj upotrebi hemijskih agenasa – što pruža veliku mogućnost za organsku

proizvodnju većine proizvoda (masline, povrće, ovce), specifičnih i tradicionalnih proizvoda koji se mogu plasirati na tržištu za upotrebu u turističke svrhe, kao i ponudu posebnih i za Herceg Novi prepoznatljivih proizvoda namijenjenih domaćem i međunarodnom tržištu itd.

Ribarstvo

U Herceg Novom postoje dobri uslovi za ribarstvo. "Strategija za razvoj crnogorskog ribarstva i unapređivanje kapaciteta za sprovođenje zajedničkih politika EU po pitanju ribarstva ", koju je usvojila Vlada krajem 2006. godine, sprovodi se. Cilj Strategije je da razvije zakonsku osnovu za oblast ribarstva i bezbjednost hrane, uključujući inkorporiranje relevantnog Acquis-a, jačanje institucionalnih kapaciteta za sprovođenje regulative u oblasti higijene ribe i monitoringa bezbjednosti hrane. Ribarstvo kao ekonomska aktivnost u opštini zasniva se na morskom ribarstvu iz Jadranskog mora. Ulov morske ribe, posebno plave ribe, ispod je granica mogućnosti, i bez posljedica na ukupan ulov. Ribarska flota je zastarjela.

Tabela 23: Neke karakteristike stoke u opštini u 2008. godini (grla)

Stoka	Svinje	Ovce	Konji	Živina	Košnice
613	74	909	24	11231	-

Izvor: Statistički godišnjak Crne Gore za 2008.

Šumarstvo

Šume i zemlja pod šumom u Herceg Novom pokrivaju oblast od otprilike 13 806 ha, što je oko 58,8% cjelokupne površine (na nivou zemlje, to iznosi 53.4%). Kad je u pitanju zaštita životne sredine i njeno unaprjeđenje, smatra se da je ovaj procenat pošumljene oblasti veoma povoljan. Upravljanje šumama u opštini mora biti orijentisano ka jačanju zaštitnih i regulatornih, kao i socijalnih i kulturnih funkcija.

Tabela 24: Sječa drveća u šumama i van šuma u opštini u 2007 (m³)

Bruto zapremina	Od kojih	
	listopadna	Zimzelena
442	442	-

Izvor: Statistički godišnjak Crne Gore za 2008.

Industrija

U toku prethodne dvije godine, ograničen i neravnomjeran napredak učinjen je u oblasti industrije i malih i srednjih preduzeća. Crna Gora je u potpunosti uključena u Evropsku povelju za mala i srednja preduzeća i pokazala je dobre rezultate u poreskoj reformi (pospješivanje najniže kolektivne stope poreza i ukupne plative takse), u olakšavanju započinjanja malih i srednjih preduzeća, promovisanju i zastupanju malih i srednjih preduzeća.

Opština nije industrijska oblast. Lokalna industrija trenutno prolazi kroz fazu značajnih promjena. Ima nekoliko industrija – mesna, prehrambena i proizvodnja pšenice. Najveći proizvođači su: grupa Pantomarket i Aleksandrija. U Bijeloj je smješteno Jadransko brodogradilište “Bijela” JSC., najveća luka za popravku i restauraciju brodova u južnom Jadranu.

Ne postoje industrijske zone u opštini. U udaljenom dijelu Igala, postoji remont koji služi za popravljane velikih mašina i za skladištenje većih količina građevinskog materijala.

Iznenadno širenje grada postavlja pitanje industrijske zone. Odsjek, odgovoran za to u opštini, koji radi na razvoju prostornog plana, ozbiljno razmatra ovo pitanje. Međutim, prostorni plan koji je usvojila Vlada Crne Gore ne predviđa izgradnju parka u ovom regionu.

Usluge

Zbog ubrzanog razvoja grada posljednjih nekoliko godina, javila se potreba za većim brojem usluga, kao i boljim kvalitetom ovih usluga. Gruba procjena pokazuje da je zbog visoke stope konkurentnosti (većinu ovih usluga pružaju privatne kompanije) broj i kvalitet usluga na zadovoljavajućem nivou.

Shopping predstavlja bitan segment, koji ljudima omogućava da kupuju hranu i odjeću i da ispunjavaju široki spektar svojih zahtjeva. Pristup velikom broju prodavnica sa konkurentnim cijenama, i mogućnost kupovine u prijatnom ambijentu, predstavlja važno obilježje kvaliteta života. *Shopping*, takođe, doprinosi lokalnoj ekonomiji, obezbjeđujući poslove i prihod, posebno u mjestu kao što je Herceg Novi, koji služi kao podregion koji se širi daleko iznad granica grada. Usluge *shoppinga* su na zadovoljavajućem nivou u Herceg Novom.

Smještajni kapaciteti u opštini na srednjem su nivou – u gradu i obližnjoj okolininalazi se veliki broj privatnih restorana, pabova i kafeterija.

Tabela 25: Organizacionalna struktura ekonomije

Karakteristike	2006
	Broj
Subjkti koji se čuvaju u registru organizacije	1216
Ukupan broj pravnih subjekata	1216
Preduzeća	-
Komercijalne kompanije	-
Akcionarska društva	19
Ograničeno partnerstvo	3
Zadruga	5
Državna preduzeća	-
Opštinska preduzeća	3
Organizacione jedinice stranih lica	52
Ostale profitno orijentisane jedinice	-

Ukupan broj neprofitnih organizacija	-
Neprofitne institucije – na budžetu	-
Neprofitne institucije – subvencionisane	-
Neprofitne institucije – ostale	-
Fizička lica neuključena – ukupno	-
Fizička lica neuključena – trgovci	702
Fizička lica neuključena – samostalni radnik	-
Fizička lica neuključena – samostalni poljoprivrednici	10
Broj preduzeća u privatnom sektoru – ukupno	5
Broj preduzeća u privatnom sektoru - strano vlasništvo s privatnim sektorom	23
Broj preduzeća u privatnom sektoru – strano vlasništvo	52
Broj preduzeća u privatnom sektoru – zajedničko vlasništvo	5
Broj preduzeća u državnom sektoru	2

Napomena: Podaci su validni za 2006. godinu

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Finansijske usluge su na visokom nivou – lokalne filijale sljedećih banaka smještene su u Herceg Novom: Societte Generrale (Podgorička banka), Atlasmont banka, CKB (član OTP grupe), Hypo Alpe Adria Bank, Opportunity banka.

Usvajanjem Zakona o poštanskim uslugama (avgust 2005) urađena je liberalizacija u obezbjeđivanju poštanskih usluga , tako da je crnogorska poštanska služba izgubila monopol na tržištu. Crnogorska poštanska služba ima svoje ogranke u svim gradskim naseljima (7).

Tabela 26: Privredni subjekti po izabranim privrednim aktivnostima

Pravni subjekti po privrednim aktivnostima u totalu	-
Subjekti u oblasti poljoprivrede, lovstva, šumarstva i ribarstva	19
Subjekti u oblasti rudarstva, kamenoloma, proizvodnje električne energije, gasa ...	-
Subjekti u oblasti građevinarstva	61
Subjekti u oblasti trgovine, hotelijerstva, transporta, finansija, obrazovanja, zdravstva	311
Subjekti u trgovini, hotelijerstvu, popravci motornih vozila	70
Subjekti u finansijama, nekretninama, trgovini, istraživanju	104
Subjekti u oblasti državne uprave, odbrane, obrazovanja, zdravstva	44
Subjekti u vanteritorijalnim organizacijama i asocijacijama	-

Napomena: Podaci su validni za 2005. godinu

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Trgovina reflektuje sve odlike socio-ekonomskog okruženja, i to je bio najvitalniji sektor u toku perioda tranzicije. Prodavnice na malo, *shopping* molovi, kafeterije, restorani, turističke agencije itd. privatnog su karaktera i raširene su kroz cijelu gradsku zonu. Usluge su na zadovoljavajućem nivou.

Tabela 27: Najveći poslodavci u opštini (s preko 100 zaposlenih)

Naziv	Oblast djelovanja	Broj zaposlenih	
		ukupno	žene
Pantomarket, Aleksandrija, Vektra Boka	Trgovina na veliko i malo	2197	1287
Dom zdravlja, Bolnica "Meljine", Dom za djecu, Služba za socijalni rad	Usluge javnog zdravstva i socijalne usluge	1453	1031
Opština, Osnovni sud, Centar za socijalni rad	Državna administracija i socijalno osiguranje	1394	384
Privatne zanatske radnje	Proizvodnja	1149	272

Napomena: Podaci su validni za 2003. godinu
Izvor: Opština Herceg Novi, 2008.

Turizam povezuje mnoge ekonomske sektore i ima višestruk uticaj na njih. Ovo je glavni razlog zbog čega mnoge zemlje, bez obzira na nivo ekonomskog razvoja, podstiču razvoj turizma kao jednu od strateških usmjerenja razvoja.

U Herceg Novom, turizam je identifikovan kao sektor od strateškog značaja. Turizam bi trebalo da postane vodeći sektor za razvoj lokalne ekonomije, koji bi generisao najviše strane prihode i imao najveći potencijal koji bi mogao da unese raznolikost u ekonomiju, ojača preduzetništvo (posebno sektor malih i srednjih preduzeća), privuče investicije, stvori veliki broj održivih poslova i pokrene društveni razvoj mnogih zajednica.

Tabela 28: Neke odlike turizma

	Herceg Novi			Crna Gora		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Dolasci						
Ukupno	119025	125668	138627	541699	599430	703484
Domaći	95334	97401	101482	405539	457643	515424
Strani	24491	28267	37145	136160	141787	188060
Broj noćenja						
Ukupno	1013349	1069905	1134575	368504	3976266	4561094
Domaći	836210	839936	875529	-	-	-
Strani	177139	229969	277046	911909	915738	122847

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Tabela 29: Neke informacije o uslugama smještaja	
Ukupan broj smještajnih objekata	-
Ukupan broj kreveta u smještajnim objektima	-
Hoteli (moteli, hoteli s marinom) – ukupno	14
Kreveti u hotelima (motelima, hotelima s marinom) – ukupno	5154
Hoteli (moteli) *****, ****	5
Kreveti u hotelima (motelima) *****, ****	661
Hoteli (moteli, hoteli s marinom), od *** do *	6
Kreveti u hotelima (moteli, hoteli s marinom), od *** do *	2703
Gostinjske kuće, od *** do *	-
Kreveti u gostinjskim kućama, od *** do *	-
Turistički hosteli **, *	-

Kreveti u turističkim hostelima **, *	-
Turistički kampovi, od **** do *	-
Slobodna mjesta u turističkim kampovima, od **** do *	-
Kreveti u turističkim kampovima, od **** do *	-
Ostali objekti za kolektivni smještaj	-
Kreveti u ostalim objektima za kolektivni smještaj	-
Privatni smještaj, vikend stanovi, od *** do *	-
Kreveti u sobama, objektima i vikendicama, od *** do *	-

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Herceg Novi predstavlja veoma konkurentnu destinaciju na turističkom tržištu – veoma je popularna i tradicionalno ljetnja destinacija – veoma važna prednost Herceg Novog je njegov geografski položaj i klimatski uslovi koji omogućavaju da sezona kupanja traje pet mjeseci godišnje. Pored plaža, Herceg Novi ima veoma dobre uslove za razvoj planinskog turizma (region Orjena nudi programe za otkrivanje ljepota prirode, planinski safari i rekreativne aktivnosti ljeti – postoje divni prirodni uslovi za razvoj konvencionalnih oblika planinskog turizma, kao i brojnih vrsta alternativnog turizma), medicinskog i turizma koji se odnosi na posjetu istorijskih spomenika.

Ukupan smještajni kapacitet opštine Herceg Novi iznosi otprilike 22 000, iako je statistika zabilježila da smještajni kapaciteti ne odgovaraju realnosti, posebno kada su u pitanju vikendice i vikend stanovi.

Istorijski turizam čini srednjovjekovna arhitektura: stari grad Herceg Novog, tvrđava Forte Mare, Kanli Kula i Spanjola.

Zdravstveni turizam razvijen je u Igalu, gdje ima nekoliko hotelskih objekata “Banja Igalo”, sa svjetski poznatim ljekovitim blatom iz Igala.

Ostala mjesta od velikog značaja za turizam su: Žanjice, Plava spilja, ostrvo Mamula, tvrđava Arza, staro ribarsko selo Rose, Vrbanj na planini Orijen, planinska koliba Borići, panoramska promatračnica Zvinje i panoramska promatračnica Suscepan.

Zgrade od posebnog značaja su: Muzej Herceg Novog, Gradski arhiv, Gradska biblioteka, Kuća Iva Andrića , prvi hotel u Herceg Novom “Plaža”, izgrađen krajem 19. vijeka u Zeleniki, kao i nekoliko manastira i crkava.

U turizmu postoji neusaglašenost između izgrađenih smještajnih kapaciteta i nedovoljno razvijene, tzv. dodatne turističke ponude. Uz to, posebne probleme prouzrokuje nedovoljno razvijena tehnička infrastruktura, prije svega, putevi, a zatim nedostatak razvijenog sistema za kanalizaciju otpadnih voda, tretman otpadnih voda i sistem odlaganja otpada.

Opština nema posebnu strategiju za razvoj turizma, ali je ona u pripremi. Pored veoma uspješnih rezultata u modernizaciji i izgradnji turističke infrastrukture tokom posljednjih nekoliko godina, funkcionalni i tehnički uslovi većine hotela i ostalih smještajnih objekata još uvijek nijesu adekvatni. Da

bi se postigao dalji razvoj u oblasti turizma u Herceg Novom, neophodno je rekonstruisati postojeće kapacitete i konstruisati nove, kao i razviti brojne turističke programe za sport, rekreaciju i zabavu.

Strani ulagači u Opštini

Postoji veliki broj stranih investitora u opštini. Međutim, tačni podaci o broju investitora i nivou ulaganja ne postoje. Strani ulagači ulažu novac u stambene jedinice i izgradnju novih i rekonstrukciju starih infrastruktura. Opština planira da privuče što je više moguće stranih ulagača u narednom periodu.

U periodu tranzicije, brojni ekonomski i politički faktori pomagali su stvaranje pogodnog tla za razvoj sive ekonomije kao strategije održavanja, slično mnogim zemljama u tranziciji. Dio ekonomskih aktivnosti u Herceg Novom ostaje neupisan. To nije posebno problem opštine, već je to tipično za cjelokupnu ekonomsku aktivnost u Crnoj Gori (udio sive ekonomije u Crnoj Gori u proteklih deset godina bio je između 35 - 45% bruto domaćeg proizvoda).

1.5 Tehnička infrastruktura

Dobar kvalitet tehničke i infrastrukture u oblasti životne sredine jeste ključni aspekt i preduslov za održivi ekonomski i društveni razvoj. Poboļšana pokrivenost teritorije ekološkom infrastrukturom, takođe povećava atraktivnost teritorije za ulaganje i poboljšava životne uslove, zdravlje građana i standard življenja uopšte.

Povećan broj stanovnika u Herceg Novom, proizveo je potrebu i dodatni pritisak na kapacitet tehničke i ekološke infrastrukture. Adekvatno i pravovremeno obezbjeđivanje infrastrukture jeste fundamentalni dio procesa planiranja Skupštine Opštine Herceg Novi.

Transport

Transport nije sam sebi cilj, već sredstvo da se obezbijedi dobar pristup objektima i uslugama, i da omogući promet robe i ljudi u svrhu promovisanja ekonomskog, socijalnog i ekološkog blagostanja.

Dostupnost gradu ili regionu veoma je značajan faktor po pitanju ekonomskog i socijalnog razvoja. Ljudi koji žive u lako dostupnim mjestima mogu vrlo brzo stići do drugih aktivnosti ili destinacija; ljudi u nepristupačnim mjestima mogu stići do mnogo manje mjesta za isto vrijeme. Slaba dostupnost određenih regiona koja je povezana s njihovom ekonomskom zaostalošću ili ekonomskim propadanjem, ukazuju na tendenciju totalnog kolapsa ili ostajanja bez stanovništva - depopulacije.

Transportni sistem u opštini je dobro razvijen, uprkos nedostatku željezničkog transporta, i nedovoljnog broja parking mjesta. Trenutno se svi putevi u opštini popravljaju ili proširuju, i planira se i zaobilazna traka iz pravca centra grada. Veliki broj autobuskih linija zadovoljava sve potrebe stanovnika, uključujući domaći i međunarodni saobraćaj. Herceg Novi je obično krajnja destinacija autobusima koji dolaze iz unutrašnjosti Crne Gore i Srbije. Jadranska magistrala, put s dvije trake dužinom crnogorske obale, prolazi kroz Herceg Novi prije nego se pomiješa i spoji s hrvatskom putnom mrežom na graničnom raskršću Debeli brijeg.

Postoje direktne linije za neke evropske gradove (npr. Herceg Novi – Keln), koje su uvedene za putnike - stanovnike Crne Gore koji rade u zemljama EU.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. definiše autoput za brzi saobraćaj motornih vozila koji utiče na opštinu Herceg Novi:

- ⇒ Jadranski autoput za brzi saobraćaj motornih vozila: Debeli brijeg (granica s Hrvatskom) – Herceg Novi (prelaz preko Bokokotorskog zaliva) – Tivat – Budva – Bar – Ulcinj – region Fraskanjela (albanska državna granica).

Prostorni plan Crne Gore do 2020. definiše da sljedeće magistrale (glavne ceste) u srednjoročnom periodu na prostoru Herceg Novog treba da budu izgrađene, rekonstruisane, proširene ili poboljšane:

- ⇒ Herceg Novi - Petijevici - Sitnica (granica s BiH) – nova glavna cesta
- ⇒ Debeli brijeg (granica s Hrvatskom) – Herceg Novi (ulaz) – Petrovac – Podgorica – Kolašin - Mojkovac - Bijelo Polje – Berane – Rožaje - Spiljani (granica sa Srbijom).

Tabela 30: Neke karakteristike transportnog sistema

	Broj
Autobuske linije za prevoz putnika (međugradske linije, međunarodne) - broj	30
Autobuske linije - lokalne (međugradske) – broj	40-45
Gradski autobuski prevoz (da - ne)	da
Dužina autobuskih linija u gradskom saobraćaju u km	-
Osobe koje koriste autobus kao prevozno sredstvo	-
Autobusi za gradski saobraćaj	50
Broj km koji pređu autobusi u gradskom saobraćaju	-
Gradski prevoz trolejbusom (da - ne)	-
Luke	1
Osobe koje za prevoz koriste vodeni transport	-
Međunarodni aerodromi	-
Domaći aerodromi	-
Osobe koje koriste avio-prevoz	-
Autoputevi	-
Putevi 1. i 2. klase, ukupno u km	151,8
Lokalni putevi - ukupno u km	-
Lokalni putevi – asfaltirani u km	-
Izgrađeni pločnici	-
Ukupan broj motornih vozila	12702
Ukupan broj saobraćajnih nesreća	645
Saobraćajne nesreće – počinjene od strane vozača	-

Napomena: Podaci su validni za 2008.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Iako je jedina zvanična luka u Herceg Novom Zelenika (s oblašću od 25 000 m²), sektor pomorskog transporta ima važnu ulogu u gradskom transportnom sistemu. Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine spominje da postoji mogućost za organizovanje slobodne zone unutar luke Zelenika, ali bi veći dio kapaciteta trebalo da se planira za dio iza Jadranske magistrale, a ne na samoj obali koja je suviše pretrpana. Potencijal za izvjesno povećanje u aktivnostima pretovara opšteg karga za potrebe zaleđine moguća je nakon što se završi konstrukcija puteva Herceg Novi - Trebinje i Risan - Nikšić.

Na liniji Kamenari - Lepetane u tjesnacu Verige saobraća trajekt, koji eliminiše potrebu da se ide čitavim putem preko Bokotorskog zaliva da bi se stiglo do Tivta, Kotora, Budve i unutrašnjosti Crne Gore.

Najbliži aerodromi su Tivat (udaljen 23 km) i Dubrovnik (u Hrvatskoj, udaljen 40km). Oba aerodroma imaju svakodnevne letove za mnoge aerodrome u Evropi (posebno u toku ljeta) i adekvatne prostorne kapacitete za tekuće potrebe.

Ne postoji željeznička mreža u opštini.

Pješačke zone u opštini nijesu dobro izgrađene. Skupština Opštine Herceg Novi čini napore da osigura da šetnja gradom bude što je moguće ugodnija, prijatnija i bezbjednija (ovaj napor se vidi kad se šeta pored mora – tu postoji pješačka zona gdje je zabranjen pristup motornim vozilima). Veliki broj razvojnih ciljeva postavljenih u planu proširiće pješačku zonu na zadovoljstvo kako stanovnika tako i posjetilaca Herceg Novog. Poboljšana bezbjednost pješaka i stvaranje pješačkih ruta stvorice mogućnost za podsticanje pješčenja u gradu i kroz grad. Pješačka mreža treba da bude razvijena zbog drugog razloga: obično su kola parkirana na pločniku (ali postoji mogućnost da će se obezbjeđivanjem više mjesta za parkiranje ovaj problem riješiti). Najveći problem u izgradnji pješačkih mreža jeste nedostatak prostora.

Ne postoji biciklistička staza u opštini i trenutno biciklizam nema važnu ulogu kao vid transporta u Herceg Novom. Srednjoročno, u skladu s principima održivosti, može se podstaći više pješčenja i biciklizam.

Vodosnabdijevanje

Obezbeđivanje adekvatne opreme za vodosnabdijevanje i kanalizacione opreme predstavlja sastavni dio pravilnog planiranja i održivog razvoja bilo kojeg područja.

Kvalitet vode je na zadovoljavajućem nivou. Sva voda koja dolazi do krajnjih korisnika je pijaća voda. Ima dovoljno vode s izvora. Struktura vodosnabdijevanja ostala je ista i pored intenzivnog povećanja broja stanovnika i velikog broja novoizgrađenih objekata. Opština je započela novi projekat proširenja mreže vodosnabdijevanja i povećanja kapaciteta za vodosnabdijevanje za cio grad.

Glavni izvor vode za cio grad je jezero Bilećko jezero u Republici Srpskoj. Međunarodni transport vode do Opštine predstavljao je goruće pitanje, pošto jedan dio transportne cijevi prolazi kroz Republiku Hrvatsku i česti su nesporazumi između Opštine Herceg Novi i Opštine Dubrovnik. Zbog ovih nesporazuma, grad Herceg Novi je bez vode u ljetnjem periodu, čak i u jeku turističke sezone.

Poluostrvo Luštica ne posjeduje nikakvu infrastrukturu za vodosnabdijevanje; međutim, lokalne vlasti planiraju njenu izgradnju.

Glavni cilj Skupštine Opštine Herceg Novi jeste da obezbijedi dovoljnu količinu i kvalitet za domaće, međunarodne, industrijske, poljoprivredne i ostale potrebe i da obezbijede pouzdan sistem za sigurno i adekvatno odlaganje otpadnih voda i čvrstog otpada, na način koji je održiv.

Tretiranje otpadnih voda

Još uvijek ne postoji tretiranje otpadnih voda u opštini. Međutim, izgradnja postrojenja za tretiranje otpadnih voda napreduje. Ovo postrojenje služiće cijeloj opštini i imaće kapaciteta da zadovolji potrebe ekspanzije grada i povećan broj turista tokom ljeta.

Upravljanje otpadom

Otpad predstavlja ozbiljan problem u Crnoj Gori, sa kritičnim i dugoročnim uticajem kako na životnu sredinu, tako i na zdravlje ljudi. Otpad podrazumijeva nepotrebno iscrpljivanje i iskorišćavanje prirodnih izvora, nepotrebne troškove i štetu za životnu sredinu, a sve ovo može se izbjeći održivim upravljanjem otpadom i efikasnijim korišćenjem resursa. Do 2004. godine nije postojala nijedna sanitarna deponija u Crnoj Gori, jedino grad ili divlja/nelegalna odlagališta, bez odgovarajućeg upravljanja i kontrole odlaganja. Ne postoje tačni podaci koliko divljih odlagališta se može naći, ali svako gradsko naselje u Crnoj Gori ima najmanje jednu glavnu gradsku deponiju i nekoliko malih koje su raštrkane.

Pravilno upravljanje otpadom predstavlja osnovni zahtjev za održivi razvoj i zaštitu životne sredine. Opština je odgovorna za sakupljanje čvrstog otpada, dok je selektivno odlaganje i sakupljanje otpada počelo da se primjenjuje tek posljednjih nekoliko godina. Staklo, papir i ostali otpad selektivno se odlažu. Ovaj otpad se sakuplja posebnim vozilima, koja ih dalje procesuiraju.

Opština posjeduje tri odvojene deponije: za komunalni otpad, zeleni otpad i građevinski otpad. Problem je što ove deponije nijesu sanitarne deponije i ne koriste se na pravi način. Postoji tendencija da se ove deponije premjeste na druga mjesta i da se naprave nove koje bi imale minimalan uticaj na životnu sredinu.

Tabela 31: Neke karakteristike upravljanja čvrstim otpadom

	2005.	2006.	2007.
Broj opštinskih odlagališta za otpad	3	3	3
Količina opštinskog otpada u tonama	14000	15000	16000
Količina odloženog otpada koji se može iskoristiti kao energent u tonama	-	-	-
Tretirani opštinski otpad u tonama	-	-	-
Odloženi opštinski otpad u tonama	-	-	-
Javna spalionica otpada	-	-	-

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Snabdijevanje električnom energijom

Skupština opštine Herceg Novi podržava povećanje elektroenergetskog snabdijevanja, energetske efikasnosti i razvoj obnovljivih izvora enerije na optimalnim lokacijama.

Snabdijevanje električnom energijom u opštini je solidno. Zbog intenzivnih aktivnosti gradnje u ovoj oblasti, tražnja za električnom energijom je veća. Opštinske vlasti uložile su sredstva u rekonstrukciju elektro - trafostanica i instalaciju novih električnih kablova u obalnom području opštine.

Poluostrvo Luštica nije u potpunosti elektrifikovano, ali opština ima plan da poluostrvo u potpunosti elektrifikuje.

Snabdijevanje gasom

Ne postoji mreža za snabdijevanje gasom u opštini, ali se planira da se uvede u budućnosti.

Infrastruktura telekomunikacija

Telekomunikaciona infrastruktura ima specijalnu poziciju u sektoru tehničke infrastrukture. Postoji povećan zahtjev za mobilnim telefonima, širokopojasnom i drugom telekomunikacijskom opremom za poboljšanje telekomunikacione mreže i obezbjeđivanje globalnog sistema za mobilnu komunikaciju.

Tokom posljednjih godina, Crna Gora je modernizovala i raširila fiksnu i mobilnu mrežu i napravila značajan inicijalni korak u svrhu uspostavljanja zakonskog i regulatornog okvira za podršku konkurentnom i progresivnom tržištu telekomunikacijskih usluga. Skupština Opštine Herceg Novi prepoznaje važnost sektora telekomunikacija za lokalnu i regionalnu ekonomiju.

Infrastruktura u oblasti telekomunikacija značajno je unaprijeđena u posljednjih par godina i sada je na zadovoljavajućem nivou. Postoje tri operatera na tržištu:

T- com (Njemački telekom, fiksna i mobilna telefonija, internet i bežični mobilni internet, extra TV – iptv),

1. Pro Monte (Telenor iz Norveške, mobilna telefonija i bežični internet),
2. Mtel (mobilna telefonija, bežična fiksna telefonija, bežični internet. Mtel je dio Telekoma Srbije).

1.6 Javne/državne službe

Javne službe se odnose na izgradnju inkluzivnog društva i razvoj ljudskih kapaciteta, njihovih vještina, znanja i iskustava, kako bi imali ulogu u oblikovanju zajednice, čiji su član. Javne službe treba da čine dio integrisane mreže resursa zajednice. One služe osnovnim potrebama zajednice, čine da grad postane atraktivniji za posjetioce. Pružanje usluga i obezbjeđivanje objekata mogu stvoriti okolinu u kojoj članovi zajednice međusobno djeluju.

Izgradnja snažnih, inkluzivnih zajednica jeste ključni elemenat u postizanju ciljeva održivog razvoja. Održive zajednice zahtijevaju ne samo ekonomski razvoj, već i obezbjeđivanje i pristup javnim

službama (obrazovanje, zdravstvo, službe za podrške zajednici, usluge koje se odnose na dokolicu i slobodno vrijeme itd.).

Postoji širok spektar usluga koje se pružaju u Herceg Novom, u širokom opsegu, počev od škola do bolnica, društvenih centara i groblja. Posljednjih godina, to je rezultiralo povećanjem broja ljudi zaposlenih u sektoru usluga zajednice, a predviđa se i dalji rast.

Obrazovanje

Centralna uloga obrazovanja u socijalnoj i ekonomskoj transformaciji društva široko je prepoznata. Osim toga, pristup obrazovanju značajno doprinosi smanjivanju nivoa socijalne isključenosti.

Nivo stečenog obrazovanja veoma je značajna karakteristika kulturnog statusa građana, što se uglavnom odnosi na industrijska ili postindustrijska društva. Stečeni nivo obrazovanja ne samo da je jedna od osnovnih karakteristika socijalnog statusa pojedinca u društvu, već je i veoma značajan preduslov za regionalna, urbana i ruralna društva. Razvoj obrazovne strukture u Herceg Novom bilježi pozitivan trend već unazad nekoliko decenija.

Srednjoročno gledano, vjerovatno će najveći posao za lokalnu i centralnu vlast biti reforma obrazovnog sistema, kako bi se sistem obrazovanja uskladio s potrebama na tržištu rada.

Obezbeđivanje objekata za brigu o djeci u različitim oblicima prepoznato je kao ključni dio socijalne infrastrukture koja je neophodna da bi se omogućilo ljudima da učestvuju značajnije i cjelovitije u društvu, posebno u pristupu zapošljavanju, obrazovanju i socijalnom umrežavanju. Objekti za brigu o djeci, takođe, obezbeđuju značajne mogućnosti za zapošljavanje i mogu predstavljati značajnu polaznu tačku za zajednice. Kao dodatak ovom, i najznačajnije od svega, briga u ranim godinama i obrazovanje kroz formalno obezbeđivanje brige o djeci igra suštinsku ulogu u holističkom razvoju djeteta u smislu ranog obrazovanja, socijalizacije i razvoja praktičnih životnih vještina.

U Herceg Novom ima pet predškolskih ustanova (vrtića). U školskoj 2007/2008, ukupan broj djece u vrtićima iznosio je 823 (u školskoj 2003/2004. ukupan broj djece u vrtićima iznosio je 847).

Tabela 32: Osnovne karakteristike vrtića u Herceg Novom

Karakteristike	Broj djece				
	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
Naziv: SAVINA Adresa: Branka Ćopića 7 Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: -	301	232	195	240	237

Naziv: TOPLA Adresa: Topla bb Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: -	198	187	174	213	213
Naziv: IGALO Adresa: Igalo bb Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: -	162	86	109	130	178
Naziv: BIJELA Adresa: Bijela bb Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: -	141	129	96	117	158
Naziv: ZELENKA Adresa: Đačka bb Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: -	45	37	28	30	37

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Osnovni problemi koji se tiču vrtića vezani su za održavanje objekata. U Toploj, grijanje godinama nije radilo; u Savini i Igalu krovovi prokišnjavaju, u Igalu postojeća mreža za vodosnabdijevanje prolazi kroz temelje vrtića.

Ciljevi razvoja odnose se na izgradnju jaslica u Bijeloj i Toploj. Postoje četiri osnovne škole u Herceg Novom. U školskoj 2007/2008. godini ukupan broj đaka u osnovnim školama iznosio je 3246 (četiri godine prije toga, broj đaka iznosio je 3 260).

Tabela 33: Osnovne karakteristike osnovnih škola u Herceg Novom

Ime, adresa	Broj učenika				
	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
Ime: MILAN VUKOVIĆ Adresa: Branka Čopića 20 Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: - područna odjeljenja u Kruševicama, Podi i Kamenu	892	964	903	879	867
Ime: DAŠO PAVIČIĆ Adresa: Put partizanskih majki Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: područna odjeljenja u Mojdežu, Sutorini i Igalu	1216	1313	1313	1269	1218
Ime: ORIJENSKI BATALJON Adresa: Bijela bb Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: područna odjeljenja u Baošićima, Đenovićima i Kamenarima	694	777	734	713	718
Ime: ILIJA KIŠIĆ Adresa: Đačka bb Osnivač (država, crkva, privano itd.): država Ostale specifične informacije: područna odjeljenja u Kumboru i Radovićima (Luštica)	458	435	462	461	443

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Glavni problemi osnovne škole „Milan Vuković” su: nedostatak prostora za nastavne aktivnosti i sve manji broj đaka. Renoviranje postojećih školskih objekata i izgradnja škole u ulici *Srbina Street* zadovoljilo bi potrebe ovog školskog centra.

Glavni problemi osnovne škole „Dašo Pavičić” su: gimnastičarsku salu trebalo bi renovirati što je prije moguće, *put do škole je u lošem stanju, sistem odlaganja kišnice je nedovoljnog kapaciteta, postoji nedostatak prostora za parkiranje. U blizini ove škole nalazi se vrtić, klinički centar, centar za bezbjednost (policija), centar za socijalno osiguranje sigurnost.*

Glavni problemi osnovne škole „Orijski bataljon” su: neophodna hitna rekonstrukcija gimnastičarske sale, nema sportskih objekata, nedostaje ograda na školama.

Glavni problemi osnovne škole „Ilija Kisić” su: zgrada je stara i ne održava se adekvatno. Cijeloj zgradi je potrebno hitno renoviranje. U cilju razvoja svih ovih škola potrebna je reforma koja bi unaprijedila sve segmente nastavnog procesa, u korist i nastavnika i učenika. Reforma škole treba da utiče na bolji razvoj učenika: njihovu ličnost, talente, mentalne i fizičke sposobnosti i pospešivanje rješavanja problema na kreativan način (timski rad: školski nastavnik, edukator, psiholog, roditelj, nastavnik i direktor).

Tabela 34: Osnovne karakteristike srednjih škola u Herceg Novom

Ime, adresa	Broj studenata				
	2003/20 04.	2004/20 05.	2005/20 06.	2006/20 07.	2007/20 08.
Ime: Ivan Goran Kovačić Adresa: Branka Ćopića 4 Osnivač (država, crkva, privatna itd.): država Ostale specifične informacije: 48 razreda klasične gimnazije i 31 razred srednje stručne škole	1361	1153	1381	1338	-
Ime: Kraljica Jelena Adresa: Sava Ilića 1 Osnivač (država, crkva, privatna itd.): Lovisenter univerzitet u Oslu i država Crna Gora Ostale specifične informacije:	-	-	-	-	-

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Glavni problemi osnovne škole “Ivan Goran Kovačić” su: štete (prokišnjavanja) mreže za vodosnabdijevanje, *toaleti su u veoma lošem stanju, gimnastičarsku salu treba opremiti, a školsko dvorište treba ograditi. Ciljevi razvoja su da se obezbijedi oprema za nastavničke kabinete i prostorije. Ovaj školski centar je jedini takve vrste u Herceg Novom.*

Ostale škole smještene u Herceg Novom

Neformalno obrazovanje odraslih postalo je veoma važan način da se ostane konkurentan na tržištu rada. Obrazovanje odraslih realizuje se u nekoliko obrazovnih centara. Radnički univerzitet u starom gradu Herceg Novog organizuje kurseve jezika za grupe svih starosnih dobi (ruski, engleski, italijanski, francuski). U gradu postoje i privatne jezičke škole.

Škola lijepih umjetnosti nekad je bila eminentna škola u Herceg Novom, ali je 70-ih godina prošlog vijeka prestala sa radom. Opština planira da je u budućnosti opet otvori.

Ostali obrazovni objekti, trening centri, koledži, fakulteti i umjetničke akademije u Herceg Novom

Visoka škola sestrinstva "Kraljica Jelena" u Igalu, adresa: ulica Sava Ilića 1, Institut u Igalu.

- ⇒ Osnivači - Lovisenberg univerzitet iz Osla i Vlada Crne Gore. Škola je osnovana u cilju obrazovanja medicinskih sestara na nivou bečelor studija. U prvoj godini studija u 2006/'07. godini, upisalo se 20 studenata, a u 2007/'08. godini upisano je 30.
- ⇒ Cilj ove škole je da uspostavi regionalni obrazovni centar u oblasti medicinske brige u saradnji sa zemljama iz regiona uz podršku stranog partnera iz Skandinavije.
"Fakultet primijenjene fizioterapije", Sava Ilića 1, Igalu, nezavisna je škola u okviru Univeziteta Crne Gore. U 2007/'08. godini 40 studenata upisalo je ovaj fakultet.
- ⇒ Ova škola ima sljedeće probleme: nedostatak prostora za izvođenje nastave, nedostatak smještajnih kapaciteta za studente, nepostojanje studentske kantine.
- ⇒ Razvojni ciljevi su: izgradnja novih prostorija i studentskog doma.

Usluge zdravstvene zaštite, socijalne usluge

Zdrav životni stil i pristup objektima zdravstvene i socijalne zaštite od suštinske su važnosti za kvalitetan život svakog pojedinca. Dobro zdravlje je veoma važno za zapošljavanje, povećanje socijalne inkluzije i sposobnost učestvovanja u socijalnim, rekreativnim aktivnostima i hobijima.

U članu 69 Ustava Crne Gore naznačeno je da svako ima pravo na zdravu životnu sredinu. Kategorije osjetljivih grupa – djeca, trudnice, stare osobe i osobe s invaliditetom - imaju pravo na zdravstvenu zaštitu koja se finansira iz javnih prihoda, ukoliko se takvo pravo ne ostvaruje po nekom drugom osnovu.

Promjene u strukturi stanovništva i promjene u stilovima života dovode do povećanih zahtjeva za objektima zdravstvene zaštite u Herceg Novom. Centri zdravstvene zaštite u opštini su na visokom nivou.

Objekti zdravstvene zaštite

- ⇒ Vojna bolnica Meljine (bolnica je u procesu privatizacije, Opština nastoji da napravi šest ključnih odsjeka u službi građana Herceg Novog).

- ⇒ Vojna bolnica Meljine ima i porodilište
- ⇒ U okviru medicinskog centra Herceg Novi, postoji ginekološko odjeljenje, stomatološko odjeljenje, odjeljenje za opštu medicinu, dječje odjeljenje
- ⇒ Medicinsko-zdravstveni centar Igalo
- ⇒ Igalo dispanzer
- ⇒ Bijela dispanzer
- ⇒ Postoji, takođe, i mikrobiološka laboratorija, biohemijska laboratorija, ginekološka i stomatološka ambulanta

Djeca ispod 18 godina starosti, osobe preko 65 godina i trudnice imaju pravo na kompletne zdravstvene usluge u Medicinskom centru. Za sada, ova zdravstvena organizacija u potpunosti ispunjava potrebe građana. Jedino što nedostaje gradu Herceg Novom jeste apoteka koja bi radila 24 časa.

Služba hitne pomoći (ambulanta) je na izuzetno dobrom nivou po pitanju opreme i sanitarnih vozila (šest vozila, što je dovoljno za ovu opštinu).

U opštini postoji dovoljan broj apoteka – dvije državne (u vlasništvu države) i oko 15 privatnih apoteka.

Objekti socijalnih usluga

Socijalna integracija je važan element zajednice i društvenog razvoja. Ona rezultira jakim i vibrantnom zajednicom u kojoj nijedan društveni sektor, posebno manjinske grupe ili slabiji članovi zajednice nijesu isključeni.

Crna Gora je potpisala međunarodne ugovore u dijelu ljudskih prava i principa zaštite ovih prava. Promocija i zaštita od svih vidova diskriminacije uvedena je u ustavne obaveze. Ustavna osnova za antidiskriminaciju nalazi se u članu 8, koji predviđa da je bilo direktna ili indirektna diskriminacija, po bilo kom osnovu, zabranjena. Član 75 garantuje pravo na obrazovanje pod jednakim okolnostima. Član 18 predviđa da država garantuje jednakost žena i muškaraca, i razvoj politike jednakih mogućnosti.

Postoji centar za napuštenu djecu u Bijeloj. Ne postoje domovi ni za odrasle ni za starije ljude. Za izbjeglice iz rata iz 199, postoji privremeno rješenje i opštinski odsjeci rade na obezbjeđivanju sredstava za izgradnju domova za njih (izbjeglice, uglavnom iz Hrvatske i BiH).

Opština promoviše marginalizovane zajednice (povećanjem zaposlenosti, nivoa obrazovanja i poboljšanjem životnih uslova), i osigurava jednake mogućnosti za svakog, sprječavajući sve oblike

dskriminacije. Lokalna vlada brine o marginalizovanom stanovništvu i pomaže im najviše što može u svim sferama života.

Crnogorsko društvo pripada grupi društava koja rapidno stare, i po tome se svrstava među 30 država svijeta. Ovo ukazuje na veoma kompleksne, duboke i dugotrajne probleme socijalne zaštite starije populacije. Postojeći institucionalni i neinstitucionalni načini zaštite su daleko ispod stvarnih potreba i ne mogu se čak ni upoređivati s onima koji postoje u razvijenim zemljama.

Tabela 35: Neke karakteristike socijalnih usluga dostupne u opštini

Neki tipovi socijalnih usluga	Broj
Socijalna usluga - domovi za djecu	1
Socijalna usluga - domovi za djecu – broj mjesta	180
Dječji domovi	-
Dječji domovi – broj mjesta	-
Domovi za pružanje njege	120
Domovi za pružanje njege – broj stanova	-
Starački dom	-
Starački domovi - broj mjesta	-
Pansion za stare	-
Pansion za stare- broj mjesta	-
Domovi za pružanje socijalnih usluga odraslima	-
Domovi za pružanje socijalnih usluga odraslima – broj mjesta	-
Ostali objekti socijalnih usluga	-
Ostali objekti socijalnih usluga – broj mjesta	-

Napomena: Podaci su validni za 2008.

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Kultura

Kultura čini važnu komponentu života u opštini. Herceg Novi je atraktivan kulturni centar na Jadranu. Grad ima mnogo institucija kulture, koje pružaju razne programe – postoje različite izložbe, muzička dešavanja i ostali kulturni programi. Neki su veoma poznati i u inostranstvu.

Prema sadašnjem zakonodavstvu, kulturno nasljeđe Crne Gore se sastoji od 357 arheoloških, istorijskih, umjetničkih, građevinskih, etnoloških i tehničkih spomenika kulture. Prvu (I) kategoriju čine spomenici od izuzetnog značaja, kojih ima 35. To su spomenici kulture od izuzetnog značaja, spomenici registrovani na listi svjetske kulturne baštine. Drugu kategoriju čine spomenici od velike važnosti, kojih ima 135, i u treću kategoriju spadaju spomenici od lokalnog značaja i ima ih 187.

U opštini Herceg Novi ima 47 zaštićenih kulturnih spomenika, od kojih je jedan klasifikovan kao zaštićeni kulturni spomenik prve (I) kategorije, 17 je klasifikovano kao kulturni spomenici druge (II) kategorije i 29 su klasifikovana kao zaštićeni spomenici kulture treće (III) kategorije.

Tabela 36: Osnovne karakteristike redovno organizovanih kulturnih dešavanja u opštini – godišnji pregled

Datum (Mjesec)	Naziv	Organizatori	Kratak opis, cilj
Prva polovina Jula Na otvorenom	Muzički festival "Sunčane skale"(sunčane stepenice)	Agencija za koncerte - Podgorica Djelimično subvencionisano od lokalne vlade	"Prinčeva nagrada" u više kategorija za najbolja ostvarenja u prethodnoj godini – prva noc, Takmičenje mladih izvođača u kategoriji pjevača-druga noć, Pjesma ljeta-treća noć
Jul mjesec, na otvorenom	"Dani muzike", međunarodni festival klasične muzike	Herceg fest	Učesnici su poznati izvođači klasične muzike iz cijelog svijeta.
21 - 28. avgusta, na otvorenom	"Trg od Knjige", međunarodni sajam knjiga	Gradska biblioteka	Oko 50 zdavačkih kuća učestvuje na sajmu svake godine. Sajam prate muzička izvođenja i pozorišne predstave.
Prva polovina avgusta, na otvorenom	Međunarodni filmski festival režije – Herceg Novi	Herceg Fest	Najbolja filmska dostignuća
Druga polovina avgusta, na otvorenom	Ljetnji festival umjetničke gitare	Argus - PG & GAF BG	Međunarodni festival klasične gitare
Prva polovina septembra outdoor	Hercegnovski strip festival	NGO HSF	Objavljivanje stripova – izložbe
Novembar / decembar	Program folklor i plesa	NGO za plesače	AS Novembarski dani i KSC Diano koncerti – tradicionalno se organizuje
Februar, na otvorenom	"Praznik mimoze"		Maskenbal i karneval – najstariji i najznačajniji promotivni događaj.
Mart – prva nedjelja	Bruna Spiler internationalno takmičenje– operski pjevači		
15 - 30. Aprila, u zatvorenom	"HAPS"	Pozoriste Herceg Novi	"Hercegnovske aprilske pozorišne svečanosti"
10. maj, u zatvorenom	"Male skale"	NGO ADUT	Dječji muzički festival
Jun	HANDS – Sajam umjetnina	Herceg Fest	Događaj se sastoji od velikog broja kreativnih radionica i izložbe suvenira

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Program socio - ekonomskog razvoja Herceg Novog

Tabela 37: Osnovne karakteristike institucija kulture u Opštini

	Osnovne karakteristike					
	Naziv, kratka informacija, broj	Naziv, kratka informacija, broj	Naziv, kratka informacija, broj	Naziv, kratka informacija, broj	Naziv, kratka informacija, broj	Naziv, kratka informacija, broj
Javne biblioteke	Gradska biblioteka i čitaonica	Gradski arhiv				
Javne biblioteke – broj bibliotečkih jedinica u komadima	50000					
Javne biblioteke – broj korisnika	2001					
Naučne biblioteke	-					
Naučne biblioteke – broj tomova	-					
Naučne biblioteke – broj korisnika	-					
Stalni bioskopi	Dvorana park	Aurora multiplex				
Broj mjesta u stalnim bioskopima	400	50 / 70 / 100				
Pozorišta	HercegNovsko pozorište	Teatar Plus	Pozoriste Škatulica			
Broj sjedišta u pozorištima	400					
Otvoreni amfiteatri i bioskopi	Kanli kula	Ljetnji bioskop Igalo	Ljetnji bioskop Meljine			
Broj sjedišta u amfiteatrima i bioskopima	Kanli kula 1000	300	Meljine 120			
Muzeji	Herceg Novi – Gradski muzej; U njemu su izložene istorijske, arheološke i etnološke kolekcije. Muzej se, takođe, bavi izdavačkom djelatnošću - časopis "Muzičke sveske"	Manastir Savina riznica Mnogo značajnih činjenica o istoriji religije	Riza Presvijetle Bogorodice Bijela Mnogo značajnih činjenica o istoriji religije	Muzej starog kapetana-Štumberger Baošić Nije u funkciji		
Muzeji – broj posjetilaca u hiljadama	1500-2000/godišnje					
Galerije, uključujući ogranke	"Josip Bepo Benković"	Umjetnička galerija "Sue rider"	Klubska galerija "Spinnaker"	Galerija u knjižari "Luča"	Galerija "Katurić"	Galerija "Kosić"

Program socio - ekonomskog razvoja Herceg Novog

	SPA Galerija Institut Igalo	Prijić Galerija	SpectArt Galerija			
Galerije – posjetioci u hiljadama	5000/godišnje					
Obrazovne institucije kulture	JUK “Herceg Fest”	Gradski arhiv	JU “Biblioteka i čitaonica”			
Institucije za rekreativno-sportske aktivnosti	Svi pomenuti objekti kulture	Šetalište 5 danica, dužina 6 km				
Zoološki vrtovi	-					
Zoološki vrtovi – površina	-					
Botaničke bašte	- park Boke i park kod pošte imaju obilježene vrste-					
Botaničke bašte - površina	-					

Napomena: Podaci su validni za 2008. godinu
Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Sport, odmor, rekreacija

Kvalitet objekata za odmor i rekreaciju ima osnovni uticaj na kvalitet života u gradu, socijalnu integraciju i kohezivnost. Objekti za sport, odmor i rekreaciju daju značajan doprinos zdravlju i višem kvalitetu života građana i posjetilaca Herceg Novog i potpomažu stvaranju vitalne ekonomije.

Tabela 38: Neke karakteristike objekata za sport, odmor i rekreaciju koji su dostupni u opštini

Javni bazen - zatvoren	1
Javni bazen - otvoren	7
Školski bazen - zatvoren	-
Školski bazen - otvoren	-
Gimnastička dvorana - ukupno	5
Školska gimnastička dvorana	5
Otvoreni stadioni	6
Fudbalska igrališta (isključujući školska igrališta)	?
Školska igrališta	?
Drugi sportski tereni	14
Sportske hale	1
Zimski stadioni – zatvoreni	-
Zimski stadioni – otvoreni	-
Otvorena klizališta	-
Drugi sportski objekti	-

Napomena: Podaci su validni za 2008.
Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Skupština Opštine Herceg Novi prepoznaje važnost aktivnosti sporta, rekreacije i odmora za kvalitet života i uživanja ljudi u Herceg Novom. S tim u vezi, obezbjeđivanje i pristup odgovarajućim objektima za rekreaciju, odmor i sport smatra se neophodnim za budući razvoj Herceg Novog. Herceg Novi, generalno gledano, dobro je opremljen objektima za sport, rekreaciju i odmor. Uz to, postoji veliki broj raznovrsnih klubova i organizacija u gradu, koji olakšavaju sportske, rekreativne aktivnosti.

U opštini ima mnogo izgrađenih sportskih, rekreativnih objekata, koji služe lokalnom stanovništvu i posjetiocima. Najvažniji objekti za rekreaciju u gradu su: Igalo Spa, teniski tereni u Toploj, i bazeni.

Glavne sportske aktivnosti su: plivanje, vaterpolo i tenis. Neophodno je izgraditi nove sportske centre s većim kapacitetima, srednjoročno.

Skupština Opštine Herceg Novi ima za cilj da obezbijedi širok raspon mogućnosti za sport, odmor i rekreaciju, koji će biti lako dostupni za sve građane. Cilj je da se stvori veći broj boljih mjesta za bezbjedno igranje djece.

Civilno društvo, nevladine organizacije (NVO)

Zakon o nevladinim organizacijama ("Službeni list Crne Gore, broj 11/07") reguliše pitanje procedure, registracije, uslova i formi udruženja građana Crne Gore. Nevladine organizacije čine nevladina udruženja i nevladine asocijacije. Nevladina asocijacija je definisana kao "neprofitna organizacija s članovima, osnovana od strane domaćih ili stranih predstavnika i pravnih subjekata, u cilju realizacije pojedinačnih ili zajedničkih ciljeva ili u cilju realizacije i afirmacije od javnog interesa". Nevladina fondacija je definisana kao "neprofitna organizacija bez članova, osnovana od strane domaćih ili stranih predstavnika i pravnih subjekata, za udruživanje resursa i imovine, a u cilju realizacije dobrotvornih i drugih aktivnosti koje su od javnog interesa i važnosti".

Građanske asocijacije – NVO – igraju veoma značajnu ulogu u svakoj zajednici. Herceg Novi nije izuzetak – relativno velika grupa građanskih aktivista i jakih politički nezavisnih građanskih zajednica i drugih aktivnih asocijacija mogu se naći u Herceg Novom. Ima 57 registrovanih NVO u opštini.

Tabela 39: Osnovne karakteristike najvažnijih NVO u opštini

Naziv	Polje djelovanja	Kratak opis, glavni ciljevi
KUD "IGALO" KUD "SLOGA" KUD "ILIJA KIŠIĆ"	Folklor	Folklor, koji čuva tradicionalne nacionalne kostime Boke kotorske
UC AS KSC Diano	Ples	Edukacija mladih o plesu
Ekološko društvo Boke kotorske	Ekologija i zaštita životne sredine	Ekologija i zaštita životne sredine, očuvanje prirode u oblasti Bokokotorskog zaliva
Odred Izviđača "Orijen" Herceg Novi	Sportske aktivnosti	Planinarenje i opstanak u prirodi, istraživanje neistraženih planinskih oblasti opštine
Pozorište Herceg Novi Pozorište Plus Ljetnja scena Škatulica	Pozorište	
Ženska organizacija "Bonaca" Zelenika Riza - Bijela	Borba za ženska prava	Akcija usmjerena na bolji položaj i status žena u društvu. Promocija žena pisaca, umjetnika
Klapa (A Capella Ensemble) "Stari Kapetan" Castel Nuovo Zlatan vez Stari kapetan	Muzički ansambl	
Bend grada Herceg Novog Lokalni muzički bend- ĐENOVIĆ	duvacki orkestar	

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Civilno društvo je počelo da igra sve veću ulogu u ekonomskom i socijalnom razvoju opštine. Međutim, iskustvo organizacija civilnog društva još uvijek je ograničeno i nedovoljno razvijeno. Na

drugoj strani, društvo i zajednica nemaju dovoljno znanja o važnosti uloge ovih organizacija. Prema tome, identifikacija glavnih potreba opštinskih organizacija civilnog društva je važna. Ove potrebe se odnose na:

- nedostatak kulture volonterizma, koji, ako se poboljša, može biti od velike pomoći za opštinski razvoj;
- širenje dijaloga između struktura lokalne samouprave i zajednice; ovo stvara uslove da se pomogne lokalnoj vlasti s alternativnim rješenjima u opštini po pitanju ekonomskih i socijalnih problema;
- veću transparentnost i odgovornost;
- poboljšanje statusa manjinskih i marginalizovanih grupa.

Tabela 40: Osnovni okvir nevladinih organizacija u Crnoj Gori

Okvir za **organizacije civilnog društva** je u velikoj mjeri zadovoljavajući. Ima preko 3800 registrovanih nevladinih organizacija u Crnoj Gori, od kojih su 10 % aktivne. U finansijskom smislu, nevladine organizacije se tretiraju na zadovoljavajući način. Kancelarija za saradnju s nevladinim organizacijama formirana je u okviru Vlade. Radna grupa koja predstavlja koaliciju nevladinih organizacija, predstavnika Programa za razvoj Ujedinjenih nacija UNDP, različitih ministarstava i Sekretarijata za evropske integracije SEI, podržava ove aktivnosti. Nvladine organizacije dobijaju sredstva od donatora i mogu da se prijave za sredstva kod Vlade ili lokalne samouprave. NVO su preporučile da procedura dodjeljivanja Vladinih grantova bude transparentnija i da mehanizmi evaluacije budu razvijeni. U cjelini, saradnja između Vlade i nevladinih organizacija se poboljšava, posebno u odnosu na pravljenje nacrti ili reviziju legistative u oblasti zaštite životne sredine i u socijalnom sektoru. Međutim, tenzije koje se javljaju u saradnji s NVO, koje obavljaju funkciju budnog oka, tj. *watchdog* funkciju, povećale su se.

Izvor: Komisija evropskih zajednica: Izvještaj o napretku Crne Gore iz 2007– 2008.

Ostale usluge

U Herceg Novom, postoji mnogo crkava - ima 87 crkava i manastira (75 pravoslavnih i 14 katoličkih) u opštini koje služe stanovništvo Herceg Novog. Ima 12 mjesta u kojima se nalaze ostaci crkava (ruševine), od kojih se tri arheološki ispituju.

Svaka crkva ima svoje sopstveno groblje koje koristi, posebno što postoje porodične grobnice koje generacije porodica koriste već stotinama godina. Postoji jedno gradsko groblje – nalazi se na Savini i njegov kapacitet je nedovoljan za potrebe grada.

Tabela 41: Detalji vezano za groblja, krematorijume, grobnice

	Broj
Groblja	90
Krematorijumi	-
Grobnice	3

Napomena: Podaci su validni za period 2008.

Cilj Skupštine Opštine Herceg Novi jeste da učini Herceg Novi atraktivnim mjestom za život i rad, izgradnjom jakih, inkluzivnih zajednica koje imaju osjećaj za prostor i pripadanje, i obezbjeđivanjem usluga i objekata, kao i njihovoj dostupnosti, kako bi ispunili potrebe sve veće populacije grada i potrebe posjetilaca grada.

1.7 Javna uprava, lokalna samouprava

Crna Gora je 90-ih prešla s komunizma na izgradnju demokratskog društva. Od tada, globalizacija je imala značajan uticaj na organe državne uprave, pravosudne i osiguravajuće organe i može se reći da je globalizacija značajno doprinijela formiranju moderne države. Uprkos pozitivnim koracima koji su do sada preduzeti, većina odgovornosti u Crnoj Gori još uvijek je na nivou Vlade Crne Gore, a ne na nivou lokalne samouprave (iako je prenošenje odgovornosti na lokalne samouprave već započelo).

Strategija reforme državne uprave u Crnoj Gori 2002 – 2009. uspostavila je politike, glavne ciljeve i mjere reformskog procesa cjelokupne državne/javne uprave, tj, državne administracije. Ključni ciljevi reforme državne/javne uprave su: značajno delegiranje vlasti na niži nivo u sistemu organizacije, što omogućava veći nivo fleksibilnosti čitavog sistema državne/javne uprave; osiguranje boljeg kvaliteta u izvođenju zadataka i uvođenju specifičnih kontrolnih mehanizama i podsticanje efikasnog uspostavljanja odgovornosti na svim nivoima, konkurencija i mogućnosti za odabir administrativnih usluga; razvoj javnih usluga i usluga za krajnje korisnike – građane i kompanije; osiguranje boljeg upravljanja ljudskim potencijalom u upravi/administraciji i poboljšanje pozicije ključnih zaposlenih u Vladi; optimalno korišćenje moderne informacione tehnologije; podizanje nivoa kvaliteta zakonskih regulativa i sprovođenje ukidanja administrativnih ograničenja u specifičnim oblastima koje su pretjerano regulisane; jačanje funkcije monitoringa sistema državne uprave.

Lokalna samouprava - decentralizacija

Zakon o lokalnoj samoupravi ("Službeni list RCG", br. 42/03, 28/04, 75/05 i 13/06), kao sistemski zakon, obezbijedio je uspostavljanje sistema lokalne samouprave u skladu s Evropskom poveljom lokalne samouprave i usvojio je standarde Evropskih zajednica. Građanin je postao glavno tijelo u lokalnoj zajednici za donošenje odluka po pitanju prava i odgovornosti, u skladu s kompetencijama predviđenim Zakonom. Ovaj Zakon usvojio je principe Evropske povelje lokalne samouprave, u vezi s a decentralizacijom, demokratizacijom, subsidiarnošću, hijerarhijskim izjednačavanjem između centralnih i lokalnih tijela, principom samoorganizacije i principom održivog razvoja. U skladu s navedenim principima, uspostavljeno je sljedeće: odvajanje zakonodavnih i izvršnih funkcija, individualizacija odgovornosti predstavničkog tijela, izvršnog tijela i lokalnog vladinog tijela, i odgovornosti lokalnih zvaničnika, šefova lokalnih vladinih tijela. Time su se uspostavili zakonski uslovi

za profesionalnu, depolitizovanu i efikasnu lokalnu samoupravu. U skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, usvojeno je sljedeće: Dekret o zvaničnim funkcijama lokalnih državnih službenika i zaposlenih; Pravilnik o modelu i načinu čuvanja arhive za zajednice opština; Pravilnik o modelu i načinu čuvanja arhive za lokalne zajednice i Pravilnik o ocjeni zaposlenih u lokalnim vladinim tijelima.

Zakon o finansiranju lokalne samouprave ("Službeni list RCG", br. 42/03 i 44/03, "Službeni list RCG", br. 4/08), koji je u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, uveo je promjenu u načinu finansiranja lokalnih zajednica. Ovaj Zakon obezbijedio je uspostavljanje sistema sa sljedećim ciljevima: lokalne samouprave dobijaju prihode shodno svojim nadležnostima, i značajan dio ovih prihoda dolazi od lokalnih poreza i taksi, a izvori prihoda za finansiranje lokalnih samouprava su raznorodni i fleksibilni, i omogućavaju prilagođavanje stvarnih potreba troškovima rashoda, koji proizilaze iz funkcija lokalnih samouprava. Za opštine s budžetskim deficitom, predviđen je egalizacioni fond da bi se napravio balans u finansiranju potreba opštine. Zakon je prilagođen odredbama u Dijelu 9, Evropske povelje o lokalnoj samoupravi.

Zakon o izboru gradonačelnika ("Službeni list RCG", br. 42/03) omogućio je izbor gradonačelnika, kao nosioca izvršne funkcije, koji je izabran tajnim i direktnim glasanjem od strane građana na petogodišnji period. Glavni princip ovog Zakona zasniva se na principima definisanim u Zakonu o lokalnoj samoupravi po pitanju distinkcije između nadležnosti Skupštine Opštine, kao tijela predstavnika građana, koja izvršavaju zakonsku funkciju, i gradonačelnika koji ima izvršnu funkciju.

Opštine se suočavaju s opštim problemom administrativnog kapaciteta i nedostatkom stvarne moći. Postoji potreba da se harmonizuje sistemsko zakonodavstvo lokalne samouprave sa sektorskim zakonodavstvom. U skladu sa sadašnjim zakonodavnim okvirom, postoji mogućnost da se određeni zadaci koji se odnose na javne servise delegiraju opštinama, ali se to još uvijek nije dešavalo. Finansijska pitanja koja se tiču prihoda i rashoda opština i imovine opštine ostaju neriješena. Ustav obezbjeđuje autonomiju lokalne samouprave.

U cjelini posmatrano, proces jačanja administrativnih i upravljačkih kapaciteta lokalne vlasti je spor. Javna/državna administracija ostaje slaba i neefikasna. Dodatni naponi su potrebni da se obezbijedi nepristrasnost javne/državne administracije i ojača njen kapacitet. Očekuje se budući rad na decentralizaciji kako bi se ojačala lokalna demokratija, podigao nivo administrativnih kapaciteta opština i pojasnile sektorske odgovornosti na način koji dozvoljava transparentnost i nadzor. Kapacitet opština za finansijsko upravljanje, uključujući javne nabavke potrebno je dalje unaprijediti. Proces sastavljanja zajedničkog opštinskog budžeta, uključujući konsolidaciju prihoda i stvaranje objektivnog sistema za uspostavljanje i dodjeljivanje sredstava (grantova), potrebno je reorganizovati. Kapacitete Vlade za bavljenje reformama lokalne samouprave potrebno je značajno ojačati.

Herceg Novi je prihvatio globalizaciju kao dio svakodnevene realnosti. To je jedna otvorena opština, spremna je za saradnju, prihvata strani kapital i stvara uslove za globalne multinacionalne i nacionalne korporacije, koje otvaraju i stvaraju mogućnosti za posao, ljudi uče da prihvataju strane kulture i navike. Tokom kratke istorije, Herceg Novi je uspješno dokazao svoju integraciju u proces globalizacije.

Opština predstavlja oblik lokalne samouprave u Crnoj Gori. Opština reguliše i upravlja javnim pitanjima u okviru teritorije kako bi obezbijedila uslove za normalan i miran život za sve stanovnike. Takođe, vodi računa o drugim zajedničkim pitanjima od javnog interesa, koja ne mogu analizirati Vlada ili neki drugi organ. Teritorija opštine sastoji se od brojnih sela. Skupština Opštine je najveće opštinsko tijelo i biraju ga direktno građani. Aktivnostima lokalne samouprave rukovodi gradonačelnik opštine i pomoćnici.

Gradonačelnika biraju direktno građani. Skupština Opštine (Gradski savjet) odlučuje o pitanjima od strateškog značaja, a skupštinski odsjek bira teme za diskusiju u Skupštini. Skupštinski komitet predstavlja tijelo lokalne vlade. Ovo opštinsko tijelo sastoji se od sljedećih tijela: šef (rukovodilac), službenici (činovnici) i zaposleni. Ovo tijelo odlučuje o administrativnim procedurama i sprovodi administrativne zadatke i usluge.

Organi državne uprave, pravosudni i osiguravajući organi aktivni u Herceg Novom:

1. Teritorijalna tijela državne administracije – nijedno
2. Teritorijalna tijela samouprave – Osnovni sud u Herceg Novom, Osnovno državno tužilaštvo u Herceg Novom
3. Poreska kancelarija – vlasti poreske uprave čije se nadležnosti preklapaju s republičkom poreskom upravom
4. Policija – Stanica policije u Herceg Novom
5. Vatrogasna stanica – objekat koji radi u svrhu zaštite građana i u nadležnosti je lokalne samouprave Herceg Novog
6. Kancelarija za zaštitu životne sredine – postoji samo unutar nevladinih organizacija, Kancelarija koja vodi računa o nezaposlenima – Zavod za zapošljavanje Crne Gore, jedinica Herceg Novi
7. Kancelarija koja vodi računa o nezaposlenima – Zavod za zapošljavanje Crne Gore, jedinica Herceg Novi

Tabela 42: Neke karakteristike krivičnih djela

	2003	2004	2005	2006	2007
Ukupan broj krivičnih djela	4844	4474	3712	3540	6365
Krivična djela uopšte	4601	4203	3441	3212	5932
Privredna krivična djela	46	36	71	73	73

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

Budžet opštine u 2008.

Odluka o budžetu opštine Herceg Novi odnosi se na prihode i rashode u ukupnom iznosu od 26290000 €. Kapitalni izdaci dostižu 15344070 €. Stalni rezervni fond u budžetu iznosi 200000 €.

Tekuće rezerve dostižu iznos od 200000 €.

Budžetski prihodi se obezbjeđuju iz:

- sopstvenih prihoda 14262542,00 €
- prodaje imovine 2000000,00 €
- zajedničkih prihoda 3250000,00 €
- vladinih subvencija 20000,00 €
- kredita 4000000,00 €
- fondova prebačenih iz prethodne godine 2757458,00 €

	2006.	2007.
Prihodi	9336060,51	8534275,27
Rashodi	18872253,59	16114705,08

Izvor: Opština Herceg Novi, 2008. godina

1.8 Okvirni dokumenti za razvoj

Najvažniji okvirni dokumenti za razvoj opštine i regiona su:

- ⇒ Prostorni plan opštine Herceg Novi je u fazi razvoja i mora biti u skladu s Prostornim planom Crne Gore;
- ⇒ Vladin plan za strategiju zapošljavanja;
- ⇒ Vladin plan za smanjenje siromaštva;
- ⇒ Master plan za održivi razvoj u oblasti turizma i zaštite životne sredine.

Tabela 43: Opis regionalne homogenosti obalnog regiona (opštine Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar i Ulcinj) u Prostornom planu Crne Gore do 2020. godine

Obalni region sastoji se od razvojnih zona Bokokotorskog zaliva, centralnog i južnog obalnog područja. Relativno je gusto naseljen i njegova ekonomija zasniva se na tercijalnim aktivnostima, bruto domaći proizvod dostiže do 3666,00 € po glavi stanovnika, što je nešto manje nego u centralnom regionu i dvostruko više nego bruto domaći proizvod po glavi stanovnika u sjevernom regionu. Većina aktivnosti je linearno locirana na obali. Pritisak investicija je visok i to podrazumijeva nekontrolisani razvoj oblasti. Razvoj naselja duž obale već pokazuje oblike urbanizacije koja ugrožava prirodne resurse. Sadašnji uslovi i struktura prostora u sjevernom regionu zahtijevaju podesnu i adekvatnu organizaciju prostora i upravljanje budućim prostornim razvojem.

Izvor: Prostorni plan Crne Gore do 2020, 2008.

Razvojni koridori opisuju oblasti duž kojih su fokusirane glavne razvojne aktivnosti. Ovi koridori su podesan instrument za koncentrisanje infrastrukture i stvaranje uslova za ekonomski razvoj. Ovakvim pristupom, resursi se mogu primjenjivati efikasnije. Važni ekonomski centri su mnogo više integrisani, što, takođe, može služiti za promovisanje njihove funkcionalnosti i specijalizovanosti. Lokacije razvojnih koridora određene su njihovom geografskom strukturom, kao i neophodnošću za zaštitu oblasti unutar koridora, u svrhu zaštite prirode, promocije turizma i poljoprivrednog razvoja, što je više moguće.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. definiše sedam razvojnih koridora, od kojih jedan utiče na opštinu Herceg Novi: razvojni koridor Ulcinj – Bar – Budva – Boka kotorska. Razvojne zone predstavljaju oblasti međusobno povezanih gradova i naselja, u kojima su aktivnosti prostorno locirane tako da se međusobno dopunjavaju. Na taj način, predmetna naselja pojačavaju svoju ulogu u kompletnim gradskim sistemima i, takođe, odgovaraju na dinamiku razvoja između gradskih i seoskih oblasti.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. definiše 13 razvojnih zona. Jedna od njih utiče na opštinu Herceg Novi: Boka kotorska.

Prekogranične razvojne zone predstavljaju oblasti šireg domašaja koje se mogu sastojati od gradova, naselja i opština sa sličnim razvojnim potencijalima i/ili problemima koji su prisutni u susjednim zemljama.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine definiše osam prekograničnih razvojnih zona. Jedna od njih utiče na opštinu Herceg Novi: Boka kotorska – Dubrovnik – Trebinje.

Centri od regionalnog značaja obezbjeđuju adekvatne aktivnosti za šire regionalne oblasti (područja u kojima gravitira preko 40 000 stanovnika). Funkcije centra koji je od šireg regionalnog značaja a smješten u centru opštine i njenoj okolini, tipično podrazumijevaju: ekološke i prostorno prihvatljive proizvodne aktivnosti; obrazovanje višeg nivoa; aktivnosti kulturnih centara; adekvatne zdravstvene usluge; usluge socijalne zaštite; posebne programe u oblasti sporta i turizma; razvoj trgovine i ostalih komercijalnih aktivnosti. Ovo su naselja u kojima gravitira preko 40 000 stanovnika.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. definiše šest centara od regionalnog značaja. Jedan od njih utiče na opštinu Herceg Novi: Herceg Novi, Kotor i Tivat predstavljaju centar od regionalnog značaja.

U važnijim lokalnim centrima, koji predstavljaju gradska, seoska ili turistička naselja, mora se stimulisati razvoj adekvatnih usluga, kao i stvaranje radnih mjesta za stanovnike ovog centra i njegovu okolinu. Jedan važniji lokalni centar mora da pruži osnovne obrazovne, zdravstvene i socijalne usluge, kao i adekvatne sportske i kulturne aktivnosti. U važnijim lokalnim centrima, razvoj tercijalnih aktivnosti i zapošljavanje u različitim oblastima, takođe, treba stimulisati, da bi se stvorila sopstvena osnova za ekonomski rast i razvoj.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine definiše 10 opština s važnijim lokalnim centrima. Jedna od njih je opština Herceg Novi: Bijela i Igalo u Herceg Novom.

Lokalni centri su manja naselja koja nude samo ono najosnovnije za svoje stanovnike, i kroz to se odražava tradicionalni sistem naselja u seoskim oblastima. Prostorni plan Crne Gore do 2020. definiše 17 opština s **lokalnim centrima**. Jedan od njih je opština Herceg Novi: Sutorina i Kruševica u opštini **Herceg Novi**.

Najvažnija zakonska dokumenta za razvoj opštine i njenog regiona su:

- ⇒ Zakon o lokalnoj samoupravi i Zakon o finansiranju lokalne samouprave, Zakon o odabiru pomoćnika i Zakon o referendumu čine glavne zakone na temelju kojih "funkcioniše" lokalna opština.
- ⇒ Po pitanju regionalnog razvoja, postoje dva plana: Prostorni plan i Plan Morskog dobra za upravljanje obalnim područjem.
- ⇒ Pitanje industrijskih parkova detaljno je opisano u Prostornom planu Crne Gore, gdje se ovaj region opisuje kao zdravstvena i turistička zona, tako da industrijski parkovi nijesu predviđeni. Postoji Zakon o turizmu i turističkim organizacijama.

Veoma važan okvirni document za razvoj opštine jeste NACIONALNI PROGRAM ZA INTEGRACIJU CRNE GORE U EU (NACIONALNI PLAN ZA INTEGRACIJE) ZA PERIOD 2008 – 2012,

koji je usvojila VLADA CRNE GORE. NPI se sastoji od šest osnovnih tekstualnih cjelina, koje su predstavljene u šest poglavlja:

- ⇒ Politički kriterijumi
- ⇒ Ekonomski kriterijumi
- ⇒ Sposobnost preuzimanja obaveza iz članstva u EU
- ⇒ Administrativni i sudski kapaciteti za implementaciju Acquis-a
- ⇒ Nacionalna verzija Acquis-a
- ⇒ Finansijska procjena implementacije NPI.

1.8.1. Regionalna politika i koordinacija strukturnih fondova

Crna Gora kao zemlja sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo u Evropskoj uniji ima mogućnost da koristi prve dvije komponentne Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA): Izgradnja institucija i podrška tranziciji i regionalna prekogranična saradnja. ⁵ Druge tri komponente IPA programa namijenjene su isključivo za države koje imaju status kandidata (Komponenta III – Regionalni razvoj – ima za cilj pripremanje za korišćenje fondova Evropske unije, kao što je Evropski fond za regionalni razvoj; Komponenta IV – Razvoj ljudskih resursa – priprema za učešće u Evropskom socijalnom fondu; Komponenta V – Ruralni razvoj – priprema za implementaciju Zajedničke poljoprivredne politike Evropske unije.

Zakonodavni okvir

U martu 2005. godine **Strategija regionalnog razvoja Crne Gore** je usvojena, što predstavlja okvir za vođenje regionalne politike u Crnoj Gori. Postojeći zakonski okvir se sastoji od velikog broja

⁵ Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA) kao finansijski instrument zajednice za period pretpristupnog procesa za period 2007 – 2013. Pomoć je obezbijedena na osnovu Evropskog partnerstva potencijalnih kandidata i Pristupnog partnerstva zemalja kandidata, što podrazumijeva Zapadni Balkan i Tursku. IPA je zamišljena kao fleksibilan instrument i stoga obezbjeđuje pomoć koja zavisi od napretka koji je napravljen u zemljama korisnicama i njihovim potrebama prikazanim u evaluacijama i godišnjim strateškim dokumentima Komisije.

Priroda IPA programa

Zemlje korisnice su podijeljene u dvije kategorije u zavisnosti od njihovog statusa, bilo kandidata u procesu pristupanja ili zemalja potencijalnih kandidata koje su pod procesom stabilizacije i pridruživanja, naime:

- Zemlje kandidati (Dodatak I regulative) Bivša Jugoslovenska republika Makedonija, Hrvatska i Turska;
- Potencijalni kandidati su definisani na Evropskom Savjetu u Santa Maria da Feira, 20. juna 2000. godine (Dodatak II regulative) i to su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija uključujući Kosovo kako je definisano Rezolucijom savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244.

Kako bi se obezbijedila ciljna, efikasna i koherentna akcija, IPA se sastoji pet komponenti, i svaka pokriva prioritete definisane prema potrebama zemalja korisnika. Dvije komponente se tiču svih zemalja korisnica:

- Podrška tranziciji i izgradnji institucija, koja ima za cilj finansijsku podršku izgradnji kapaciteta i izgradnji i unaprjeđenju institucija;
- Prekogranična saradnja, koja ima za cilj podršku zemljama korisnicama u području međusobne prekogranične saradnje, s državama članicama ili u okviru prekograničnih ili međuregionalnih aktivnosti.

Ostale tri komponente namijenjene su jedino zemljama kandidatima:

- Komponenta „regionalnog razvoja“, koja ima za cilj da podrži pripremu zemalja za implementaciju Politike zajednice kohezije i posebno Evropski regionalni razvojni fond i kohezioni fond;
- Komponenta razvoja ljudskih resursa, koja se tiče pripreme za kohezionu politiku i Evropski socijalni fond;
- Komponenta ruralnog razvoja, koja se tiče pripreme zajedničke poljoprivredne politike i srodnih politika i Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD).

zakona koji na direktan ili indirektan način, definišu određena pitanja vezana za regionalni razvoj, kao što su:

- Zakon o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore;
- Zakon o lokalnoj samoupravi Crne Gore;
- Zakon o finansiranju lokalne samouprave;
- Zakon o porezu na lični dohodak;
- Zakon o porezu na profit kompanija;
- Zakon o prostornom planiranju i razvoju;
- Zakon o kontroli državne pomoći i podrške;
- Zakon o ratifikaciji Okvirnog sporazuma između Vlade Crne Gore i Komisije Evropskih zajednica o pravilima saradnje u odnosu na finansijsku pomoć Evropske komisije Crnoj Gori u okviru implementacije Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) ("Služeni list RCG", 01/08). Prava i dužnosti definisani u odredbama IPA prenijeta su u okvirni sporazum, posebno ona koja se odnose na decentralizovano upravljanje IPA fondovima, sistem upravljanja i kontrole koji treba da se uspostavi, kao i prenos vlasništva nad upravljanjem s Evropske komisije na Crnu Goru. Ovaj Sporazum predstavlja osnovu za potpisivanje godišnjih finansijskih sporazuma.

U skladu s preporukama Evropskog partnerstva, IPA će pomoći Crnoj Gori da:

- ispuni političke zahtjeve iz sporazuma o Stabilizaciji i pridruživanju. Prva potkomponenta je fokusirana na ispunjavanje Kopenhaških političkih kriterijuma i odnosi se na sljedeće sektore: konsolidacija demokratskih institucija, reforma javne uprave, decentralizacija i lokalna samouprava, budžet i fiskalni menadžment, reforma pravosuđa i jačanje vladavine prava, borba protiv korupcije, reforma policije, ljudska prava i zaštita manjina, antidiskriminacija, civilno društvo i mediji.
- poboljša socio - ekonomsku situaciju u zemlji i poboljša položaj njenog stanovništva vezano za pitanja i sektore koji se odnose na zapošljavanje, obrazovanje, socijalnu inkluziju, zdravstvo, poslovno okruženje, mala i srednja preduzeća, restukturiranje i konkurentnost, fiskalna i makroekonomista pitanja, kao i infrastrukturu i ruralni razvoj. Neke aktivnosti koje će pripremiti zemlju za buduće strukturne fondove mogu se finansirati pod drugom potkomponentom.
- približi evropske standarde u sektorima u vezi s uvođenjem i implementacijom *acquisa* u svim oblastima uključujući i cjelokupnu koordinaciju evropskog procesa integracija. IPA će nastaviti da jača crnogorske administrativne kapacitete da bi implementirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i u Crnoj Gori razvila osjećaj vlasništva nad IPA instrumentom, da bi pripremila

zemlju za uvođenje Decentralizovanog implementacionog sistema (DIS) i upravljanje EU fondovima. Učešće u Programima zajednice uključeno je, takođe, u treću potkomponentu.

IPA će podržati prekograničnu saradnju između Republike Crne Gore i država Evropske unije, kao i susjednih kandidata i potencijalnih kandidata. Indikativna raspodjela Crnoj Gori prema Višegodišnjem Indikativnom planskom dokumentu (MIFF) iznosi 97,3 miliona €, kao što je precizirano u tabeli A koja slijedi:

Tabela A: Crna Gora: Višegodišnji indikativni planski dokument u milionima €
(trenutni iznosi)

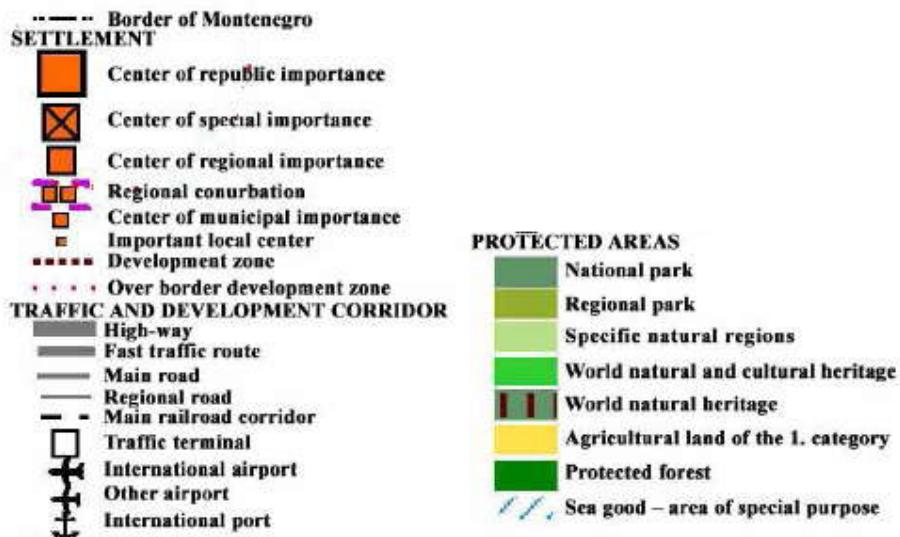
Komponenta	2007.	2008.	2009.	2007 – 2009
I Izgradnja institucija i podrška tranziciji	27,5	28,1	28,6	84,2
II Prekogranična saradnja	3,9	4,5	4,7	13,1
UKUPNO	31,4	32,6	33,3	97,3

Napomena: Iako komponente I i II imaju posebne raspodjele u MIFF, komplementarnost i sinergija između akcija programiranih u okviru ove dvije komponente će se osigurati.

Uslovi da se dobiju sredstva u okviru Instrumenta za pretpistupnu pomoć (IPA) za opštinu Herceg Novi su postavljeni u okviru Višegodišnjeg indikativnog planskog dokumenta (MIPD) 2007 – 2009. za Crnu Goru.

Mapa 2: Pozicija Herceg Novog u konceptu prostornog razvoja Crne Gore

Izvor: Prostorni plan Crne Gore do 2020, 2008.

Poglavlje 2: Ocjena dobrih strana, slabosti, mogućnosti i prijetnji razvoju Herceg Novog
(SWOT analiza)

2.1. SWOT analiza – razvoj životne sredine, tehničke infrastrukture i domaćinstava Herceg Novog

PREDNOSTI Opštine Herceg Novi

Geografsko-klimatski uslovi	Povoljni klimatski uslovi za život – na malom prostoru dolazi do miješanja mediteranske i planinske klime, koja je pogodna za razvoj endemičnih biljaka i životinja.
Očuvana prirodno-ambijentalna sredina	Jedna urbana cjelina. Jezgro grada je gusto naseljeno i zauzima malu površinu u odnosu na površinu koju zauzima kompletna opština.
Očuvana prirodna izvorišta	Postoji oko 70 izvorišta na teritoriji opštine koja se i danas koriste za piće - mineralna voda, ljekovita voda, more.
Prirodno ljekovito blato (u blizini banje u Igalu)	
Veliki broj sunčanih dana u toku godine	Preko 200 sunčanih dana
Flora i fauna	Raznovrsna endemična i reliktna flora i fauna
Uvođenje EU standarda o zaštiti životne sredine	Zakoni koji se odnose na zaštitu životne sredine su inkorporirani u crnogorskim zakonima. LEAP za Herceg Novi.
Kulturno-istorijska raznolikost	Prisutnost kulturno-istorijskih spomenika iz raznih epoha od nastanka grada pa do danas, koji su usko povezani s istoriografskim nasljeđem lokalnog stanovništva.
Dobar sistem za selektivno odlaganje čvrstog otpada (papir, PVC, staklo i ostalo)	Selektovani otpad se obrađuje i prodaje zainteresovanim kupcima, osim stakla koje se melje i skladišti na komunalnoj deponiji zbog trenutnog nepostojanja interesenata za otkup.
Razne mogućnosti za ekstremni turizam	alpinizam, mount-biking, ronjenje, planinarenje

SLABOSTI Opštine Herceg Novi

Prenaseljenost urbane cjeline tokom ljetnjeg perioda	turistička sezona
Vodosnabdijevanje	otežani uslovi vodosnabdijevanja zbog povećane potrošnje u ljetnjem periodu, restrikcije vodosnabdijevanja vezano za transport vode preko teritorije Republike Hrvatske.
Loša infrastruktura za otpadne vode	<ul style="list-style-type: none"> - stari kanalizacioni sistem koji nije adekvatnog kapaciteta, neadekvatni ispus u more i nepostojanje kolektora za tretman otpadnih voda - nepostojanje kolektora za prečišćavanje otpadnih voda → ispus otpadnih voda u zaliv → organsko zagađenje mora
Sakupljanje atmosferskih voda	loš sistem odvođenja atmosferskih padavina, tako da u zimskom periodu dolazi povremeno i do poplava
Nedostatak sanitarne deponije i komunalne infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> - nepostojanje postrojenja za reciklažu selektovanog otpada - nedostatak građevinske deponije (problem otvorenog skladištenja građevinskog materijala kao posljedica uvećane gradnje na teritoriji opštine) - loše upravljanje otpadom (kompletan otpad se odlaže na jednu deponiju)

	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatak zelene deponije - nedostatak deponije za odlaganje opasnog otpada (medicinski, hemijski, računarski otpad) - odlaganje otpada u priobalju
Loše upravljanje zelenim površinama grada	<ul style="list-style-type: none"> - devastacija zelenog jezgra grada (usljed velike izgradnje dolazi do uzurpiranja skoro svih zelenih površina u gradu) - nepostojanje katastra zelenih površina
Zastarjelost privrednih tehnologija (korišćenje zastarjelih tehnologija u postrojenjima prehrambene industrije i brodogradnje)	Korišćenjem ovakvih tehnologija dolazi do ispuštanja netretiranih otpadnih materija u recipijent. Problem toplotnog zagađenja vode je prisutan u svim postrojenjima.
Nedovoljan monitoring nadležnih inspekcijских organa	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatak ekološke inspekcije (dosad nije formirana opštinska ekološka inspekcija) - neefikasnost sanitarne inspekcije - nepostojanje katastra zagađivača - korišćenje energenata lošeg kvaliteta (gorivo koje se koristi, ne zadovoljava standarde EU)
Loše održavanje putne infrastrukture	Putna infrastruktura se redovno održava i čisti, ali znatan dio otpada ostaje pored puta.
Loši standardi izgradnje stambenih i infrastrukturnih objekata tokom osamdesetih	Korišćen je radioaktivni građevinski materijal (koristio se materijal od azbesta) koji danas ima ogroman uticaj na ljude, floru i faunu.
Loša implementacija zakonske legislative	<ul style="list-style-type: none"> - neadekvatna primjena Zakona o zaštiti životne sredine - DUP i GUP je izrađen za urbani dio opštine, bespravna gradnja je redovan uzrok klizišta na teritoriji HN
Nizak nivo svijesti kod stanovništva o ekološkom ponašanju	Neinformisanost stanovništva o kvalitetu životne sredine
Postojanje naselja s lošim uslovima stanovanja	Romska naselja, izbjeglička naselja

MOGUĆNOSTI opštine Herceg Novi

Poboljšanje infrastrukture	Izgradnja nove putne infrastrukture od strane Opštine (izgradnja lokalnih, regionalnih puteva, poboljšanje puteva u samom gradu... zamjena dotrajale kanalizacione i vodovodne mreže, puteva i elektroinstalacije)
Postojanje Prostornog plana RCG	Izrada Prostornog plana opštine Herceg Novi – u toku je stručna ocjena nacrtu
Postojanje inicijativa i projekata koji povećavaju svijest o zaštiti životne sredine	NVO Ekološko društvo Boke kotorske ima za glavni cilj da se uklone silosi rasutog cementa iz Zelenike.
Ekološka edukacija u školama	Postojanje edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o potrebi za očuvanjem i održivim razvojem životne sredine
Inicijative za razvoj eko turizma na teritoriji opštine HN	Razvoj eko-sela i održivo korišćenje očuvanog područja (područja koja nijesu devastirana uticajem ljudskog faktora)
Fondovi Evropske unije	Razni pretpristupni fondovi koje opština može da iskoristi za izgradnju infrastrukture

PRIJETNJE Opštine Herceg Novi

Plan izgradnje silosa u Zelenici	Silos rasutog cementa u Zelenici su već izgrađeni i prijete devastaciji mora u zalivu, flore i faune obalskog područja. Pojavom cementa u vazduhu u obliku aerosola predstavlja ozbiljno zagađenje koje može izazvati znatne posljedice po zdravlje ljudi.
Plan za izgradnju Jadransko - jonske magistrale	Ovaj plan još uvijek nije prihvaćen. Realizacijom ovog plana došlo bi do potpunog narušavanja još uvijek očuvane prirodno-ambijentalne cjeline.
Plan izgradnje nove bolnice u Meljinama (savremeni mediteranski kardio-vaskularni centar)	Na mjestu postojeće bolnice u Meljinama planira se izgradnja objekta visine do 18 spratova u stilu moderne gradnje što bi potpuno promijenilo sliku grada i samog ulaza u Bokokotorski zaliv.

2.2. SWOT analiza - ekonomski razvoj za opštinu Herceg Novi

PREDNOSTI opštine Herceg Novi

Pogodan geografski položaj	Između najviše planine dinarskog masiva Orijena -1895 m - i ulaza u jedan od najljepših zaliva svijeta, Boku kotorsku Prostire se od graničnog prelaza Debeli brijeg s Republikom Hrvatskom do najužeg dijela Boke kotorske – tjesnac Verige koji je 300 m širine. Grad se prostire na ukupnoj površini od 235 km ² .
Prirodni resursi	More, zaleđe – planina, ljekovito blato i voda, poluostrvo Luštica
Privredni resursi	(Jadransko brodogradilište Bijela, trgovinska preduzeća, zdravstveni turizam – Institut Igalo, sportski turizam, Luka Zelenika, mogućnost razvoja maslinarstva
Klimatski uslovi	Grad Herceg Novi ima specifičnu mikroklimu, uslovljenu južnom ekspozicijom, blizinom mora, krečnjačkom podlogom i planinskim zaleđem koje sprječava prodor hladnih vazdušnih masa. Prosječna godišnja temperatura je 16,2 C.
Turizam kao tradicija	Kulturno-istorijsko nasljeđe – postojanje fortifikacionih objekata, istočno i zapadno podgrađe, zidine starog grada.
Religijski turizam	Postojanje 89 sakralnih objekata na teritoriji opštine.
Saradnja	Dobra komunikacija privrednika i lokalne samouprave.
Povećanje budžeta iz godine u godinu	Ekspanzivna gradnja, razvoj turizma, priliv stranih investicija.

SLABOSTI opštine Herceg Novi

Neraspolaganje sopstvenim resursima	Pojas morskog dobra, šume, putevi višeg reda
Nepostojanje planske dokumentacije	Nepostojanje GUP-a i DUP-a.
Nerazvijena infrastruktura	Usljed ekspanzije grada povećane su potrebe izgradnje dodatnih kapaciteta vodovodne, kanalizacione i elektro mreže, dok je postojeća u lošem stanju.
Nedovoljno iskorišćena seoska područja	Onemogućen je razvoj poljoprivrede zbog nepostojanja subvencija.
Nepostojanje hotelskih kapaciteta visoke	Pad konkurentnosti zbog nedostatka kvalifikovane radne

kategorije	snage, dominacije najjeftinijih smještajnih kapaciteta, nedostatka hotela vrhunskog kvaliteta, a time i slaba posjeta inostranih platežno sposobnih turista; kratka turistička sezona
------------	---

MOGUĆNOSTI opštine Herceg Novi

Investicije u turizmu	Izgradnja hotela visoke kategorije, pratećih objekata koji dopunjuju turističku ponudu određenim sadržajem, investiranje u izgradnju infrastrukture kako bi se omogućilo širenje grada usljed povećane zainteresovanosti za izgradnju
Ravnomjeran razvoj svih dijelova opštine	Finansijska sredstva za razvoj opštine proporcionalno su raspoređena između gradova, predgrađa i seoskih naselja.
Građevinsko zemljište - potencijal za strana ulaganja	Postojanje slobodnog građevinskog zemljišta, koje nije opterećeno imovinsko-pravnim problemima, što ga čini izuzetno privlačnim za strane i domaće investitore. Postojanje ekskluzivnih lokacija (bivše vojne): Meljine, Kumbor, Luštica za razvoj zdravstvenog i visokog turizma.
Dostupnost pretpriputnim fondovima EU	Šansa za dobijanje finansijskih sredstava za direktna ulaganja u razvoj
Postojanje interesovanja za razvoj drugačijih vidova turizma	Razvoj sportskog i seoskog turizma
Zainteresovanost države za razvoj solarnih pogona	Veliki broj sunčanih dana koji omogućavaju ovakav razvoj

PRIJETNJE opštine Herceg Novi

- Centralizacija (propisi, nadležnosti)	
- Spora izrada planske dokumentacije	
- Neusklađenost sistema obrazovanja s potrebama privrede	
- Pravo svojine i korišćenja pojasa morskog dobra i šuma	
- Nepostojanje stimulacija u oblasti stranih ulaganja u privredu	
- Sporost donošenja zakonske regulative za oblast malih i srednjih preduzeća	
- Skupa finansijska sredstva kreditora	
- Siva ekonomija	Zbog lošeg standarda stanovništva, kako u cijeloj zemlji, tako i ovdje, privatni sektor djeluje na ilegalnom i sivom tržištu, što se posebno odnosi na turističku ponudu prepuštenu individualnom snalaženju. Otvoreno je pitanje u kolikoj mjeri su smještajni kapaciteti u privatnim aranžmanima registrovani i pored organizovane kontrole inspekcije.

2.3. SWOT analiza opštine Herceg Novi – socijalni razvoj

SNAGE opštine Herceg Novi

Obrazovne institucije	pet predškolskih ustanova, četiri osnovne škole, po jedna srednja škola, viša i visoka škola i Radnički univerzitet
Institucije kulture	<ul style="list-style-type: none"> - Arhiv, Gradska biblioteka, šest galerija, Zavičajni muzej, JUK Herceg Fest - Veliki broj kulturno-umjetničkih društava i plesnih studija
Kulturne manifestacije	Praznik mimoze, Hercegnovski zimski salon, HAPS-Hercegnovske aprilske pozorišne svečanosti, Sunčane skale, Male skale, Dani muzike, Trg od knjige, Hercegnovski filmski festival, Ljetnji festival gitare - Guitar Art summer fest
Bogato kulturno nasljeđe	<ul style="list-style-type: none"> - kulturno-istorijski spomenici i utvrđenja - 89 vjerskih objekata
Postojanje institucija za socijalna i zdravstvena pitanja djece	<ul style="list-style-type: none"> - Dom za djecu bez roditeljskog staranja – „Mladost“ u Bijeloj - Institut „Dr Simo Milošević“ – dječije odjeljenje u Igalu
Postojanje infrastrukture za razvoj sporta	<ul style="list-style-type: none"> - postojanje sportskih terena i sala - postojanje bazena
Postojanje banje i ljekovitog blata	- potencijal i već razvijeni lječilišni i banjski turizam
Dobra medijska informisanost	Lokalni časopis "Novske novine" (novi časopis); Radio Herceg Novi, Radio More, Radio Delfin; Hronika Herceg Novog na MBC TV, Hronika Herceg Novog u svim dnevnim novinama (Dan, Vijesti, Pobjeda, Republika)

SLABOSTI opštine Herceg Novi

Mali broj predškolskih ustanova	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatak predškolskih ustanova u ljetnjoj sezoni - prenatrpanost predškolskih ustanova
Loše zdravstvene usluge i uslovi za lica s invaliditetom i starije osobe	<ul style="list-style-type: none"> - nepostojanje institucija za zaštitu žena i djece - loši uslovi za socijalni život penzionera - obezbjeđenje putne infrastrukture za osobe s posebnim potrebama i starije osobe - nepostojanje staračkog doma
Nepostojanje zelenih i rekreativnih površina	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatak zelenih površina - nedostatak staza za bicikliste - nedostatak javnih WC - nedostatak parking prostora - monopol lokalnog javnog prevoza - nedostatak igrališta za djecu - loša javna rasvjeta
Problemi s kadrovskom politikom	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna radna snaga i stručni kadar - loš sistem vrednovanja radnika - nezaštićenost radnika zaposlenih u privatnom sektoru - migracija mladih i stručnih ljudi - nedostatak mogućnosti za doživotnim

	obrazovanjem
Nedovoljna saradnja među javnim ustanovama	<ul style="list-style-type: none"> - komplikovana i spora administracija - loša raspodjela republičkog budžeta za socijalne ustanove
Niska svijest o kulturi življenja	<ul style="list-style-type: none"> - domaće životinje u urbanom dijelu - nezainteresovanost ljudi za dobrobit grada - nedostatak liderstva i samoinicijative
Nepostoajnje većeg broja visokoškolskih ustanova	<ul style="list-style-type: none"> - U Herceg Novom postoji samo jedna visokoškolska ustanova

ŠANSE opštine Herceg Novi

Orijen kao nacionalni park	Valorizacija NP Orijen od strane opštine.
Investicije domaćih i stranih investitora	Nagovještaj izgradnje fudbalskog terena od strane Vektra Boke u Herceg Novom.
Veliki putni infrastrukturni projekti	Izgradnja zaobilaznice oko Herceg Novog, povezivanje lokalnih puteva, izgradnja regionalnih puteva ka BiH, i na taj način olakšavanje saobraćaja na magistrali.
Fondovi Evropske unije	Razni pretpristupni fondovi koje opština može iskoristiti za izgradnju infrastrukture.
Razvoj eko i etno turizma	Pojedinačni projekti razvoja eko i ento, sportskog turizma u zaleđu Herceg Novog.

OPASNOSTI opštine Herceg Novi

Centralizacija institucija	Centralizacija Institucija za zaštitu zdravlja, socijalnu pomoć, zaštitu i kulturu u glavnom gradu države CG
Nepostojanje strategije za kulturni razvoj	Nema strategije za kulturni razvoj na republičkom i lokalnom nivou.
Spora izrada DUP-a i GUP-a	Bespravna gradnja, mogućnost nepravilnog infrastrukturnog razvoja
Geografski trusno područje	Zemljotresi i klizišta koji ugrožavaju uslove za život
Česte političke promjene	Smjena političkih partija koje su pozicija i opozicija ne daju sigurnu sliku pravilnog i sigurnog razvoja opštine.
Plan izgradnje silosa u Zelenici	Silos i rasutog cementa u Zelenici već su izgrađeni i prijete devastaciji mora u zalivu, flore i faune obalskog područja. Pojavom cementa u vazduhu u obliku aerosola predstavlja ozbiljno zagađenje koje može izazvati znatne posljedice po zdravlje ljudi.

POGLAVLJE 3: Strateška faza

3.1. Definicija globalnog cilja – vizija budućeg razvoja Herceg Novog

Građani Herceg Novog žele da njihov grad postane atraktivna destinacija, sa raznolikom i bogatom ponudom za svakoga ko želi da posjeti ovo mjesto na Jadranu. Očuvanje prirodnih ljepota i istorijske sredine i privlačenje visokog turizma, ali istovremeno stvaranje prostora raznolikog ekonomskog razvoja, ključni su izazovi za dugoročni održivi razvoj Herceg Novog.

Želja Crne Gore, a samim tim i Herceg Novog je da postane član evropske porodice – i da bude punopravan član Evropske unije. U ovoj asocijaciji, Herceg Novi će postići standarde koji će obezbijediti zadovoljenje svih potreba koje opština zahtijeva.

Mi smatramo da implementacijom Evropskih zakona, Herceg Novi može riješiti infrastrukturne probleme – građenjem novih i rekonstrukcijom starih puteva, pronalaženjem novih parking mjesta, izgradnjom novih vodovoda, novih kanizacionih sistema i postrojenja za tretman otpadnih voda, izgradnjom novih hotela koji će moći da zadovolje visoke standarde klijentele i druge klijente u regionu, sanacijom postojećih odlagališta za smeće i izgradnjom jednog novog, uljepšanog područja za šetnju u blizini mora i povećanje kvaliteta usluga nautičkog turizma, proširenjem luke. Rješavanjem ovih problema, Herceg Novi će izrasti u moderan evropski grad s tradicijom i srednjovjekovnom arhitekturom i postaće turistički centar u regionu.

Strateški razvojni plan Hereceg Novog razmatra period od 2010. godine do 2018. godine
Postavljanje strateških razvojnih oblasti, strateških ciljeva, prioriteta, specifičnih ciljeva i aktivnosti.

Strateške oblasti razvoja opštine Herceg Novi

1. Strateška oblast razvoja – **Ljudski resursi, zdravstvene usluge, socijalne usluge**
2. Strateška oblast razvoja – **Obrazovanje**
3. Strateška oblast razvoja – **Sport**
4. Strateška oblast razvoja – **Kultura**
5. Strateška oblast razvoja – **Ekonomski razvoj**
6. Strateška oblast razvoja – **Tehnička infrastruktura, životna sredina, stanovanje**

3.2.1. Strateška razvojna oblast – Ljudski resursi, zdravstvene usluge, socijalne usluge

Ljudski resursi

Strateški ciljevi: Tehnološka akulturacija i kvalifikacija zaposlenih za ovu specijalnost

Prioritet 1: Usmjeravanje opštine prema tehnološkim, osavremenjenim, organizacionim svojstvima i osposobljenosti osoblja.

Specifični ciljevi 1.1: Usmjeravanje opštine prema tehnološkim, osavremenjenim, organizacionim svojstvima i osposobljenosti osoblja.

Aktivnost 1.1.1: Efektivno korišćenje izvora i objekata

Aktivnost 1.1.2: Promovisanje opštinskih službi, prilagođenih potrebama korisnika

Aktivnost 1.1.3: Pojednostavljanje ključnih procesa preduzetništva i investicija

Aktivnost 1.1.4: Preispitivanje i redefinisavanje opštinskih naknada, doprinosa i poreza

Aktivnost 1.1.5: Dizajniranje i utvrđivanje određenih industrijskih zona za predgrađa i prihvatljive komunalne usluge

Aktivnost 1.1.6: Izgradnja kapaciteta za MSP opštinsku agenciju, višeuslužni centar za preduzetništvo i investicije

Aktivnost 1.1.7: Uvođenje standarda za upravljanje

Specifični ciljevi 1.2. Poboljšanje biznis-okruženja i infrastrukture za razvoj malih i srednjih preduzeća

Aktivnost 1.2.1: Proizvodnja i priprema mogućnosti za prevazilaženje barijera za preduzetništvo

Aktivnost 1.2.2: Izgradnja prema projektovanim mogućnostima

Specifični ciljevi 1.3. Obezbeđivanje ukupnih usluga za investitore i nove preduzetničke inicijative

Aktivnost 1.3.1: Planiranje i osmišljavanje idejnog projekta

Aktivnost 1.3.2: Pronalaženje optimalnih lokacija

Aktivnost 1.3.3: Gradnja u skladu s projektovanim karakteristikama

Prioritet 2: Regionalna konkurentnost ljudskih resursa, posebno u domenu strateškog prioriteta

Specifični ciljevi 2.1. Aktivnosti posvećene zajednicama mladih

Aktivnost 2.1.1: Dodatno obrazovanje

Aktivnost 2.1.2: Preduzetništvo za mlade

Aktivnost 2.1.3: Efektivan rad i razvoj integracija mladih u Herceg Novom

Aktivnost 2.1.4: Podrška obnavljanju obrazovnih resursnih centara za ekonomski razvoj i socijalnu saradnju

Aktivnost 2.1.5: Izgradnja kapaciteta za kontrolu razvoja

1.1 Zdravstvena zaštita

Strateški ciljevi: Poboljšanje usluga i prava za građane kojima je potrebna medicinska pomoć

Prioritet 1: Pravo na život i dostupnost medicinskih usluga i zdravstvene zaštite

Prioritet 2: Isticanje važnosti prevencije i rehabilitacije

Prioritet 3: Pravo na kvalitetne zdravstvene usluge

Prioritet 4: Zabrana diskriminacije i obezbjeđenje jednakog pristupa medicinskim uslugama i održivi medicinski tretman

Prioritet 5: Obezbjedivanje rehabilitacionih programa za osobe s posebnim potrebama (OSI), obezbijedeno učešće i jednakost

Prioritet 6: Izbjegavanje preuzimanja finansijskih rizika zbog bolesti

Aktivnost 1.1.1: Priprema baze podataka o ljudima sa smetnjama u Crnoj Gori koje će implementirati Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja;

Aktivnost 1.1.2: Obezbijediti protokol o obaveznoj saradnji i razmjeni podataka između centralnih kancelarija i drugih sektora koji su odgovorni za prikupljanje podataka za OSI;

Aktivnost 1.1.3: Obezbijediti stalno ažuriranje centralne baze podataka podacima iz regiona koji imaju slabu zdravstvenu zaštitu;

Aktivnost 1.1.4: Registracija ljudi s invaliditetom (OSI) u narednom popisu stanovništva;

Aktivnost 1.1.5: Promjena zakonskih akata u smjeru izmjene socijalnog osiguranja koje pokriva 100 % cijene rehabilitacije u stacionarnim institucijama i obezbjeđuje zdravstveno osiguranje za sve ljude s invaliditetom (OSI) bez obzira na stepen i porijeklo invaliditeta;

Aktivnost 1.1.6: Realizacija programa za unaprjeđenje kvaliteta po pitanju korisnika usluga (OSI) – zdravstveno tržište;

Aktivnost 1.1.7: Stvaranje programa za osiguranike o prevenciji razvoja smetnji i tjelesnih nedostataka;

Aktivnost 1.1.8: Osigurati da svi ljudi s invaliditetom imaju dobar pristup zdravstvenim objektima i prioritet kada imaju potrebu da koriste zdravstvenu zaštitu;

Aktivnost 1.1.9: Osigurati da svi ljudi s invaliditetom imaju (OSI) besplatan pristup odgovarajućem savremenom pomaganju u skladu sa njihovom dijagnozom;

Aktivnost 1.1.10: Rekonstrukcija ili adaptacija svih zdravstvenih objekata u Crnoj Gori i njihovo prilagođavanje važećim standardima (OSI);

Aktivnost 1.1.11: Formirati posebno odjeljenje za zaštitu i interese ljudi s invaliditetom OSI pri odjeljenjima zdravlja, saobraćaja i socijalne zaštite;

Aktivnost 1.1.12: Uspostavljanje rehabilitacionog centra za rehabilitaciju ljudi s invaliditetom;

Aktivnost 1.1.13: Otvaranje kancelarija za fizioterapeute širom zemlje, kako bi pomogli ljudima s invaliditetom u njihovim domovima;

Aktivnost 1.1.14: Formiranje mreže razvojnih klinika koje bi pružale savremene usluge i jednake mogućnosti pristupa i kvalitetne usluge za sve. Klinike će funkcionisati kao multidisciplinarnе institucije i podržaće razvoj djece sa smetnjama u razvoju i njihove porodice, i pomoći im da se pridruže (OSI), kao i u drugim aktivnostima;

Aktivnost 1.1.15: Otvaranje klinike za ljude s invaliditetima u konvalescentnom periodu;

Aktivnost 1.1.16: Organizovati grupu obrazovnog osoblja kako bi se podigla svijest javnosti o bolestima i o statistici za OSI u regionima koji imaju probleme u zdravstvu;

Aktivnost 1.1.17: Zapošljavanje prevodilaca u svakoj bolnici i medicinskom centru.

Nosilac aktivnosti: Vlada Crne Gore, Savjet za brigu o ljudima s invaliditetom, Republički „*To turn black Upstairs*”, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Fond za zdravstvo, Sektor za kulturu, medije i sport, Državni trezor, Služba za kućnu zdravstvenu njegu, bolnica, Univerzitetski „*To turn black Upstairs*” – Medicinska škola, opštinska služba, organizacija Axes i organizacije koje rade u ime Axes, Zdravstvena komora, Monstat, Institut za javno zdravlje, Sekretarijat za razvoj

1.3 Socijalne usluge

Strateški ciljevi: Obezbjedjenje odgovarajućih prava i socijalne zaštite za sve ugrožene stanovnike

Prioritet 1: Pravo na adekvatne standarde života i socijalno blagostanje;

Prioritet 2: Zabrana diskriminacije usljed invaliditeta

Specifični ciljevi 1.1: Obezbijediti materijalnu i tehničku podršku za sve stanovnike s invaliditetom kroz opštinsku podršku i usmjeravanje svih organizacija da pomognu stanovnicima s invaliditetom.

Aktivnost 1.1.1: Obezbijediti kontinuirano centralizovano prikupljanje podataka iz regiona sa socijalnim problemima.

Aktivnost 1.1.2: Obezbijediti socijalnu (materijalnu) zaštitu za ljude s ozbiljnim invaliditetom (ocijenjeni kao 100% invalidi);

Aktivnost 1.1.3: Uspostavljanje i sprovođenje standarda za pružanje usluga ljudima koji imaju posebne socijalne potrebe;

Aktivnost 1.1.4: Preduzimanje mjera putem kojih će uslovi i objekti socijalnih službi postati lako dostupni ljudima s invaliditetom i ljudima sa socijalnim potrebama.

Aktivnost 1.1.5: Modernizacija postojećih objekata za smještaj OSI i podrška socijalizaciji korisnika u mjeri u kojoj je to moguće;

Aktivnost 1.1.6: Korišćenje obrazovnog softvera za rad u službama socijalne i dječje zaštite, pošto su ljekari članovi socijalno-medicinskih komisija koje rade sa OSI;

Aktivnost 1.1.7: Omogućiti sistematsko i organizovano poboljšavanje usluga za OSI od strane stručnjaka;

Aktivnost 1.1.8: Formiranje timova i centara za socijalni rad. Angažovanje osoblja u posvećenim službama (iz razvojnih klinika, patronažnih/mobilnih timova, igraonica, škola, kancelarija) kako bi se kreirale mogućnosti za pružanje podrške rehabilitaciji, školovanju i radnoj praksi;

Aktivnost 1.1.9: Kontinuirano razrađivanje sistema i organizacije iskustva u oblasti koju traže Axes Korisnici, centar za socijalni rad;

Aktivnost 1.1.10: Poboľjšati pristup informacijama i informisati Axes o socijalnim potrebama;

Aktivnost 1.1.11: Formiranje fondova za finansiranje zgrada i kupovinu stanova za ljude s invaliditetom koji se nalaze u teškoj finansijskoj situaciji;

Aktivnost 1.1.12: Obezbijediti jednake kriterijume za odgovarajući smještaj, kako bi se zadovoljile socijalne potrebe ljudi s invaliditetom kao i onih koji treba da imaju prioritet u dobijanju ovih stanova;

Aktivnost 1.1.13: Pravo na rješavanje stambenog pitanja (habitaciju);

Aktivnost 1.1.14: Kreirati barem 10% stanova za ljude sa socijalnim potrebama, i to takvih koji zadovoljavaju osnovne standarde u pogledu dostupnosti;

Aktivnost 1.1.15: Osnivanje Meta službe koja se zasniva na potrebama korisnika:

- dnevni centri za djecu s posebnim potrebama u razvoju;
- stipendirati transport i obezbijediti odgovarajuću pratnju za djecu s posebnim potrebama u razvoju/invaliditetom od kuće do škole i nazad;
- centri za podršku ljudi sa cjeloživotnim invaliditetom;
- transport ljudi s invaliditetom "od vrata do vrata";
- prevođenje znakovnog jezika;
- pomoć psa;
- službe psihološkog jačanja/okrepljenja;
- starateljstvo – ljudi koji se brinu o OSI kao profesionalci, a koji mogu biti članovi porodice ljudi sa invaliditetom ili koje takvi ljudi mogu odabrati. Ovakav rad treba da bude probni za PIO;
- Specijalizovani hranioci za djecu ometenu u razvoju;
- lični pomoćnik za ljude s invaliditetom;

Prioritet 3: Potreba za aktivnim kvalifikovanjem i radnom praksom za osobe ometene u razvoju

Specifični ciljevi 3.1. Potreba za aktivnim kvalifikovanjem i radnom praksom za osobe ometene u razvoju

Aktivnost 3.1.1: Poboľjšanje partnerskih odnosa s NVO kojima je glavna aktivnost rad s ljudima koji su ometeni u razvoju, Zavod za zapošljavanje Crne Gore i Opština Herceg Novi

Aktivnost 3.1.2: Uspostavljanje inicijative "Naša ID Kartica" za radnu praksu/zapošljavanje ljudi ometenih u razvoju

Aktivnost 3.1.3: Pružanje proizvoda i usluga koje su u skladu sa brigom inicijative "Naša ID kartica"

Prioritet 4: Izgradnja kapaciteta za socijalni smještaj

Specifični ciljevi 4.1: Izgradnja kapaciteta za socijalni smještaj korisnika MOP

Aktivnost 4.1.1: Saradnja sa lokalnom upravom kako bi se pronašla prava lokacija

Aktivnost 4.1.2: Projektovanje zadataka

Aktivnost 4.1.3: Kreiranje zakona o klasifikaciji i prioritetima Korisnika

Aktivnost 4.1.4: Pronalaženje investitora

Aktivnost 4.1.5: Realizacija projektovanih zadataka

Prioritet 5: Izgradnja neprofitnih stambenih objekata kao rješenje aspekata smještaja

Specifični ciljevi 5.1: Izgradnja neprofitnih stambenih objekata kao rješenje problema smještaja mladih bračnih parova i zaposlenih u lokalnim kancelarijama.

Aktivnost 5.1.1: Saradnja s lokalnom opštinom kako bi se pronašla prava lokacija

Aktivnost 5.1.2: Projektovanje zadataka

Aktivnost 5.1.3: Kreiranje zakona o klasifikaciji i prioritetima korisnika

Aktivnost 5.1.4: Pronalaženje investitora

Aktivnost 5.1.5: Realizacija projektovanih zadataka

Nosilac Aktivnosti: Vlada Crne Gore, Savjet za brigu o ljudima sa smetnjama, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Nastavno- naučni savjet, Ministarstvo finansija, Centar za socijalni rad, Fond PIO, usluge socijalnih potreba, Univerzitet Crne Gore – Faultet političkih nauka, organizacije ljudi s invaliditetom (OSI) i organizacije koje kreiraju programe za ljude sa posebnim potrebama (OSI).

Shema 1 Strateška aktivnost razvoja:
Strateška oblast razvoja – ljudski resursi, zdravstvena zaštita, socijalne usluge

Naziv projekta	Implementacija sistema praćenja kvaliteta na lokalnom nivou - ISO 9001:2000
Svrha	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovna svrha jeste da se pomogne lokalnoj opštini u ponovnom uspostavljanju i sprovođenju efikasnog sistema praćenja kvaliteta - Da zadovolji potrebe potencijalnih korisnika i ostalih strana, takođe - Da ponovo postavi ciljeve i uspostavi operativno okruženje, motiviše organizaciju i zadovolji potrebe potencijalnih korisnika - Da ojača, ponovo uspostavi i upravlja sistemom menadžmenta, međusobno povezanim procesima koji su neophodni za upravljanje politikama i sprovođenju ciljeva
Raspored	2009 – 2011.
Koordinator	Opština Herceg Novi
Kooperator (partneri)	Tijela za sertifikaciju
Troškovi (€)	Otprilike 100 000 €
Finansijski izvori	Budžet opštine Herceg Novi,
Korisnici	Zaposleni u Opštini Herceg Novi
Pokazatelji uspješnosti	Povećati zadovoljstvo najvećeg broja korisnika – građani Herceg Novog
Status pripreme (1.10.2008)	Projektovanje zadataka

Shema 2 Strateška aktivnost razvoja:
Strateška oblast razvojna – Ljudski resursi, zdravstvena zaštita, socijalne usluge

Naziv projekta	Izgradnja objekata za svakodnevne potrebe ljudi sa smetnjama u razvoju "Dnevni Centar"
Svrha	Svrha projekta je da se zadovolje potrebe ljudi s invaliditetom, obezbijedi im se dnevna briga i jednaki uslovi za socijalizaciju. To će smanjiti diskriminaciju i imati veliki uticaj na živote ljudi s invaliditetom, kao i na živote njihovih porodica.
Raspored	2009 – 2012.
Koordinator	Opština Herceg Novi
Kooperator (partneri)	Vlada Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, organizacija "Save the children", "Sunčev Zrak"
Troškovi (€)	Oko 700 000 €
Finansijski izvori	Budžet opštine Herceg Novi , Vlada Crne Gore, donatori
Korisnici	Građani Herceg Novog
Status pripreme (1.10.2008)	Projektovanje zadataka

2. Oblast strateškog razvoja – Obrazovanje

Strateški ciljevi: Zahtjev za kvalitetom obrazovanja na svim nivoima, promocija mogućnosti za stalno obrazovanje, po principu doživotnog učenja na teritoriji Opštine.

Prioriteo 1: Mogućnost za kvalitetno obrazovanje u integrisanim i multikulturalnim školama na svim nivoima, u cilju uklanjanja političkih, religioznih i kulturnih predrasuda i diskriminacije.

Specifični ciljevi 1.1: Mogućnost za kvalitetno obrazovanje u integrisanim i multikulturalnim školama na svim nivoima, u cilju uklanjanja političkih, religioznih i kulturnih predrasuda i diskriminacije.

Aktivnost 1.1.1: Inkluzija sve djece u sistem obrazovanja

Aktivnost 1.1.2: Inkluzija članova manjinskih grupa u sistem obrazovanja na podesan način

Aktivnost 1.1.3: Osigurati da svako dijete u Herceg Novom ima mogućnost i pravo na kompletno osnovno obrazovanje

Aktivnost 1.1.4: Inkluzija djece s posebnim potrebama u obrazovni sistem

Prioritet 2: Podizanje kvaliteta obrazovanja na nivou predškolskih institucija, osnovnih i srednjih škola, putem sprovođenja savremenih i ažuriranih kurikuluma i programa, modernizacije sistema planiranja i obezbjeđivanja pogodne i adekvatne sredine u školama kojima se rukovodi na efikasan način

Specifični ciljevi 2.1:

Podizanje kvaliteta obrazovanja predškolskih institucija, osnovnih i srednjih škola, putem sprovođenja savremenih i ažuriranih kurikuluma i programa, modernizacije sistema planiranja i obezbjeđivanja pogodne i adekvatne sredine u školama kojima se rukovodi na efikasan način.

Aktivnost 2.1.1: Stvaranje finansijski održivog i pristupačnog sistema prije formalnog obrazovanja

Aktivnost 2.1.2: Stvaranje okvira za savremene ažurirane kurikulume i programme na svim nivoima prije formalnog i prohodnog obrazovanja, koje uključuje sve predmete i fokusira se na relevantno i ažurirano znanje, dostignuća i stavove koji odgovaraju zahtjevima i očekivanjima 21. vijeka

Aktivnost 2.1.3: Uvođenje novih standarda kvaliteta

Aktivnost 2.1.4: Usredsređivanje na aspekte bezbjednosti, higijenskih uslova i odgovarajućeg osoblja

Aktivnost 2.1.5: Uvođenje profesionalne orijentacije na potpuno nov i moderan način

Prioritet 3: Ponovno uspostavljanje modernog i visokoprofesionalnog obrazovanja i poučavanja koje zadovoljava potrebe tržišta rada.

Specifični ciljevi 3.1: Ponovno uspostavljanje modernog i visokoprofesionalnog obrazovanja i poučavanja koji zadovoljavaju potrebe tržišta rada

Aktivnost 3.1.1: Integrisanje sistema planiranja u osnovno, srednje i visoko obrazovanje

Aktivnost 3.1.2: Osiguranje visokog nivoa kvaliteta nastave u institucijama za profesionalnu obuku u Herceg Novom

Aktivnost 3.1.3: Da bi menadžment bio moderan, trebalo bi saradivati sa zaposlenima, roditeljima i ostalim učesnicima sistema

Prioritet 4: Bolja ponuda i kvalitet visokog obrazovanja, na osnovu istraživanja različitih potreba grada; Osiguranje transparentnosti, konkurencije, racionalnog i finansijski održivog finansiranja iz javnih izvora i sprovođenje legislative u obrazovanju

Specifični ciljevi 4.1: Bolja ponuda i kvalitet visokog obrazovanja, na osnovu istraživanja raznovrsnih potreba grada; Osiguranje transparentnosti, konkurencije, racionalnog i finansijski održivog finansiranja iz javnih izvora i sprovođenje legislative u obrazovanju.

Aktivnost 4.1.1: Ispitivanje potreba i zahtjeva visokog obrazovanja i osmišljavanje rada i kvaliteta institucija u skladu s ovim potrebama

Aktivnost 4.1.2: Poboljšanje korišćenja budžetskih izvora za organizovanje i planiranje u obrazovanju, kako bi ono bilo racionalnije i efikasnije, i kako bi se poboljšavalo sprovođenje legislative u obrazovanju.

Prioritet 5: Izgradnja objekata za osnovno obrazovanje u Igalu

Specifični ciljevi 5.1: Obezbeđivanje osnovnog obrazovanja za oko 600 djece, izgradnja škola i školskih dvorišta na teritoriji Igalu, istureno odjeljenje osnovne škole "Dašo Pavičić" u Toploj

Aktivnost 5.1.1: Izrada detaljnog urbanističkog plana "Šištet Bare" u Igalu

Aktivnost 5.1.2: Izrada planske projektne dokumentacije

Aktivnost 5.1.3: Obezbeđivanje ovlašćenja od nadležnog odjeljenja i Opštine

Aktivnost 5.1.4: Primjena projektovanih zadataka

Shema 3 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška oblast razvoja – Obrazovanje

Naziv projekta	Izgradnja osnovne škole u Igalu
Svrha	Svrha projekta je da se obezbijedi osnovno obrazovanje za oko 600 djece, izgradi škola i školsko dvorište na teritoriji Igalu
Raspored	2009 – 2011.
Koordinator	Savjet za obrazovanje u Crnoj Gori
Kooperator (partneri)	Opština Herceg Novi
Troškovi (€)	Oko 2500000 €
Finansijski izvori	Budžet Vlade Crne Gore – Nacionalni idejni projekat
Korisnici	Oko 600 djece, osoblja, nastavnika, roditelja, porodica
Pokazatelji uspješnosti	Istureno odjeljenje škole i unaprjeđivanje radnih uslova i obrazovanja
Status pripreme (1.10.2008)	Projektovanje zadataka

3. Oblast strateškog razvoja – Sport

Strateški ciljevi: Sport predstavlja jedan od najvažnijih faktora u životu mladih i adolescenata. Sportske aktivnosti i iskustvo utiču na svakodnevni život, čineći ga efikasnijim i zdravijim. To je jedan od fundamentalnih principa koji čini da sport, sportski klubovi, klupski život budu usklađeni s potrebama društva. Sport igra suštinsku ulogu u životu zajednice Herceg Novog. Želja je da se od Herceg Novog načini sportski grad, podižući svijest stanovnika o sportu, održavajući njegove nezamjenjive resurse zarad koristi stanovništva.

Prioritet 1: Saradnja predškolskih institucija, osnovnih i srednjih škola sa sportskim klubovima i ligama

Specifični ciljevi 1.1: Saradnja predškolskih institucija, osnovnih i srednjih škola sa sportskim klubovima i ligama

Aktivnost 1.1.1: Inkluzija sve djece u sistem obrazovanja u skladu s kulturom sporta

Aktivnost 1.1.2: Inkluzija članova manjinskih grupa u obrazovni sistem i sportske klubove na prihvatljiv način

Aktivnost 1.1.3: Inkluzija djece s posebnim potrebama u obrazovanju u skladu s kulturom sporta

Prioritet 2: Inkluzija organizacija i ljudi s posebnim potrebama u sistem sportskih aktivnosti

Specifični ciljevi 2.1: Mogućnost kvalitetnog obrazovanja u integrisanim i multikulturalnim školama na svim nivoima, u cilju uklanjanja političkih, religioznih i kulturnih predrasuda i diskriminacije

Aktivnost 2.1.1: Emitovanje putem radija i televizije finansijski održivog i pristupačnog sistema predškolskog obrazovanja.

Aktivnost 2.1.2: Stvaranje okvira za savremene, ažurirane kurikulume i programme na svim nivoima prije formalnog i prohodnog obrazovanja, koje uključuje sve predmete i fokusira se na relevantnom i ažuriranom znanju, dostignućima i stavovima koji odgovaraju očekivanjima 21. vijeka

Aktivnost 2.1.3: Uvođenje novih standarda kvaliteta

Aktivnost 2.1.4: Usredsređivanje na aspekte bezbjednosti, higijenskih uslova i odgovarajućeg osoblja

Aktivnost 2.1.5: Uvođenje profesionalne orijentacije na potpuno nov i moderan način

Prioritet 3: Obezbeđivanje opštinske podrške za osnivanje sportskih klubova i sportskih alijansi

Specifični ciljevi 3.1: Obezbeđivanje opštinske podrške za osnivanje sportskih klubova i sportskih alijansi

Aktivnost 3.1.1: Učešće Savjeta lokalne opštine u osnivanju sportskih klubova i alijansi

Aktivnost 3.1.2: Promocija sporta u opštini iz opštinskog budžeta

Aktivnost 3.1.3: Stimulisanje organizacije sportskih takmičenja

Prioritet 4: Organizacija sportskih takmičenja i učestvovanje na međunarodnim sportskim dešavanjima

Specifični ciljevi 4.1: Organizacija sportskih takmičenja i učestvovanje na međunarodnim sportskim dešavanjima

Aktivnost 4.1.1: Ispitivanje potreba i osmišljavanje sportskih takmičenja i učestvovanje na međunarodnim sportskim dešavanjima u skladu s ovim potrebama i principom "Herceg Novi – grad koji živi tokom cijele godine".

Aktivnost 4.1.2: Ispitivanje koji period godine je najbolji za promociju sporta i stvaranje mogućnosti za privlačenje turista po tom osnovu

Aktivnost 4.1.3: Poboljšanje korišćenja budžetskih izvora za organizovanje sportskih takmičenja i učestvovanje na međunarodnim sportskim dešavanjima koja bi bila racionalnija i efikasnija

Prioritet 5: Upravljanje, održavanje i korišćenje postojećih sportskih objekata u skladu sa sportskim standardima

Specifični ciljevi 5.1: Upravljanje, održavanje i korišćenje postojećih sportskih objekata u skladu sa sportskim standardima

Aktivnost 5.1.1: Uvođenje efikasnog sistema planiranja i upravljanja kvalitetom, i postizanju standarda ISO 9001:2000

Aktivnost 5.1.2: Implementacija sistema menadžmenta kvalitetom i postizanju standarda ISO 9001:2000

Aktivnost 5.1.3: Stvaranje objekta za smještaj u sportskom centru u Igalu

Prioritet 6: Valorizacija sportske oblasti u detaljnom urbanističkom planu (DUP) Solila - Igalu

Specifični ciljevi 6.1: Valorizacija sportske oblasti u detaljnom urbanističkom planu (DUP) Solila - Igalu

Aktivnost 6.1.1: Pronalaženje investitora za pravljenje 16 teniskih terena, tri nova pomoćna fudbalska igrališta, izgradnju pomoćne tribine i pomoćnih objekata na postojećem fudbalskom stadionu na Strand, i uspostavljanje centralnog fudbalskog igrališta

Aktivnost 6.1.2: Priprema planske dokumentacije

Aktivnost 6.1.3: Primjena i sprovođenje projektovanih zadataka

Prioritet 7: Valorizacija 48 sportskih klubova na teritoriji opštine

Specifični ciljevi 7.1: Valorizacija 48 sportskih klubova na teritoriji opštine

Aktivnost 7.1.2: Povećanje kapaciteta teritorije, odnosno osnovne oblasti gdje se odigravaju treninzi postojećih sportskih klubova

Aktivnost 7.1.2: Organizovanje nacionalnih takmičenja i trka

Shema 4 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška oblast razvoja – Sport

Naziv projekta	Izgradnja terena za gimnastičku salu - VRBANJ
Svrha	Cilj projekta je da se mladima koji su kreativni, umjetnički nastrojeni, ponude mogućnosti, kako bi razvili svoje talente i znanje uključivanjem u kulturu, sport i rekreaciju. Štaviše, projekat ima za cilj da svi građani grada promovišu ideju saradnje, fer igre i uživanja.
Raspored	2008-2009.
Koordinator	“Trip-kom” Herceg Novi
Kooperator (partneri)	Opština Herceg Novi
Troškovi (€)	Oko 160 000 €
Finansijski izvori	Imovina privatne komunalne službe “Trip-kom”, Opština Herceg Novi
Korisnici	Građani, prvenstveno mladi Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Promocija sportskih aktivnosti u Herceg Novom
Status pripreme (1.10.2008)	Projektna ideja

Shema 5 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška oblast razvoja – Sport

Naziv projekta	Izgradnja bazena "ŠKVER"
Svrha	Izgradnja bazena u Škveru obezbjeđuje adekvatan prostor za treninge nekoliko sportskih klubova, predstavnika i navijača nekoliko vodenih sportova, posebno vaterpola i plivanja. Promovisaće ideju rekreativnog i profesionalnog plivanja. Projekat će omogućiti da se različite grupe u društvu uključe u sportske aktivnosti. Kapacitet novog bazena ide od 1000 + 1000 mjesta, što omogućava organizaciju važnih sportskih događaja.
Raspored	2009-2010.
Koordinator	Vaterpolo klub Jadran
Kooperator (partneri)	Vlada Crne Gore, menadžment tim za poslove u kojima učestvuje javni sektor
Troškovi (€)	Oko 3 500 000 €
Finansijski izvori	Budžet Crne Gore – kapitalna ulaganja
Korisnici	PVK (vaterpolo klub) Jadran, građani i posebno mladi ljudi u Herceg Novom, sportisti
Pokazatelji uspješnosti	Promovisanje sportskih aktivnosti u Herceg Novom
Status pripreme (1.10.2008)	Projektovanje zadataka

4. Oblast strateškog razvoja – Kultura

Strateški ciljevi: Cilj je da se kombinuju kultura i turizam kako bi se omogućila bolja turistička ponuda; pozicioniranje grada na turističkim/kulturnim mapama, stvaranje pozitivne sredine za življenje: uslova koji zadovoljavaju potrebe iz oblasti kulture, stvaranje pozitivne sredine za umjetnike i stvaraoce, unaprjeđivanje obrazovanja i motivisanje mladih i njihovo uključivanje u aktivnosti u oblasti kulture.

Prioritet 1: Valorizacija kulturnog nasljeđa

Specifični ciljevi 1.1: Pravljenje statističkih i popisnih podataka

Aktivnost 1.1.1: Pravljenje analize potreba

Aktivnost 1.1.2: Utvrđivanje dinamike posla

Aktivnost 1.1.3: Pravljenje statistike i popisa po više oblasti

Aktivnost 1.1.4: Analička studija o valorizaciji

Aktivnost 1.1.5: Informisanje javnosti (pristup javnosti)

Specifični ciljevi 1.2: Osnivanje opštinske folklorne grupe

Prioritet 2: Rekonstrukcija bedema i utvrđenja u Herceg Novom – dio kulturnog nasljeđa, kao atrakcija i kapacitet za pružanje programa u oblasti kulture i umjetnosti

Specifični ciljevi 2.1. Renoviranje tvrđave Kanli Kula

Aktivnost 2.1.1: Učvršćivanje i stabilizacija debelih zidova južne i jugozapadne strane tvrđave

Aktivnost 2.1.2: Pобољшanje finansijskih uslova i unaprjeđenje postojećeg gledališta

Aktivnost 2.1.3: Uređivanje unutrašnjih prostorija tvrđave

Aktivnost 2.1.4: Tehnička podešavanja mjesta za izvođenje i koncerte

Aktivnost 2.1.5: Osvjetljavanje tvrđave spolja, postavljanje znaka za tvrđavu

Specifični ciljevi 2.2. Rekonstrukcija tvrđave Forte Mare

Aktivnost 2.2.1: Rekonstrukcija postrojenja za odvod vode iz tvrđave

Aktivnost 2.2.2: Rekonstrukcija stepenica unutar tvrđave

Aktivnost 2.2.3: Osvjetljavanje tvrđave spolja

Specifični ciljevi 2.3. Rekonstrukcija tvrđave Španjola

Aktivnost 2.3.1: Dodjela sredstava

Aktivnost 2.3.2: Priprema projektne dokumentacije

Aktivnost 2.3.3: Izgradnja prema projektnoj dokumentaciji

Specifični ciljevi 2.4. Kreiranje turističkih ruta

Aktivnost 2.4.1: Organizacija tura

Aktivnost 2.4.2: Obezbeđivanje turističkih informacija i putnih vodiča

Specifični ciljevi 2.5. Organizacija programa

Aktivnost 2.5.1: Ispitivanje potreba u oblasti kulture

Aktivnost 2.5.2: Planiranje programa i aktivnosti JUK (državna institucija kulture) "Herceg Fest"

Aktivnost 2.5.3: Dizajn performansa i programa

Prioritet 3: Marketing kulture

Specifični ciljevi 3.1 Organizovanje i kreiranje jedinstvenih kulturnih dešavanja; atraktivni programi tokom cijele godine: uspostavljanje festivalskog grada

Aktivnost 3.1.1: Procjena I studija izvodljivosti

Aktivnost 3.1.2: Aktivnosti u cilju promovisanja kulture i organizovanja festivala

Aktivnost 3.1.3: Planiranje promocije i pozicioniranje

Specifični ciljevi 3.2: Suveniri opštine

Aktivnost 3.2.1: Objavljivanje konkursa

Aktivnost 3.2.2: Odabir najboljeg rješenja

Aktivnost 3.2.3: Otvaranje suvenirnica

Prioritet 4: Rekonstrukcija i uređenje "Hale Park"

Specifični ciljevi 4.1: Funkcionalna i estetska spoljna rekonstrukcija

Aktivnost 4.1.1: Rekonstrukcija krova

Aktivnost 4.1.2: Čišćenje fasade

Specifični ciljevi 4.2: Rekonstrukcija lobija u mini kulturnom centru

Aktivnost 4.2.1: Osmišljavanje projektnih faza, koraka

Aktivnost 4.2.2: Rad u skladu s osmišljenim koracima

Specifični ciljevi 4.3: Tehničko poboljšanje gledališta

Aktivnost 4.3.1: Obezbeđivanje novih draperija

Aktivnost 4.3.2: Obnova osvjetljenja, platna i tehnike projektora

Prioritet 5: Usredsredenost na kreativnosti

Specifični ciljevi 5.1: Obezbeđivanje posebnih sadržaja u opštinskom pozorištu

Aktivnost 5.1.1: Planiranje, sastavni dijelovi, raspored radova, finansijska procjena, ugovor

Aktivnost 5.1.2: Pronalazak podesnog prostora

Specifični ciljevi 5.2: Stvaranje prostorije za vježbanje i umjetničkog studija

Aktivnost 5.2.1: Pronalaženje prostora

Aktivnost 5.2.2: Definisanje kriterijuma za pronalaženje odgovarajućeg prostora

Aktivnost 5.2.3: Stvaranje odgovarajućeg prostora za slikare

Specifični ciljevi 5.3: Organizovanje književnih takmičenja i opštinskog književnog časopisa

Specifični ciljevi 5.4: Organizovanje muzičkih takmičenja i opštinskog muzičkog časopisa

Prioritet 6: Stvaranje prostora za kulturne i kreativne potrebe mladih

Specifični ciljevi 6.1: Kreiranje dječijeg odjela u opštinskoj biblioteci

Specifični ciljevi 6.2: Kreiranje auditorijuma za povremene muzičke aktivnosti

Shema 6 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Kultura

Naziv projekta	Rekonstrukcija lobija "Hale Park"
Svrha	Svrha ovog projekta jeste da se rekonstruiše ova oblast i koristi kao mini kulturni centar s podesnim prostorom za izložbe, bioskope, kafiće, informativne štandove i neke male plakare u lobiju. Cilj je da se ovaj prostor učini prijatnim za uživanje i da posluži u svrhu zabave naroda.
Raspored	2006-2008.
Koordinator	JUK (državna institucija kulture) "Herceg Fest"
Kooperator (partneri)	Agencija za izgradnju i razvoj Herceg Novog
Troškovi (€)	oko 65 000 – 75 000 €
Finansijski izvori	Budžet Opštine Herceg Novi
Korisnici	Građani Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Zadovoljavanje potreba publike, obezbjeđivanje prostora za performanse i programe
Status pripreme (1.10.2008)	Osnovni nacrt rekonstrukcije unutrašnjosti

5. Oblast strateškog razvoja – Ekonomski razvoj

Prioritet 1: Povećanje budžeta Opštine Herceg Novi

Specifični ciljevi 1.1: Mjere zaštite od sive ekonomije i uklanjanja "crnog tržišta"

Aktivnost 1.1.2: Redovni postupci protiv pojave crnog tržišta

Specifični ciljevi 1.2: Podržavanje investicija

Aktivnost 1.2.1: Dostizanje političke i ekonomske stabilnosti

Aktivnost 1.2.2: Pravna zaštita obje ugovorne strane

Aktivnost 1.2.3: Usvajanje značajnih programa u investicionom planiranju

Aktivnost 1.2.4: Poboľšavanje odnosa s Republikom Srbijom

Specifični ciljevi 1.3: Učešće Opštine u svim investicionim planovima

Aktivnost 1.3.1: Svaki projekat mora biti ovjeren od strane Skupštine Opštine

Aktivnost 1.3.2: Pomoć Opštine u toku izgradnje projekta

Aktivnost 1.3.3: Pomoć Opštine tokom sprovođenja projekta

Specifični ciljevi 1.4: Uklanjanje biznis barijera

Aktivnost 1.4.1: Smanjiti troškove za privredne subjekte

Aktivnost 1.4.2: Dobiti korist od realizacije biznis projekata

Prioritet 2: Ulaganja u turizam

Specifični ciljevi 2.1: Podizanje kvaliteta turističke ponude

Aktivnost 2.1.1: Izgradnja novih smještajnih objekata, obezbjeđivanje više smještajnih mogućnosti u toku ljeta

Aktivnost 2.1.2: Rekonstrukcija sadašnjih smještajnih sadržaja

Aktivnost 2.1.3: Poboľšanje infrastrukture

Aktivnost 2.1.4: Izgradnja novih turističkih objekata

Prioritet 3: Intenziviranje saradnje između opština i susjednih zemalja

Prioritet 4: Pospješivanje poljoprivrede u seoskim dijelovima opštine

Aktivnost 4.1.1: Pravljenje nacrtu planova i programa

Aktivnost 4.1.2: Otvaranje lokalnih fondova za razvoj poljoprivrede

Aktivnost 4.1.3: Profesionalno usavršavanje farmera i promocija razvijanja potencijala i potreba seoskih oblasti

Aktivnost 4.1.4: Unaprjeđivanje stočarstva

Prioritet 5: Razvoj tradicionalnih i umjetničkih rukotvorina

Aktivnost 5.1.1: Obnova umjetničke škole

Aktivnost 5.1.2: Obnova ribarskih aktivnosti

Aktivnost 5.1.3: Obnova aktivnosti maslinarstva

Prioritet 6: Privlačenje investicija u oblasti nautičkog turizma

Aktivnost 6.1.1: Nuđenje podesnog prostora investitorima u obalnom području za izgradnju nautičkih turističkih objekata

Shema 7 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Ekonomski razvoj

Naziv projekta	Jačanje saradnje sa susjednim opštinama
Svrha	Svrha projekta je da se pokrene, motiviše i ojača ekonomska saradnja sa susjednim opštinama
Raspored	2002-
Koordinator	Opština Herceg Novi
Kooperator (partneri)	Ministarstvo inostranih poslova
Troškovi (€)	Troškovi će biti definisani u toku aktuelizacije Socio-ekonomskog programa razvoja Herceg Novog
Finansijski izvori	-
Korisnici	Građani Herceg Novog, građani Trebinja (grad u BiH) i građani Dubrovnika (Hrvatska)
Pokazatelji uspješnosti	Bolja saradnja građana u tri opštine
Status pripreme (1.10.2008)	Saradnja je započela u 2002. i još nije je u progresu

Shema 8 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Ekonomski razvoj

Naziv projekta	Rušenje hotela Igalo i Tamaris i izgradnja novog hotela s pet zvjezdica
Svrha	Cilj projekta je da se poveća kvalitet turističke ponude, poveća broj turističkih objekata, obezbijedi visok standard po pitanju smještaja i turističkih usluga i da se više popularizuje region kako bi se privukao veći broj posjetilaca. Uz to, projekat ima za cilj da stvori veći broj radnih mjesta.
Raspored	2009-2012.
Koordinator	Vektra Boka, Podgorica
Kooperator (partneri)	Vektra Boka, Podgorica
Troškovi (€)	Troškovi će biti definisani u toku aktuelizacije Socio-ekonomskog programa razvoja Herceg Novog
Finansijski izvori	Vektra Boka, Podgorica
Korisnici	Građani Herceg Novog, turisti
Pokazatelji uspješnosti	Povećan broj zaposlenih i bolja turistička ponuda
Status pripreme (1.10.2008)	Plan je u prvoj fazi urbanog planiranja i projektovanja

Shema 9 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Ekonomski razvoj

Naziv projekta	Privlačenje investicija u oblasti nautičkog turizma
Svrha	Svrha projekta je da se poboljšaju usluge u oblasti nautičkog turizma. Ovaj oblik održivog turizma može stvoriti mnogo novih mogućnosti i prebaciti fokus s postojećih poznatih, starih aktivnosti. Projekat, takođe, ima za cilj da revitalizuje obalne površine i na taj način privuče više posjetilaca.
Raspored	2009 – 2012.
Koordinator	Opština Herceg Novi, PVK (vaterpolo klub) Jadran
Kooperator (partneri)	Vlada Crne Gore, Opština Herceg Novi , PVK Jadran
Troškovi (€)	3 500 000 €
Finansijski izvori	Vlada Crne Gore, Opština Herceg Novi, PVK Jadran
Korisnici	Građani Herceg Novog, turisti
Pokazatelji uspješnosti	Povećan broj zaposlenih, sportske investicije, bolja turistička ponuda
Status pripreme (1.10.2008)	Projektovanje zadataka

6. Oblast strateškog razvoja – Tehnička infrastruktura, životna sredina i izgradnja stambenih objekata/domaćinstva

Tehnička infrastruktura

Strateški ciljevi: Razvoj tehničke infrastrukture – stvaranje optimalnih okolnosti za razvoj tehničke opreme, podrška tehničkoj infrastrukturi u svim oblastima, uz obezbjeđivanje platforme za međusobnu komunikaciju i koordinaciju značajnog razvoja.

Prioritet 1: Pобољшanje uslova tehničke infarstrukture u vodosnabdijevanju, javnoj infrastrukturi i sistemu upravljanja otpadnim vodama

Specifični ciljevi 1.1: Poboљшanje postojeće sanitacije i stvaranje novih sanitarnih odlagališnih stanica

Aktivnost 1.1.1: Kupovina novih kola za selektivno sakupljanje otpada

Aktivnost 1.1.2: Pravno regulisana kontrola javnog otpada

Aktivnost 1.1.3: Korišćenje otpada kao sirovinskog materijala

Aktivnost 1.1.4: Podizanje svijesti građana o selektivnom odlaganju otpada

Aktivnost 1.1.5: Odlagališta otpada kontrolisana od strane eksperata

Specifični ciljevi 1.2: Izgradnja novih sistema za otpadne vode od Njivica do Kamenara

Aktivnost 1.2.1: Priprema projekta

Aktivnost 1.2.2: Izgradnja prema projektu

Specifični ciljevi 1.3: Izgradnja filter stanica za tretman otpadnih

Aktivnost 1.3.1: Priprema projekta

Aktivnost 1.3.2: Pronalaženje optimalnih lokacija

Aktivnost 1.3.3: Izgradnja prema projektu

Specifični ciljevi 1.4: Proširenje pumpnih stanica za vodosnabdijevanje za naselje Mojdež

Aktivnost 1.4.1: Priprema projekta

Aktivnost 1.4.2: Obilježavanje lokacije u blizini postojeće pumpne stanice

Aktivnost 1.4.3: Izgradnja prema projektu

Specifični ciljevi 1.5: Regulisanje postojećih površinskih vodenih drenažnih kanala i izgradnja novih

Aktivnost 1.5.1: Čišćenje površinskih vodenih drenažnih kanala kao rutinska aktivnost JSKP

Prioritet 2: Uređivanje i čišćenje ušća i korita Sutorine

Specifični ciljevi 2.1: Uređivanje i čišćenje ušća i korita Sutorine

Prioritet 3: Čišćenje Bokokotorskog zaliva

Specifični ciljevi 3.1: Čišćenje Bokokotorskog zaliva

Aktivnost 3.1.1: Aktivnosti imaju za cilj zaštitu morskih voda Boke kotorske; Izgradnja novog sistema otpadnih voda, izgradnja stanice za tretman otpadnih voda, izgradnja lokalne filter stanice za tretman otpadnih voda od glavnih dotoka koji se ulivaju u more.

Prioritet 4: Izgradnja biciklističkih i pješačkih staza

Specifični ciljevi 4.1: Izgradnja biciklističkih i pješačkih staza

Aktivnost 4.1.1: Ispitivanje svih puteva i staza na teritoriji opštine

Aktivnost 4.1.2: Konsultovanje stručnjaka za oblast saobraćajne infrastrukture u regionu

Aktivnost 4.1.3: Realizacija izgradnje pješačkih i biciklističkih staza

Prioritet 5: Zaštita Savinske dubrave

Specifični ciljevi 5.1: Zaštita Savinske dubrave

Aktivnost 5.1.1: Savinska Dubrava je zelena površina u centru grada, i zbog toga je potrebno da se ovo područje zaštiti, odnosno da se uredi u vidu izgradnje trim staza i parkova za odmor i rekreaciju.

Prioritet 6: Planiranje održavanja poluostrva Luštica u cjelosti, kao prostora životne sredine

Specifični ciljevi 6.1: Planiranje održavanja poluostrva Luštica u cjelosti, kao prostora životne sredine

Aktivnost 6.1.1: Ovaj plan razmatra zaštitu poluostrva Luštica od žestoke urbanizacije kako bi se sačuvala ova teritorija kao prirodna životna sredina u cjelosti, sa gotovo nerazvijenom infrastrukturom, zaštićenom florom i faunom. Luštica zauzima 35 km i.e. ili 12% obale Crne Gore. Prema posljednjem popisu Luštica broji 338 stanovnika.

Prioritet 7: Rješavanje problema opštinskih otvorenih tržnica – problem je izlaganje i skladištenje kvarljivih proizvoda.

Specifični ciljevi 7.1: Rješavanje problema opštinskih otvorenih tržnica – problem je izlaganje i skladištenje kvarljivih proizvoda

Aktivnost 7.1.1: Rekonstrukcija postojećih opštinskih tržnica u centru grada

Aktivnost 7.1.2: Pravna regulativa vezano za korišćenje novih tehnologija za čuvanje kvarljivih proizvoda od strane Opštine Herceg Novi

Aktivnost 7.1.3: Vršenje rutinske inspekcije i kontrole

Prioritet 8: Uređenje životne sredine opštine kao mediteranskog, turističkog i ekološkog grada

Specifični ciljevi 8.1: Uređenje životne sredine opštine kao mediteranskog, turističkog i ekološkog grada

Aktivnost 8.1.1: Uspostavljanje Sekretarijata za opštinsko planiranje i građevinske poslove na osnovu novog plana zoniranja koji prepoznaje ovu teritoriju kao zonu ekološkog i zdravstvenog turizma

Prioritet 9: Proširenje i zaštita zelenih površina u urbanom dijelu opštine

Specifični ciljevi 9.1: Proširenje i zaštita zelenih površina u urbanom dijelu opštine

Aktivnost 9.1.1: Puno radno vrijeme kontrole zelenih površina u gradu

Aktivnost 9.1.2: Kontrola, nadzor i primjena drugih mjera usluga

Aktivnost 9.1.3: Razmatranje mogućnosti za proširenje zelenih površina u gradskoj zoni

Prioritet 10: Izgradnja botaničke bašte

Specifični ciljevi 10.1: Izgradnja botaničke bašte

Aktivnost 10.1.1: Građani Herceg Novog bili su veoma zabrinuti oko izgradnje botaničke bašte u blizini centra grada koji bi bila dio turističke ponude ovog grada. Herceg Novi opravdava ime "cvjetni grad" i botanička bašta će podržati ovakav imidž.

Prioritet 11: Proglašavanje 7102,52 ha planine Orijen za nacionalni park

Specifični ciljevi 11.1: Proglašavanje 7102,52 ha planine Orijen za nacionalni park

Aktivnost 11.1.1: Proglašavanje gore pomenutog regiona za nacionalni park i stavljanje toga u zakonski okvir

Aktivnost 11.1.2: Primjena zakona o nacionalnom parku na gore pomenuti region

10 Strateška razvojna aktivnost:

Strateška razvojna oblast – Tehnička infrastruktura, životna sredina i stanovanje

Naziv projekta	Izgradnja kolektora za otpadne vode od Njivica do Kamenara za vode i drenažu za kišnicu i izgradnja plana tretmana otpadnih voda za naselje Nemila
Svrha	Cilj ovog projekta je da stvori novi kolektor za otpadne vode i atmosferske drenažne vode koji će zadovoljiti potrebe grada za duži vremenski period i podići na nivo najnovijih standarda održivog razvoja i zaštite životne sredine. Postrojenje za tretman otpadnih voda je planirano zbog ispuštanja otpadnih voda iz brodova u svrhu smanjenja nivoa zagađenja.
Raspored	2007-2011.
Koordinator	Opština Herceg Novi
Kooperator (partneri)	JP (briga javnosti) Cjevovodi i drenaža
Troškovi (€)	Otprilike 25000000 - 30000000 €
Finansijski izvori	Budžet Opštine Herceg Novi, finansijska sredstva Vlade Crne Gore, kredit od KfW banke
Korisnici	Građani Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Održavanje života u životnoj sredini i akvatorijumu Boke kotorske
Status pripreme (1.10.2008)	U toku je izgradnja

Shema 11 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Tehnička infrastruktura, životna sredina i stanovanje

Naziv projekta	Proširenje stanice za vodovodni sistem za naselje Mojdež, stopa protoka 600l/s
Svrha	Zbog povećanog broja posjetilaca i korišćenja vode u gradu tokom ljeta, potrebno je proširiti stanicu sistema za vodosnabdijevanje.
Raspored	2007 – 2011.
Koordinator	Opštine Herceg Novi, JP Vodovod i Kanalizacija
Kooperator (partneri)	JP Vodovod i kanalizacija
Troškovi (€)	Otprilike 2500000 €
Finansijski izvori	Budžet Opštine Herceg Novi 500000 €, Donacija Vlade Norveške 2000000 €
Korisnici	Građani Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Poboljšanje vodosnabdijevanja
Status pripreme (1.10.2008)	U finalnoj fazi

Shema 12 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Tehnička infrastruktura, životna sredina i stanovanje

Ime projekta	Sanacija zemljišnog sloja u naselju Podi
Svrha	Svrha ovog projekta je potpuna sanacija ovog područja, priprema i implementacija plana sanacije u naselju Podi
Raspored	2008-2009.
Koordinator	Opština Herceg Novi
Kooperator (partneri)	Univerzal Monte (koncesionar putne eksploatacije Meljine Petijevići), Prijedor putevi (putni ugovoravač Meljine Petijevići), Opština Herceg Novi
Troškovi (€)	Otprilike 1000000 €
Finansijski izvori	Budžet Opštine Herceg Novi, Univerzal Monte, Prijedor putevi
Korisnici	Građani Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Stepeni zaštite u Opštini
Status pripreme (1.10.2008)	U finalnoj fazi

Shema 13 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Tehnička infrastruktura, životna sredina i stanovanje

Ime projekta	Proširenje i zaštita zelenih površina
Svrha	Svrha projekta je zaštita zelenih površina u centru grada i uređenje bašti i parkova, kao i očuvanje imidža Herceg Novog kao čistog grada
Raspored	Tokom čitave godine
Koordinator	Opština Herceg Novi (JSKP)
Kooperator (partneri)	JSKP (opštinska zabrinutost)
Troškovi (€)	Otprilike 200000 €
Finansijski izvori	Budžet Opštine Herceg Novi
Korisnici	Građani Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Redovno čišćenje grada i održavanje zelenih površina u opštini
Status pripreme (1.10.2008)	U vezi s prostornim planom koji je u finalnoj fazi

Shema 14 Strateška razvojna aktivnost:
Strateška razvojna oblast – Tehnička infrastruktura, životna sredina i stanovanje

Naziv projekta	Izgradnja filter stanice za tretman otpadnih voda u naselju Nemila
Svrha	Svrha projekta je da stvori efiksan tretman otpadnih i kanizacionih voda kako bi se smanjio nivo zagađenja, zaštitila životna sredina i podigao nivo standarda održivog razvoja.
Raspored	2007 – 2011.
Koordinator	Opština Herceg Novi
Kooperator (partneri)	Javno preduzeće za vodosnabdijevanje “JP Vodovod i kanalizacija” (zabrinutost opštine)
Troškovi (€)	Otprilike 200000 €
Finansijski izvori	Budžet opštine Herceg Novi, Vlada Crne Gore, Kredit KfW Banke
Korisnici	Građani Herceg Novog
Pokazatelji uspješnosti	Održavanje životne sredine i mora u Bokotorkom zalivu
Status pripreme (1.10.2008)	Osobine projektnog zadatka

GLAVA 4: Prilozi

Prilog 1 – Rezultati istraživanja javnog mnjenja u Herceg Novom

Ovaj izvještaj ima za cilj da predstavi seobuhvatnu sliku stanovnika Herceg Novog po pitanju njihovih viđenja o pitanjima razvoja u opštini. Istraživanje javnog mnjenja sprovedeno je u periodu od juna. 2008. godine do avgusta 2008. godine, na reprezentativnom uzorku od 450 stanovnika Herceg Novog. Istraživanje se fokusiralo na javnom razumijevanju ekonomskog i socijalnog razvoja u opštini, zadovoljstvu radom Skupštine Opštine Herceg Novi i javnom viđenju o tome kakvi bi trebalo da budu prioriteti i politike Skupštine Opštine.

Pokazalo se da istraživanje javnog mnjenja predstavlja efikasno oruđe u ocjenjivanju javnog mišljenja o pitanjima razvoja u opštini.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Muškarci	216	48,0	49,4	49,4
	Žene	221	49,1	50,6	100,0
	Ukupno	437	97,1	100,0	
Nevažeći		13	2,9		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 2: Starosna struktura ispitanika

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Ispod 18	25	5,6	5,6	5,6
	18-25	96	21,3	21,7	27,3
	26-35	99	22,0	22,3	49,7
	36-49	115	25,6	26,0	75,6
	50-62	75	16,7	16,9	92,6
	63-72	21	4,7	4,7	97,3
	73 ili iznad	12	2,6	2,7	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeći		7	1,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 3: "U kojem sektoru radite?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Zaposlen u javnom sektoru	102	22,7	23,7	23,7
	Zaposlen u privatnom sektoru	125	27,8	29,1	52,8
	Preduzetnik	51	11,3	11,9	64,7
	Student	57	12,7	13,3	77,9
	Penzioner	51	11,3	11,9	89,8
	Nezaposlen	44	9,8	10,2	100,0
	Ukupno	430	95,6	100,0	
Nevažeći		20	4,4		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 4: "Koliko dugo živate u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Manje od 1 godine	7	1,6	1,6	1,6
	1-5 godina	12	2,7	2,7	4,3
	6-10 godina	41	9,1	9,3	13,6
	11-20 godina	93	20,7	21,1	34,8
	Više od 20 godina	287	63,8	65,2	100,0
	Ukupno	440	97,8	100,0	
Nevažeci		10	2,2		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 5: "Gdje vi radite? Mjesto vašeg zaposlenja je"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	U mjestu stanovanja	254	56,4	83,8	83,8
	50 km od mjesta stanovanja	28	6,2	9,2	93,1
	Više od 50 km od mjesta stanovanja u Crnoj Gori	6	1,3	2,0	95,0
	Radim u inostranstvu	15	3,3	4,9	100,0
	Ukupno	303	67,3	100,0	
Nevažeci		147	32,7		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 6: "Kako biste ocijenili kvalitet obrazovanja u osnovnim školama u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	13	2,9	2,9	2,9
	Vrlo dobro	51	11,3	11,4	14,3
	Dobro	187	41,6	41,8	56,2
	Prosječno	145	32,2	32,4	88,6
	Slabo	51	11,3	11,4	100,0
	Ukupno	447	99,3	100,0	
	Nevažeci		3	0,7	
Ukupno		450	100,0		

Tabela 7: "Kako biste ocijenili kvalitet obrazovanja u srednjim školama u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	12	2,7	2,7	2,7
	Vrlo dobro	61	13,6	13,8	16,5
	Dobro	170	37,8	38,4	54,9
	Prosječno	145	32,2	32,7	87,6
	Slabo	55	12,2	12,4	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeci		7	1,6		

Ukupno	450	100,0
--------	-----	-------

Tabela 8: "Kako biste ocijenili pristup uslugama doživotnog učenja u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	4	0,9	0,9	0,9
	Vrlo dobro	7	1,6	1,6	2,5
	Dobro	35	7,8	7,9	10,3
	Prosječno	46	10,2	10,3	20,7
	Slabo	353	78,4	79,3	100,0
	Ukupno	445	98,9	100,0	
Nevažeći		5	1,1		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 9: "Kako biste ocijenili kvalitet objekata za brigu o djeci?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	11	2,4	2,5	2,5
	Vrlo dobro	32	7,1	7,3	9,8
	Dobro	128	28,4	29,3	39,1
	Prosječno	176	39,1	40,3	79,4
	Slabo	90	20,0	20,6	100,0
	Ukupno	437	97,1	100,0	
Nevažeći		13	2,9		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 10: "Kako biste ocijenili mogućnosti za kulturni život i broj objekata za kulturu u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	41	9,1	9,2	9,2
	Vrlo dobro	114	25,3	25,5	34,7
	Dobro	126	28,0	28,2	62,9
	Prosječno	106	23,6	23,7	86,6
	Slabo	60	13,3	13,4	100,0
	Ukupno	447	99,3	100,0	
Nevažeći		3	0,7		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 11: "Kako biste ocijenili mogućnosti za rekreaciju i odmor u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	30	6,7	6,7	6,7
	Vrlo dobro	80	17,8	17,9	24,6
	Dobro	179	39,8	40,0	64,5
	Prosječno	103	22,9	23,0	87,5
	Slabo	56	12,4	12,5	100,0
	Ukupno	448	99,6	100,0	
Nevažeći		2	0,4		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 12: "Kako biste ocijenili kvalitet i broj sportskih objekata u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	19	4,2	4,3	4,3
	Vrlo dobro	64	14,2	14,4	18,7
	Dobro	195	43,3	43,9	62,6
	Prosječno	99	22,0	22,3	84,9
	Slabo	67	14,9	15,1	100,0
	Ukupno	444	98,7	100,0	
Nevažeći		6	1,3		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 13: "Kako biste ocijenili dostupnost zdravstvenim centrima u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	12	2,7	2,7	2,7
	Vrlo dobro	23	5,1	5,1	7,8
	Dobro	128	28,4	28,4	36,2
	Prosječno	143	31,8	31,8	68,0
	Slabo	144	32,0	32,0	100,0
	Ukupno	450	100,0	100,0	

Tabela 14: "Kako biste ocijenili kvalitet socijalnih usluga koje obezbjeđuje opština Herceg Novi?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	4	0,9	0,9	0,9
	Vrlo dobro	16	3,6	3,6	4,5
	Dobro	95	21,1	21,5	26,0
	Prosječno	148	32,9	33,5	59,5
	Slabo	179	39,8	40,5	100,0
	Ukupno	442	98,2	100,0	
Nevažeći		8	1,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 15: "Kako biste ocijenili dostupnost socijalnim uslugama u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	3	0,7	0,7	0,7
	Vrlo dobro	13	2,9	3,0	3,7
	Dobro	92	20,4	21,2	24,9
	Prosječno	166	36,9	38,3	63,3
	Slabo	159	35,3	36,7	100,0
	Ukupno	433	96,2	100,0	
Nevažeći		17	3,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 16: "Kako biste ocijenili mogućnosti za zaposlenje u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	5	1,1	1,1	1,1
	Vrlo dobro	35	7,8	8,0	9,2
	Dobro	134	29,8	30,7	39,8
	Prosječno	119	26,4	27,2	67,0
	Slabo	144	32,0	33,0	100,0
	Ukupno	437	97,1	100,0	
Nevažeći		13	2,9		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 17: "Kako biste ocijenili kvalitet usluga malo - prodaje u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	20	4,4	4,8	4,8
	Vrlo dobro	61	13,6	14,5	19,2
	Dobro	175	38,9	41,6	60,8
	Prosječno	124	27,6	29,5	90,3
	Slabo	41	9,1	9,7	100,0
	Ukupno	421	93,6	100,0	
Nevažeći		29	6,4		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 18: "Kako biste ocijenili kvalitet rada Skupštine Opštine Herceg Novi u posljednjih pet godina?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	22	4,9	5,0	5,0
	Vrlo dobro	86	19,1	19,5	24,5
	Dobro	150	33,3	34,0	58,5
	Prosječno	95	21,1	21,5	80,0
	Slabo	88	19,5	20,0	100,0
	Ukupno	441	98,0	100,0	
Nevažeći		9	2,0		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 19: "Kako biste ocijenili kvalitet javne bezbjednosti u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	15	3,3	3,4	3,4
	Vrlo dobro	73	16,2	16,4	19,8
	Dobro	175	38,9	39,4	59,2
	Prosječno	119	26,4	26,8	86,0
	Slabo	62	13,8	14,0	100,0
	Ukupno	444	98,7	100,0	
Nevažeći		6	1,3		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 20: "Kako biste ocijenili kvalitet stanovanja u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	4	0,9	0,9	0,9
	Vrlo dobro	25	5,6	5,8	6,7
	Dobro	99	22,0	23,0	29,7
	Prosječno	123	27,3	28,5	58,2
	Slabo	180	40,0	41,8	100,0
	Ukupno	431	95,8	100,0	
Nevažeci		19	4,2		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 21: "Kako biste ocijenili kvalitet vodosnabdijevanja u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	5	1,1	1,1	1,1
	Vrlo dobro	21	4,7	4,8	5,9
	Dobro	117	26,0	26,5	32,4
	Prosječno	115	25,6	26,0	58,4
	Slabo	184	40,9	41,6	100,0
	Ukupno	442	98,2	100,0	
Nevažeci		8	1,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 22: "Kako biste ocijenili kvalitet upravljanja površinskim vodama u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	1	0,2	0,2	0,2
	Vrlo dobro	10	2,2	2,3	2,5
	Dobro	79	17,6	18,2	20,7
	Prosječno	145	32,2	33,3	54,0
	Slabo	200	44,4	46,0	100,0
	Ukupno	435	96,7	100,0	
Nevažeci		15	3,3		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 23: "Kako biste ocijenili kvalitet upravljanja otpadom u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	12	2,7	2,7	2,7
	Vrlo dobro	44	9,8	9,9	12,6
	Dobro	121	26,9	27,3	40,0
	Prosječno	149	33,1	33,6	73,6
	Slabo	117	26,0	26,4	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeci		7	1,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 24: "Kako biste ocijenili kvalitet i broj pješačkih staza u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	14	3,1	3,2	3,2
	Vrlo dobro	40	8,9	9,1	12,2
	Dobro	97	21,6	22,0	34,2
	Prosječno	137	30,4	31,1	65,3
	Slabo	153	34,0	34,7	100,0
	Ukupno	441	98,0	100,0	
Nevažeći		9	2,0		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 25: "Kako biste ocijenili kvalitet elektroenergetskog snabdijevanja u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	12	2,7	2,7	2,7
	Vrlo dobro	57	12,7	12,9	15,6
	Dobro	167	37,1	37,7	53,3
	Prosječno	133	29,6	30,0	83,3
	Slabo	74	16,4	16,7	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeći		7	1,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 26: "Kako biste ocijenili mogućnosti za parkiranje u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	2	0,4	0,5	0,5
	Vrlo dobro	9	2,0	2,0	2,5
	Dobro	29	6,4	6,5	9,0
	Prosječno	87	19,3	19,6	28,7
	Slabo	316	70,2	71,3	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeći		7	1,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 27: "Kako biste ocijenili kvalitet javne rasvjete u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	24	5,3	5,4	5,4
	Vrlo dobro	92	20,4	20,8	26,2
	Dobro	162	36,0	36,7	62,9
	Prosječno	108	24,0	24,4	87,3
	Slabo	56	12,4	12,7	100,0
	Ukupno	442	98,2	100,0	
Nevažeći		8	1,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 28: "Kako biste ocijenili kvalitet infrastrukture za telekomunikacije u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	39	8,7	8,8	8,8
	Vrlo dobro	116	25,8	26,2	35,1
	Dobro	178	39,6	40,3	75,3
	Prosječno	84	18,7	19,0	94,3
	Slabo	25	5,5	5,6	100,0
	Ukupno	442	98,2	100,0	
Nevažeći		8	1,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 29: "Kako biste ocijenili kvalitet putne infrastrukture u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	17	3,8	3,8	3,8
	Vrlo dobro	64	14,2	14,4	18,3
	Dobro	144	32,0	32,5	50,8
	Prosječno	100	22,2	22,6	73,4
	Slabo	118	26,2	26,6	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeći		7	1,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 30: "Kako biste ocijenili kvalitet zaštite životne sredine u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	5	1,1	1,1	1,1
	Vrlo dobro	18	4,0	4,1	5,2
	Dobro	93	20,7	21,1	26,3
	Prosječno	142	31,6	32,2	58,5
	Slabo	183	40,6	41,5	100,0
	Ukupno	441	98,0	100,0	
Nevažeci		9	2,0		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 31: "Kako biste ocijenili kvalitet javnih i zelenih otvorenih površina u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	23	5,1	5,2	5,2
	Vrlo dobro	56	12,4	12,6	17,8
	Dobro	120	26,7	27,1	44,9
	Prosječno	143	31,8	32,3	77,2
	Slabo	101	22,4	22,8	100,0
	Ukupno	443	98,4	100,0	
Nevažeci		7	1,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 32: "Kako biste ocijenili zainteresovanost javnosti/zajednice za pitanja od zajedničkog interesa za Herceg Novi?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	4	0,9	0,9	0,9
	Vrlo dobro	13	2,9	2,9	3,8
	Dobro	59	13,1	13,3	17,2
	Prosječno	159	35,3	36,0	53,2
	Slabo	207	46,0	46,8	100,0
	Ukupno	442	98,2	100,0	
Nevažeci		8	1,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 33: "Kako biste ocijenili informisanost o radu lokalne samouprave?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Odlično	10	2,2	2,3	2,3
	Vrlo dobro	28	6,2	6,3	8,6
	Dobro	73	16,2	16,5	25,1
	Prosječno	149	33,1	33,7	58,8
	Slabo	182	40,4	41,2	100,0
	Ukupno	442	98,2	100,0	
Nevažeci		8	1,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 34: "Kako biste ocijenili kvalitet sveukupnog ekonomskog razvoja Herceg Novog u posljednjih pet godina?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Vrlo pozitivno	78	17,3	17,9	17,9
	Malo pozitivno	246	54,7	56,4	74,3
	Malo negativno	75	16,7	17,2	91,5
	Vrlo negativno	37	8,2	8,5	100,0
	Ukupno	436	96,9	100,0	
Nevažeci		14	3,1		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 35: "Kako biste ocijenili sveukupni socijalni razvoj Herceg Novog u posljednjih pet godina?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Vrlo pozitivno	59	13,1	13,6	13,6
	Malo pozitivno	230	51,1	53,0	66,6
	Malo negativno	101	22,4	23,3	89,9
	Vrlo negativno	44	9,8	10,1	100,0
	Ukupno	434	96,4	100,0	
Nevažeci		16	3,6		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 36: "Planirate li da ostanete u Herceg Novom u budućnosti?"

Je li Herceg Novi prikladno mjesto za život?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Da	365	81,1	83,5	83,5
	Ne	72	16,0	16,5	100,0
	Ukupno	437	97,1	100,0	
Nevažeci		13	2,9		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 37: "Jeste li zadovoljni životom u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Da	301	66,9	69,5	69,5
	Ne	85	18,9	19,6	89,1
	Više da nego ne	14	3,1	3,2	92,4
	Više ne nego da	33	7,3	7,6	100,0
	Ukupno	433	96,2	100,0	
Nevažeci		17	3,8		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 38: "Koji su razlozi za nezadovoljstvo životom u Herceg Novom"?

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Ekonomska situacija	19	4,2	33,3	33,3
	Situacija u oblasti kulture	10	2,2	17,5	50,9
	Mogućnosti za posao	7	1,6	12,3	63,2
	Politički razlozi	6	1,3	10,5	73,7
	Porodični razlozi	3	0,7	5,3	78,9
	Infrastruktura	8	1,8	14,0	93,0
	Socijalni razlozi	4	0,9	7,0	100,0
	Ukupno	57	12,7	100,0	
Nevažeći		393	87,3		
Ukupno		450	100,0		

Tabela 39: "Šta najviše volite u Herceg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat	
Validni	Zelene površine i klimatske uslove	101	22,4	36,7	36,7	
	Klimatske uslove	9	2,0	3,3	40,0	
	Dobro mjesto za penzionisanje	1	0,2	0,4	40,4	
	Mentalitet stanovnika	28	6,2	10,2	50,5	
	Infrastruktura (saobraćaj, mjesta za parkiranje, ulice..)	3	0,7	1,1	51,6	
	Situacija u oblasti kulture	20	4,4	7,3	58,9	
	Ekonomski i socijalni razvoj	4	,9	1,5	60,4	
	Stari grad i pješačke staze	45	10,0	16,4	76,7	
	Porodični razvoj	18	4,0	6,5	83,3	
	Arhitektura	10	2,2	3,6	86,9	
	Politička situacija	4	,9	1,5	88,4	
	Obala	21	4,7	7,6	96,0	
	Vodosnabdijevanje i upravljanje otpadom	4	0,9	1,5	97,5	
	Prometna ljeta	7	1,6	2,5	100,0	
		Ukupno	275	61,1	100,0	
	Nevažeći		175	38,9		
Ukupno		450	100,0			

Tabela 40: "Šta vam se najmanje sviđa u Herecg Novom?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Urbanizacija	43	9,6	15,2	15,2
	Infrastruktura (saobraćaj, parking mjesto, ulice, itd.)	92	20,4	32,5	47,7
	Ekonomski i socijalni razvoj	25	5,6	8,8	56,5
	Zdravstvene usluge	1	0,2	0,4	56,9
	Vodosnabdijevanje i upravljanje otpadom	37	8,2	13,1	70,0
	Lokalna samouprava	2	0,4	0,7	70,7
	Zaštita životne sredine i klima	12	2,7	4,2	74,9
	Bezbjednost	2	0,4	0,7	75,6
	Porodični razlozi	11	2,4	3,9	79,5
	Situacija s kulturom	16	3,6	5,7	85,2
	Mogućnost za posao	12	2,7	4,2	89,4
	Politička situacija	6	1,3	2,1	91,5
	Zagađenje more	7	1,6	2,5	94,0
	Mirna zimska sezona	4	0,9	1,4	95,4
	Bučna ljeta	9	2,0	3,2	98,6
	Mentalitet stanovnika	4	0,9	1,4	100,0
	Ukupno	283	62,9	100,0	
	Nevažeći	167	37,1		
	Ukupno	450	100,0		

Table 41: "Koje su, po vašem mišljenju, tri osnovne oblasti razvoja koje Vas brinu?"

		Učestalost	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Validni	Rekonstrukcija lokalnih puteva	133	29,6	31,0	31,0
	Poboljšanje pješačkih staza	33	7,3	7,7	38,7
	Izgradnja biciklističkih staza	34	7,6	7,9	46,6
	Izgradnja novih auto parkirališta	114	25,3	26,6	73,2
	Poboljšanje pješačkih zona	12	2,7	2,8	76,0
	Poboljšanje usluga za ljude s invaliditetom	13	2,9	3,0	79,0
	Poboljšanje usluga za penzionere	13	2,9	3,0	82,1
	Poboljšanje kvaliteta obrazovne infrastrukture	26	5,8	6,1	88,1
	Izgradnja objekata koji mogu služiti u svrhu odmora i u slobodnom vremenu	5	1,1	1,2	89,3
	Poboljšanje broja i kvaliteta zelenih površina	12	2,7	2,8	92,1
	Obezbeđenje adekvatnog i dostupnog stambenog prostora	13	2,9	3,0	95,1
	Poboljšanje zdravstvenih usluga	7	1,6	1,6	96,7
	Poboljšanje javnog transporta	3	0,7	0,7	97,4
	Poboljšanje upravljanja otpadom	2	0,4	0,5	97,9
	Promocija lokalnih malih i srednjih preduzeća	3	0,7	0,7	98,6
	Podrška započinjanju biznisa	4	0,9	0,9	99,5

Program socio - ekonomskog razvoja Herceg Novog

	Raznolikost lokalne ekonomije	2	0,4	0,5	100,0
	Ukupno	429	95,3	100,0	
	Nevažeći	21	4,7		
	Ukupno	450	100,0		

Prilog 2 – Crna Gora – glavni ekonomski indikatori 2005 - 2007

	2005	2006	2007
BDP u tržišnim cijenama, € milion	1.820,00	2.148,90	2.278,10
Realni BDP, €milion	1.739,6	1970,5	n.a.
Realni rast BDP %	4	8,6	7
Populacija (000), polugodišnja procjena	623,3	624,2	626,0
BDP / po glavi stanovnika	2.912	3.443	3.639
Inflacija %	1,8	2	8
Rast zaposlenosti (zaposlenost po osobi) %	0,6	4,4	5,7
Stop nezaposlenosti %	19,7	14,7	11,9
Javni sektor sufucit – deficit, % BDP	-2,1	3,4	7,4
Izvoz roba i usluga, trenutne cijene, € milion	790,4	1.081,90	1.240,0
Povećanje u izvozu roba i usluga %	12,65	36,87	14,6
Uvoz roba i usluga, € million	1.108,50	1.714,80	2.057,1
Porast u uvozu roba i usluga	14,29	54,69	20,0
Trgovinski balans roba i usluga trenutne cijene, € milion	-318,1	-632,9	-817,1
Trgovinski balans roba i usluga, % BDP	-17,48	-29,45	-35,87
Trenutno stanje na računu, trenutne cijene, € milion	-154	-511,9	-
Trenutno stanje na računu, % BDP	-8,46	-25,55	-
Bruto kapitalne investicije, nominalno € milion	326,3	610,7	-
Realna stopa ukupnog investicionog rasta, %	14,1	87,2	-
Bruto kapitalne investicije, % BDP	17,93	30,48	-
Spoljni dug, € milion	513	504	487,1
Spoljni dug, % BDP	30,3	25,15	21,38
Neto direktne strane investicije, trenutne cijene, € milion	380,1	466,7	785,20
Neto direktne strane investicije, % BDP	20,88	21,71	34,40

Izvor: Vlada Crne Gore (2008): Nacionalni program za integraciju Crne Gore u Evropsku uniju (NPI) za period 2008 - 2012

Prilog – Bibliografija, literatura, izvori

- Komisija Evropskih zajednica (2007): Radni dokument zaposlenih u Komisiji "Izveštaj o napretku Crne Gore u 2007.", koji prati Komunikacija Evropske komisije prema Evropskom parlamentu i Savjetu, Strategija o proširenju i Glavni izazovi 2007 - 2008, Brisel, 06.11.2007. SEC (2007) 1434;
- Ministarstvo turizma u Vladi Crne Gore, (2005): Program za razvoj planinskog turizma u Crnoj Gori, Podgorica;
- Ministarstvo turizma u Vladi Crne Gore, (2005): Strategija za razvoj turizma u Crnoj Gori do 2020. godine;
- Ministarstvo pravde (2003): Strategija reforme javne uprave u Crnoj Gori;
- UNDP Crna Gora i Vlada Crne Gore (2007): Strateška procjena uticaja Nacrta Nacionalne strategije razvoja energetike u Crnoj Gori;
- Ministarstvo za ekonomski razvoj (2008): Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine;
- Vlada Crne Gore (2008): Nacionalni program za integraciju Crne Gore u Evropsku uniju (NPI) za period 2008 – 2010;
- Vlada Crne Gore (2008): Nacrt Strategije razvoja saobraćaja u Crnoj Gori ;
- Komisija Evropskih zajednica: Odluka Komisije C(2007)2269 od 01/06/2007 o Višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu (MIPD) za Crnu Goru za period 2007 – 2009;
- Vlada Crne Gore (2007): Ekonomska politika Crne Gore za 2008. godinu;
- Zavod za statistiku Crne Gore (2007): Crna Gora u brojkama;
- Prostorni plan Opštine Herceg Novi (Napomena: Dokument u procesu pripreme);
- Master plan održivog razvoja turizma i zaštite životne sredine;
- Vladin program zapošljavanja;
- Strategija smanjenja siromaštva;
- Zakon o nacionalnim parkovima;
- Zakon o turizmu;
- Zakon o učešću privatnog sektora u javnim uslugama;
- Zakon o upravljanju vodama;
- Zakon o upravljanju čvrstim otpadom;
- Zakon o zaštiti životne sredine;
- Zakon o finansiranju lokalne samouprave;
- Zakon o lokalnoj samoupravi;
- Zakon o planiranju i uređenju prostora;

<http://www.gov.me/eng/>

<http://www.monstat.cg.yu/EngPrva.htm>

[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=P
ORTAL](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=P
ORTAL)

<http://www.skupstina.cg.yu/index.php?lang=1>

<http://www.predsjednik.cg.yu/eng/>

http://europa.eu/index_en.htm